

ΒΑΘΜΙΔΑ 1 (Α' - Β' Δημοτικού)

ΑΚΡΟΑΣΗ

Δείκτες επιτυχίας Οι μαθητές/ μαθήτριες:	Δείκτες επάρκειας
<p>1. Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη και τη μουσική σκέψη (audiation).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου σε ακρόαση. • Ρυθμικά σχήματα σε διάφορα μέτρα* με μίμηση (φωνή, κρουστά τάξης και κρουστά σώματος). • Μελωδικά σχήματα* με μίμηση σε διάφορα μέτρα και τονικότητες* (φωνή). • Ανάκληση τονικής (με φωνή). • Νοερή ανάκληση μελωδίας ή μέρους μελωδίας ή της τονικής. • Διάκριση ισοϋψούς μελωδίας από ανιούσα ή κατιούσα μελωδία. • Κατεύθυνση μελωδίας (ανιούσα ή κατιούσα) σε μελωδίες με βηματική κίνηση (με πέντε τουλάχιστον νότες στη σειρά). • Παίξιμο «με το αυτί» σε ρυθμικά και μελωδικά κρουστά απλών ρυθμών και μελωδιών με δύο ή τρεις νότες.
<p>2. Να ανταποκρίνονται σε ακρόαση ελεύθερα ή εστιάζοντας σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες, με ποικιλία τρόπων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ελεύθερη και καθοδηγημένη κίνηση με ερέθισμα σύντομη ακρόαση. • Εικαστική έκφραση με ερέθισμα σύντομη ακρόαση. • Έκφραση με λόγο (γραπτά ή προφορικά) με ερέθισμα σύντομη ακρόαση. • Αυτοσχέδιες ιστορίες με ερέθισμα σύντομη ακρόαση. • Παντομίμα με ερέθισμα σύντομη ακρόαση. • Προφορική έκφραση με ερέθισμα σύντομη ακρόαση με χρήση λέξεων και φράσεων προτίμησης και συναισθημάτων .
<p>3. Να περιγράφουν, να συγκρίνουν και να σχολιάζουν κριτικά μουσικές ακρόασεις με</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ακρόαση με συγκεκριμένο στόχο και εστιασμός ακροαστικής προσοχής σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες.

μουσική ή άλλη συναφή ορολογία κατάλληλη για την ηλικία τους

- **Χροιά:**
- Αναγνώριση και ταξινόμηση περιβαλλοντικών ήχων ως προς τα χαρακτηριστικά τους (ένταση, διάρκεια, χροιά, ύψος).
- Χροιά *κρουστών* (μελωδικά και ρυθμικά), *πνευστών* και *εγχόρδων* οργάνων στο περιβάλλον της τάξης.
- Χροιά *εγχόρδων*, *κρουστών* και *πνευστών* σε ορχηστρική μουσική.
- Χροιά *εγχόρδων*, *πνευστών* και *κρουστών* οργάνων που έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε ακρόαση:
  - Όργανα συμφωνικής ορχήστρας.
Ενδεικτικά: βιολί, βιολοντσέλο, κοντραμπάσο, φλάουτο, φαγκότο, πιάνο.
  - Παραδοσιακά όργανα Κύπρου
Ενδεικτικά: λαούτο, θιολί, ταμπουτσιά.
  - Παραδοσιακά όργανα Ελλάδας
Ενδεικτικά: νταούλι, κλαρίνο.
- Χροιά της φωνής στο οικείο περιβάλλον (συμμαθητές και άλλα οικεία πρόσωπα).
- Χροιά φωνής σε ακρόαση: *γυναικεία*, *ανδρική* και *παιδική* φωνή.

- **Μελωδία:**
- Ύψος σε ακρόαση (*ψηλά/χαμηλά/ανεβαίνει/κατεβαίνει*).

- **Ρυθμός:**
- Απλά ρυθμικά οστινάτι.

- **Μορφή:**
- Δομή μουσικών ακροάσεων (π.χ. Αρχή-εισαγωγή, ορχηστρικά μέρη, διαφορετικά μουσικά μέρη, επαναλήψεις).
- Φόρμα διμερής (AB), τριμερής (ABA) και ροντό (ABAΓA) σε ακρόαση (μόνο βιωματικά).

- **Υφή:**
- Υφή σε ακρόαση: *μία φωνή/πολλές φωνές*

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Αρμονία: ○ Μελωδικά οστινάτι (Πότε σταματά; Πόσες φορές το ακούς;) ○ Έκφραση: ○ Αναγνώριση εμφανών αλλαγών σε ακρόαση Ενδεικτικά: πολύ γρήγορα/πολύ αργά/ίδιο/διαφορετικό. ○ Σημεία δυναμικής σε ακρόαση (<i>forte, piano, crescendo, diminuendo</i>). ○ Ταχύτητα σε ακρόαση (<i>γρήγορα, αργά</i>). ○ Αλλαγές στη διάρκεια και άρθρωση (<i>κοφτοί, διαρκείς/συνεχόμενοι</i> ήχοι) σε ακρόαση ○ Γνώση συγκεκριμένου της ακρόασης (γεωγραφικό και κοινωνικοπολιτισμικό συγκεκριμένο της ακρόασης: Πού και γιατί δημιουργήθηκε αυτή η μουσική;) ○ Σύνδεση της επιλογής μουσικών οργάνων προς επίτευξη συγκεκριμένων ήχων, ύφους ή εικόνων Ενδεικτικά: «Το <i>κοντραμπάσο</i> παίζει τον ελέφαντα γιατί έχει χαμηλή και βαθιά φωνή, ο ελέφαντας είναι μεγάλος και βαρύς» ○ Διάκριση των ειδών: <i>τραγούδι και ορχηστρική μουσική</i>. ○ Διάκριση ακροάσεων ως προς το συγκεκριμένο χρήσης. Ενδεικτικά: «μουσική για διασκέδαση», «χορευτική μουσική», «νανούρισμα», «τραγούδι», «ορχηστρική μουσική», «μουσική της εκκλησίας»). ○ Νοερές διαδικασίες ακρόασης-Φαντασία Ενδεικτικά: «Ο συνθέτης έγραψε μουσική για τα πουλιά. Πώς φαντάζεσαι ότι θα ακούγεται η μουσική αυτή;»
<p>4. Να ακούνε προσεκτικά ζωντανές ή ηχογραφημένες εκτελέσεις μουσικών έργων από διαφορετικά είδη και στυλ καθώς και τις δικές τους εκτελέσεις και συνθέσεις, να τις σχολιάζουν κριτικά και να εκφράζουν συναισθήματα, απόψεις και προτιμήσεις.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Ακρόαση με συγκεκριμένο στόχο και εστιασμός ακροαστικής προσοχής σε συγκεκριμένα μουσικά ή άλλα στοιχεία. ● Ηχογράφηση και βιντεογράφηση εκτελέσεων και συνθέσεων για σκοπούς αξιολόγησης (χρήση record/play/stop/pause σε απλές συσκευές ηχογράφησης και βιντεοκάμερα και κατά την αναπαραγωγή ήχου-ταινίας στον υπολογιστή) Ενδεικτικά: play/pause/stop/rewind/forward στο Windows Media Player. ● Χρήση απλού λεξιλογίου κατάλληλου για έκφραση προσωπικής άποψης, κριτικού σχολιασμού και βελτίωσης. Ενδεικτικά: «Το ... ήταν πολύ καλό γιατί...», «Πιστεύω ότι...», «Νομίζω ότι θα ήταν καλύτερα αν...», «Η γνώμη μου είναι...», «Κατάφερες το ... σε μεγάλο βαθμό» κ.λπ. ● Χρήση λεξιλογίου συναισθημάτων και έκφρασης προσωπικής άποψης

	<p>Ενδεικτικά: «Η μουσική αυτή με κάνει να μελαγχολώ γιατί .../Προτιμώ αυτή τη μουσική γιατί...»</p>
<p>5. Να συμπεριφέρονται ως καλοί ακροατές με σεβασμό προς τις μουσικές εκτελέσεις και προτιμήσεις των άλλων εντός και εκτός σχολείου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εστιασμός προσοχής σε σύντομη ακρόαση. • Ενέργεια καλού ακροατή <small>Ενδεικτικά: Πνευματική προετοιμασία για ενεργητική ακρόαση «ακούω και σκέφτομαι, ακούω και αναλύω», «δίνω θετική ενέργεια».</small> • Χειροκρότημα (πότε; πώς; πόσο; πότε σταματώ;) • Διαφοροποίηση συμπεριφοράς ακροατή ανάλογα με την περίπτωση επικοινωνίας και το είδος του μουσικού δρώμενου <small>Ενδεικτικά: ακρόαση στον προσωπικό χώρο, στην τάξη, στο σχολείο, σε χώρο συναυλίας, σε τελετές</small> • Επιλογή ακροάσεων για διαφορετικές στιγμές της μέρας στον σχολικό και προσωπικό χώρο <small>Ενδεικτικά: «Επιλέγω μουσική που θα ακούω την ώρα που ζωγραφίζουμε, για μια γιορτή, για ένα πάρτι.»</small> • Διάκριση ίδιων και διαφορετικών μουσικών προτιμήσεων <small>Ενδεικτικά: «Ο κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και στον καθένα μπορεί να αρέσουν διαφορετικά πράγματα, ή/και τα ίδια πράγματα».</small> • Ακρόαση στο σχολείο και στο σπίτι και μοίρασμα εμπειριών ακρόασης με συνομήλικους και σημαντικούς άλλους.
<p>6. Να αποκτήσουν θετική «περιέργεια» , να γνωρίσουν και να σέβονται τη μουσική παράδοση του τόπου τους αλλά και τις μουσικές παραδόσεις άλλων λαών και πολιτισμών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικό πολιτισμικό πλαίσιο δημιουργίας και χρήσης των Κυπριακών και Ελληνικών παραδοσιακών τραγουδιών. • Παραδοσιακά όργανα της Κύπρου και Ελλάδας και λοιπών χωρών/πολιτισμών. <small>Ενδεικτικά: βιολί, λαούτο, ταμποουσιά, νταούλι, κλαρίνο.</small> • Παιχνιδοτραγουδα άλλων χωρών <small>Ενδεικτικά: Αφρικανική και Ευρωπαϊκή ήπειρος</small> • Τραγούδια και μουσικά παιχνίδια των παιδιών της τάξης. • Μουσική άλλων χωρών και το συγκείμενο δημιουργίας της. <small>Ενδεικτικά: Μουσική της Κίνας</small>

7. Να συνδέουν ακουστικά ερεθίσματα με οπτικά ερεθίσματα και να ακολουθούν οδηγούς ακρόασης και άλλη μη-συμβατική ή συμβατική σημειογραφία, παράλληλα με ακρόαση.

- **Σύνδεση ήχου-συμβόλου**

Ενδεικτικά: Ένα σύμβολο=ένας ήχος, Ένα σύμβολο=σειρά ήχων ή μέρος μουσικού έργου/ Δράση: «Όταν ακούς ... δείξε ...»)

- **Απλοί χάρτες ακρόασης με εικόνες και σύμβολα που παρουσιάζουν τα προφανέστερα στοιχεία ακρόασης**

Ενδεικτικά: κίνηση μελωδικής γραμμής, ύψος, δυναμική κ.λπ.

- **Χάρτες ακρόασης με αφηρημένα σχήματα.**

- **Σημειογραφία για συνοδεία ακρόασης με απλά σχήματα όπως Π, Ι, ΙΙ, που προετοιμάζουν τη συμβατική σημειογραφία ρυθμού.**

Ενδεικτικά:

- **Σημειογραφία για συνοδεία ακρόασης με σχήματα που παραπέμπουν σε μελωδικά/αρμονικά στοιχεία.**

Ενδεικτικά:

- **Χάρτες ακρόασης σε ηλεκτρονική μορφή.**

ΒΑΘΜΙΔΑ 1 (ΑΚΡΟΑΣΗ)

***Μέτρα, διαστήματα και τονικότητες (βιωματικά):**

- Απλά και σύνθετα μέτρα: (2/4, 4/4, 3/4, 6/8)
- Μικτά μέτρα: 7/8, 5/8
- Τονικότητες: Μείζονες και ελάσσονες κλίμακες.
- Διαστήματα και μελωδικές γραμμές: 3^{ης} μικρής, 3^{ης}, 5^{ης}, βηματική μελωδία προς τα πάνω και προς τα κάτω, ισοϋψής μελωδία.

ΒΑΘΜΙΔΑ 1 (Α΄ - Β΄ Δημοτικού)

ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Δείκτες επιτυχίας Οι μαθητές/ μαθήτριες:	Δείκτες επάρκειας
<p>8. Να διαχωρίζουν τη φωνή που «μιλά» από τη φωνή που «τραγουδά».</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Διάκριση φωνής ομιλίας από τη ρυθμική και μελωδική φωνή. • Συνειδητή χρήση της ρυθμικής φωνής (chanting) και μελωδικής φωνής και εναλλαγές από την μία στην άλλη. • Χρήση φωνής σε όλο το εύρος της (χαμηλό, μεσαίο, ψηλό). • Χρήση φωνής με μη-συμβατικούς τρόπους (π.χ. ψίθυροι, γλιστρήματα, κραυγές κ.λπ.). • Μελωδίες χωρίς λόγια.
<p>9. Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες με μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό και σταθερή ταχύτητα, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής που προβλέπεται για τη βαθμίδα τους, τραγούδια κατάλληλα για τη βαθμίδα 1*¹.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Θέση σώματος για τραγούδι (στήριξη κέντρου βάρους στα πόδια, χαλαρό σώμα, ίσιος κορμός, χαλαρή μάσκα προσώπου). • Προετοιμασία σώματος και ζέσταμα φωνητικών χορδών. • Εκφορά συμφώνων και σχήμα στόματος στα φωνήεντα. • Μελωδικά σχήματα και μικρές φράσεις με δύο ή τρεις νότες σε σταθερό και κινητό ντο (Σολ-Μι/ Σολ-Μι-Λα/Ντο-Ρε-Μι/ Μι-Ρε-Ντο). • Μελωδικά σχήματα με την τονική τριάδα μείζονας κλίμακας (Ντο-Μι-Σολ). • Βηματικές μελωδίες προς τα πάνω και προς τα κάτω. • Τονικό κέντρο σε μείζονα κλίμακα. • Διατήρηση σταθερής ταχύτητας • Μέτρο, με έμφαση στα δίσημα και τρίσημα μέτρα: 2/4, 4/4, 3/4, 6/8. Αίσθηση δυνατών και ασθενών μερών του μέτρου. • Ρυθμοί λόγου σε όλα τα μέτρα, με έμφαση στα δίσημα και τρίσημα μέτρα: 2/4, 4/4, 3/4,

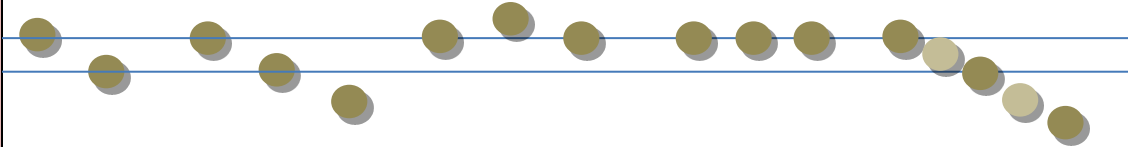
¹ Σημείωση: Περεταίρω επεξήγηση * στο κάτω μέρος του πίνακα.

	6/8.
10. Να τραγουδούν εκφραστικά και με αίσθηση των φράσεων.	<ul style="list-style-type: none"> • Απαλά/Δυνατά (forte/piano). ○ Αργά/Γρήγορα . ○ Εναλλαγές στην άρθρωση (legato, staccato -βιωματικά) . ○ Χρήση αναπνοών σε μικρές φράσεις με βάση το νοηματικό και μουσικό περιεχόμενο. ○ Συγκείμενο του τραγουδιού (χώρα προέλευσης, χρήση του) και είδος τραγουδιού. ○ Αντίληψη συναισθηματικού χαρακτήρα του τραγουδιού.
11. Να τραγουδούν μαζί με άλλους, ακολουθώντας τις οδηγίες ενός μαέστρου με προσυμφωνημένο κώδικα επικοινωνίας με τον/την μαέστρο.	<ul style="list-style-type: none"> • Ρόλος μαέστρου. • Οπτική επαφή με τον μαέστρο. • Συντονισμένη αναπνοή στην αρχή του τραγουδιού και συντονισμένο κλείσιμο. • Ξεκινώ-σταματώ. • Απαλά-δυνατά (forte/piano). • Γρήγορα-αργά.
12. Να σέβονται και να αποδέχονται τη μοναδικότητα της κάθε φωνής και να φροντίζουν για την υγεία της.	<ul style="list-style-type: none"> • Αποδοχή της ατομικής φωνής και της φωνής των άλλων παιδιών ως μοναδικής και βελτιώσιμης. • Έλεγχος έντασης φωνής στην τάξη και στην αυλή. • Ζέσταμα φωνής πριν από το τραγούδι. • Σχέση διατροφής και υγείας της φωνής (ενυδάτωση φωνής, σωστή διατροφή).
13. Να αποκωδικοποιούν και να ερμηνεύουν με τη φωνή απλές μελωδίες και τραγούδια κατάλληλα για τη βαθμίδα τους* διαβάζοντας από σημειογραφία (μη-συμβατική ή συμβατική) από αριστερά προς τα δεξιά.	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση συμβόλων με τις έννοιες του ύψους και της διάρκειας σε μη-συμβατική παρτιτούρα που περιέχει τα στοιχεία «προς τα πάνω», «προς τα κάτω», «πάνω και κάτω» και «στο ίδιο ύψος», με συνεχόμενους και διακοπτόμενους ήχους. <p>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ</p>

- Σύνδεση μη-συμβατικής σημειογραφίας που περιέχει τα μελωδικά διαστήματα ανάμεσα στις νότες: ντο-μι-σολ/σολ-μι-ντο, σολ-μι, σολ-λα-σολ/ντο-ρε-μι/μι-ρε-ντο/σολ-φα-μι-ρε-ντο, με την μελωδική χρήση της φωνής.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ:

Σολ Μι Σολ Μι Ντο Σολ Λα Σολ Σολ Σολ Σολ Φα Μι Ρε Ντο

- Πεντάγραμμο και λειτουργία του.
- Κλειδί του ΣΟΛ και λειτουργία του.
- Συμβατική παρτιτούρα μελωδικών σχημάτων με δύο ή τρεις νότες (σολ-μι, σολ-λα-σολ, σολ-σολ-σολ, ντο-μι-σολ/σολ-μι-ντο/ ντο-ρε-μι/μι-ρε-ντο)

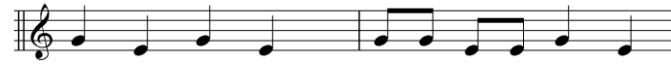

- Συμβατική παρτιτούρα που περιέχει μόνο σύμβολα ύψους, γνωστών τραγουδιών ή παιχνιδοτραγουδιων με δύο ή τρεις νότες.

- Συμβατική παρτιτούρα με απλές γνωστές μελωδίες-τραγούδια, με σύμβολα ύψους και

ρυθμού (Υψος: σολ, μι, λα /Ρυθμός: τέταρτα, όγδοα, μισά, παύση τετάρτου)

Σα - λι - γκά - ρι έ - βγα στο χορ - τά - ρι

*

Ενδεικτικά είδη τραγουδιών:

- Ρυθμικές ρίμες
- Τραγούδια χωρίς νόημα (nonsense songs)
- Τραγούδια με ερώτηση-απάντηση (call and response)
- Παιχνιδοτραγούδα με 2 ή 3 νότες
- Παιχνιδοτραγούδα στα οποία εναλλάσσεται η «μελωδική» με τη «ρυθμική φωνή» (singing and chanting)
- Απλά τραγούδια με λόγια ή χωρίς

από την Κυπριακή και Ελληνική μουσική και από διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς, σύγχρονα και παραδοσιακά

Μέτρα και τονικότητες (βιωματικά):

- Απλά και σύνθετα μέτρα (2/4, 4/4, 3/4, 6/8)
- Μικτά μέτρα: 7/8, 5/8
- Διαστήματα και μελωδικές γραμμές: 2ας (γειτονικές νότες), 3^{ης} μικρής, 3^{ης}, 5^{ης}, 4^{ης}, θηματική μελωδία προς τα πάνω και προς τα κάτω, ισοϋψής μελωδία, σε μείζονες και ελάσσονες κλίμακες.

Έκταση τραγουδιών*:

Νηπιαγωγείο και Α' Δημ. Β' Δημ.

Τεσσιτούρα= η έκταση στην οποία η φωνή κινείται άνετα

Εύρος φωνής

*Για τον μέσο μαθητή

Κλίμακες και ρυθμικές αξίες σε κείμενα ανάγνωσης τραγουδιών από σημειογραφία:

- Ρυθμικές αξίες:
- Κλίμακες: ΝΤΟ πεντατονική (νότες σολ, μι, λα)

ΒΑΘΜΙΔΑ 1 (Α΄ - Β΄ Δημοτικού)**ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ (ΟΡΓΑΝΑ)****Δείκτες επιτυχίας****Οι μαθητές/μαθήτριες:**

1. Να παίζουν απλούς ρυθμούς και μελωδίες επιδεικνύοντας ικανότητες σε βασικές τεχνικές εκτέλεσης και έλεγχο της ποιότητας και της έντασης του παραγόμενου ήχου σε μουσικά όργανα, με ή χωρίς χρήση σημειογραφίας.

Δείκτες επάρκειας**α. Κρουστά σώματος**

- Πειραματισμοί με ήχους που παράγονται με τα χέρια, γόνατα, πόδια, κορμό, στόμα.
- Παλαμάκια (clar), κτύπημα στα γόνατα (patchen), κτύπημα με το πόδι (stump).

β. Κρουστά όργανα ακαθόριστου ύψους

- Πειραματισμός με αντικείμενα του άμεσου περιβάλλοντος για παραγωγή ήχου με τις δράσεις: «κτύπημα», «κούνημα», «τρίψιμο», «μετατόπιση», «φύσημα», «τράβηγμα».
- Πειραματισμός με μουσικά όργανα για παραγωγή ήχου με τις δράσεις: «κτύπημα», «κούνημα», «τρίψιμο», «μετατόπιση», «φύσημα», «τράβηγμα».
- Χειρισμός σκληρού επικρουστήρα σε κασετίνες ρυθμού.
- Χειρισμός μαλακού επικρουστήρα σε μεμβρανόφωνα (π.χ. τύμπανα χειρός και μεγάλα τύμπανα) με το ένα χέρι.
- Χειρισμός μαλακών επικρουστήρων σε μεμβρανόφωνα με εναλλαγές των χεριών.
- Βασική τεχνική εκτέλεσης με την παλάμη σε μεμβρανόφωνα (π.χ. ταμπουρίνο, ντζέμπε, τουμπελέκι).
- Βασική τεχνική «τρίψιμο» (σε γκούιρο, sandblocks κ.λπ.) με επικρουστήρα ή χωρίς.
- Βασική τεχνική «κούνημα» (σε μαράκες, αυγά μαράκες κ.λπ.).
- Βασική τεχνική «κτύπημα» (σε ξυλάκια ρυθμού).
- Βασική τεχνική «μετατόπιση δεξιά-αριστερά» (σε κοκίρικο, τύμπανο ωκεανού, βροχοποιό κ.λπ.).

	γ. Κρουστά όργανα καθορισμένου ύψους
	<ul style="list-style-type: none"> • Χειρισμός επικρουστήρα με το ένα χέρι για χαλαρό και ελαστικό κτύπημα στο κέντρο της ράβδου. • Χειρισμός δύο επικρουστήρων με εναλλαγή χεριών για κτύπημα στο κέντρο της ράβδου. • Χειρισμός δύο επικρουστήρων με τα δύο χέρια μαζί ταυτόχρονα (π.χ. σε μπορντούν). • Χειρισμός ενός ή δύο επικρουστήρων για εκτέλεση απλών μελωδιών μικρής έκτασης. • Κιναισθητική μνήμη στα όργανα-Αδρή κινητικότητα (θέση χεριών, κίνηση στον χώρο του οργάνου, μοτίβα κίνησης). <p>Ενδεικτικά: Παίξιμο από αριστερά προς δεξιά, μία-μία ράβδος σε ξυλόφωνο, Γκλισάντο σε ξυλόφωνο πάνω και κάτω.</p>
	δ. Αυλός
	<ul style="list-style-type: none"> • Παραγωγή ήχου με τεχνική (τοποθέτηση γλώσσας πίσω από τα δόντια με έλεγχο της έντασης και ροής του αέρα -σύντομοι και διαρκείς ήχοι). • Κράτημα αυλού (αριστερό χέρι πάνω, δεξί χέρι στη θέση στήριξης, επιστόμιο στη σωστή θέση στο στόμα, αυλός μπροστά από το στήθος, ώμοι και παλάμη χαλαρά). • Δακτυλισμοί ΣΙ, ΛΑ, ΣΟΛ με έλεγχο παραγόμενου ήχου. • Εναλλαγή δακτυλισμών σε όλους τους συνδυασμούς με βηματική και αλματική κίνηση, σε ασκήσεις και κομμάτια για τον αυλό.
	ε. Έγχορδα
	<ul style="list-style-type: none"> • Τράβηγμα χορδών σε αυτοσχέδια όργανα ή κιθάρες τοποθετημένες οριζόντια στα θρανία, με τον δείκτη. • «Πέρασμα» (strumming) όλων των δακτύλων πάνω από δύο ή περισσότερες χορδές σε αυτοσχέδια όργανα ή κιθάρες τοποθετημένες οριζόντια στα θρανία.
2. Να εκτελούν με μουσικά όργανα τάξης * απλές ενορχηστρώσεις (μέχρι δύο στρώματα) συνοδεύοντας ρίμες, απλά	<ul style="list-style-type: none"> • Έμφαση • Παλμός - Δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου • Ρυθμικά σχήματα

<p>τραγούδια και ορχηστρική μουσική.</p> <p>*Όργανα τάξης: τα όργανα που φαίνονται στον δείκτη επιτυχίας 1.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Απλά ρυθμικά οστινάτι. • Απλά μελωδικά οστινάτι με μία-δύο νότες. • Μπορντούν, χωρίς αλλαγή. • Έκφραση (απαλά/δυνατά) • Σταθερό τέμπο
<p>3. Να εκτελούν σε όργανα τάξης, απλές μελωδίες, τραγούδια και ρυθμούς, κατάλληλα για τη βαθμίδα τους* διαβάζοντας/αποκωδικοποιώντας από συμβατική ή μη συμβατική σημειογραφία από αριστερά προς τα δεξιά.</p> <p>*βλ. στο τέλος του πίνακα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση συμβόλων με τις έννοιες του ύψους και της διάρκειας σε μη-συμβατική παρτιτούρα. • Μη-συμβατικές παρτιτούρες σε δύο στρώματα. • Συντονισμός χεριού-ματιού για εκτέλεση με ανάγνωση από πολύ απλή μη-συμβατική σημειογραφία. • Λειτουργία του πενταγράμμου και του κλειδιού του ΣΟΛ. • Γραφή: τέταρτα, όγδοα, μισά και παύση τετάρτου και νότες ΣΙ, ΛΑ, ΣΟΛ, ΜΙ στο πεντάγραμμο με αντιγραφή. • Ανάγνωση συμβατικής παρτιτούρας με τις νότες ΣΙ, ΛΑ, ΣΟΛ, ΜΙ και τις αξίες της βαθμίδας. • Ανάγνωση ρυθμικών σχημάτων από συμβατική παρτιτούρα με τις αξίες και τα μέτρα της βαθμίδας. • Η σημειογραφία ως μέσο επικοινωνίας μουσικού μηνύματος.
<p>4. Να εκτελούν μαζί με άλλους στην τάξη και σε φιλικά ακροατήρια, με επίγνωση του ρόλου τους στο ορχηστρικό σύνολο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συγχρονισμένη εκτέλεση (σταθερό τέμπο, αρχή-τέλος μαζί) • Συγχρονισμός σε ενορχηστρώσεις με δύο στρώματα. • Διατήρηση οπτικής και ακουστικής επικοινωνίας. • Έλεγχος έντασης. • Αυτοπειθαρχία και αυτοέλεγχος. • Αυτονομία και αυτοπεποίθηση. • Ρόλος μαέστρου-συντονιστή. • Οδηγίες μαέστρου: ξεκινώ-σταματώ, απαλά-δυνατά (forte/piano), γρήγορα-αργά

	<ul style="list-style-type: none"> • Ηχογράφηση και αξιολόγηση του αποτελέσματος
<p>5. Να σέβονται τα μουσικά όργανα και να τα διατηρούν σε καλή κατάσταση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σωστή φύλαξη και μεταφορά οργάνων. • Σωστή χρήση των οργάνων. • Χρήση κατάλληλου επικρουστήρα για το κάθε όργανο όπου χρειάζεται. • Έλεγχος δύναμης κρούσης με επικρουστήρες ή με το χέρι. • Φροντίδα ατομικών μουσικών οργάνων. • Τακτοποίηση εργαστηρίου και υλικών μουσικής.
<p>ΒΑΘΜΙΔΑ 1 ΕΚΤΕΛΕΣΗ-ΟΡΓΑΝΑ</p>	
<p>Προτεινόμενα είδη οργάνων: <u>Κρουστά ακαθόριστου ύψους:</u> ξυλάκια ρυθμού, μαράκα, αυγά μαράκες, γκουίρο, μικρά και μεγάλα τύμπανα, μικρά και μεγάλα κύμβαλα, κοκίρικο, βροχοποιός, τύμπανο ωκεανού, κασετίνα ρυθμού, τρίγωνο, δίτονο μεταλλικό και ξύλινο αγκόγκο, σιέκκερε, αυτοσχέδια κρουστά <u>Μελωδικά κρουστά:</u> μεταλλόφωνα, ραβδόφωνα, ξυλόφωνα, γκλόγκενσπιηλ <u>Πνευστά:</u> πνευστά παιχνίδια, αυλός <u>Έγχορδα:</u> Αυτοσχέδια έγχορδα όργανα, κιθάρα</p> <p>Ρεπερτόριο:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ρυθμικές ρίμες • Τραγούδια χωρίς νόημα (nonsense songs) • Τραγούδια με ερώτηση-απάντηση (call and response) • Παιχνιδοτραγούδα με 2 ή 3 νότες • Παιχνιδοτραγούδα στα οποία εναλλάσσεται η «μελωδική» με τη «ρυθμική φωνή» (singing and chanting) • Απλά τραγούδια με λόγια ή χωρίς • Τραγούδια με απλά μελωδικά οστινάτι • Άλλα μουσικά έργα από την Κυπριακή και Ελληνική μουσική και από διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς, σύγχρονα και παραδοσιακά 	

Μέτρα, τονικότητες και έκταση:

- Απλά και σύνθετα (2/4, 4/4, 3/4, 6/8)
- Μικτά μέτρα: 7/8, 5/8 (βιωματικά)
- Ρυθμικές αξίες σε τραγούδια στα οποία γίνεται ανάγνωση από σημειογραφία:

ΒΑΘΜΙΔΑ 1 (Α΄ - Β΄ Δημοτικού)**ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΣΥΝΘΕΣΗ****Δείκτες επιτυχίας****Οι μαθητές/ μαθήτριες:**

14. Να εξερευνούν μέσα από πολυαισθητηριακές εμπειρίες και να πειραματίζονται με ήχους που παράγουν ηχογόνα αντικείμενα, η φωνή, το σώμα και τα μουσικά όργανα.

Δείκτες επάρκειας

- Εξερεύνηση και πειραματισμός για ανακάλυψη όλων των πιθανών ήχων που παράγουν τα ηχογόνα αντικείμενα, η φωνή, το σώμα και τα μουσικά όργανα.
Ενδεικτικά: Πόσους διαφορετικούς ήχους μπορείς να κάνεις με ένα κομμάτι χαρτί; Με πόσους διαφορετικούς τρόπους μπορείς να παίξεις ένα ντέφι; Πόσους διαφορετικούς ήχους μπορείς να κάνεις στο ραβδόφωνο χρησιμοποιώντας διαφορετικούς επικρουστήρες;
- Πειραματισμός και διαδικασίες αποκλίνουσας σκέψης με χρήση μουσικών εννοιών (χρωιά-ηχοχρώματα, δομή, εκφραστικές έννοιες, παύση κ.λπ.) μέσα από αλληλεπίδραση σε ζευγάρια ή με τον/την εκπαιδευτικό, με διαδικασίες:
  - μίμησης («Παίξε ό,τι παίζω...»)
  - επανάληψης («Ας βρούμε ένα μουσικό σχήμα. Τώρα θα παίζουμε το σχήμα τρεις φορές»)
  - αντίθεσης («Κάνε το αντίθετο από μένα», «Παίζω απαλά απαντάς δυνατά», «παίζω σιγανά, παίζεις δυνατά»)
  - συνδυασμού («Αν παίζουμε αυτά τα δύο όργανα μαζί...»).
  - πολυεπίπεδου συνδυασμού («Να παίζουμε απαλά και γρήγορα, αυτά τα δύο όργανα»)
- Κιναισθητικός πειραματισμός.
Ενδεικτικά: «Πώς μπορείς να δείξεις με το σώμα σου μία έκρηξη; Τώρα δοκίμασε με τη φωνή/τα όργανα. Είσαι ένα μικρό κομμάτι μέταλλο που εκτοξεύεται σε μία έκρηξη. Δείξε το με το σώμα σου. Τώρα δείξε το με τον δίσκο.»
- Νοερές διαδικασίες πρόβλεψης ακουστικού αποτελέσματος
Ενδεικτικά: «Σκέψου πώς θα ακουστεί το τύμπανο αν ...».

15. Να αυτοσχεδιάζουν μουσική με τη φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, κρουστά τάξης (μελωδικά και ρυθμικά) και κρουστά σώματος, ελεύθερα ή για να εξελίξουν μία μουσική ιδέα που δίνεται από τον/την εκπαιδευτικό ή άλλο μαθητή/τρια, μέσα από ταχεία ροή ιδεών.

Διαδικασίες:

- **Μίμηση:**

- Ρυθμικά και μελωδικά σχήματα σε διάφορα μέτρα και τονικά περιβάλλοντα μείζονας ελάσσονας και τρόπων («Παίζω ό,τι παίζεις...»)

- **Ανταπόκριση:**

- Ρυθμικές «απαντήσεις» σε δοσμένες ρυθμικές «ερωτήσεις» στα μέτρα 2/4, 4/4, 3/4 και 6/8 (με το σώμα, τη φωνή και κρουστά όργανα).
- Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις με τις νότες sol-mi, sol-mi-la, με επέκταση στην πεντατονική και τη μείζονα Ντο, με τη φωνή.
- Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις στο περιβάλλον της ελάσσονας κλίμακας (PE-), με τη φωνή.
- Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις με τις νότες (μι-σολ-λα), σε μελωδικά κρουστά καθορισμένου ύψους.
- Επέκταση μουσικών ιδεών που δίνονται από τον/την εκπαιδευτικό ή άλλο παιδί.
Ενδεικτικά: «Άκου τι θα παίξω στα wind chimes. Προσπάθησε να συμπληρώσεις την ιδέα μου.»

- **Παραλλαγή:**

- Παραλλαγές σε σύντομα αυτοσχέδια ρυθμικά σχήματα
Ενδεικτικά: «Παίξε το όνομα σου ή το όνομα ενός αντικειμένου στο τύμπανο. Τώρα άλλαξε το ρυθμό για να γίνει λίγο διαφορετικό
- Παραλλαγές σε απλές γνωστές μελωδίες.
Ενδεικτικά: Παίξε – τραγούδησε τη μελωδία «Μέλισσα» με τις νότες σολ, μι και λα. Μετά παίξε / τραγούδησε τη μελωδία με τέτοιο τρόπο που να μην την αναγνωρίζει κανείς εύκολα.

- **Δημιουργία:**

- Εξέλιξη μουσικής ιδέας αυτόνομα
- Νοερές διαδικασίες

Ενδεικτικά: «Σκέψου στο κεφάλι σου μία μελωδία που δεν την ξέρει κανένας. Τώρα τραγούδησε την να την ακούσουμε όλοι»

3. Να συνθέτουν μουσική ατομικά και σε ομάδες σε εύρος χρόνου, με βάση:
α) εξωμουσικό ερέθισμα (χαρακτήρας, ιστορία, κίνηση, συναίσθημα, γραφική παρτιτούρα, σύντομο/η βίντεο/ταινία)
β) μουσικό ερέθισμα (μουσική έννοια, ιδέα, μουσικό έργο)

*Για να συνθέσουν περνούν τις διαδικασίες πειραματισμού και αυτοσχεδιασμού (βλ. δείκτες επιτυχίας 1 και 2).

Επιπρόσθετα:

- **Μετασηματιστική χρήση της γνώσης** των μελωδικών, ρυθμικών, εκφραστικών και μορφολογικών μουσικών εννοιών που τα παιδιά έχουν κατακτήσει
Ενδεικτικά: Αν το ερέθισμα είναι «Το αεροπλάνο απογειώνεται/προσγειώνεται», τα παιδιά χρησιμοποιούν την έννοια της επιτάχυνσης/επιβράδυνσης που έχουν διδαχθεί.
- **Επιλογή:**
  - σειροθέτηση (ποιοι ήχοι και με ποια σειρά, ποιος παίζει πρώτος, δεύτερος κτλ.)
  - δόμη (αρχή, μέση και τέλος)
- **Προφορική ή γραπτή έκφραση ιδεών**
Ενδεικτικά: ιδεολογικοί χάρτες, αναστοχαστικά ημερολόγια
- **Δοκιμή, επανοργάνωση και αλλαγή**
  - ως προς το μουσικό περιεχόμε νο (μουσικά στοιχεία/έννοιες
Ενδεικτικά: σταθερός ρυθμός, η μουσική έγινε πιο δυνατή κτλ.
  - ως προς τη δομή
Ενδεικτικά: είχε δύο μέρη..., πρώτα ακούσαμε ... μετά ... στο τέλος...
  - ως προς εμφανή χαρακτηριστικά
Ενδεικτικά: ξαφνικά δυνάμωσε, η μεγάλη παύση μας έκανε να νιώσουμε αγωνία...
- **Αξιολόγηση**
  - Βελτιωτική προσπάθεια βάσει κριτηρίων (έλεγχος και επέκταση ιδεών)
  - Παρουσίαση και αξιολόγηση από την ομάδα συνομηλίκων.
  - Τελειοποίηση
Ενδεικτικά: «Πώς μπορώ να πάρω την εργασία μου ένα βήμα παραπέρα;»
- **Τεκμηρίωση**

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Καταγραφή ηχητικού αποτελέσματος με χρήση απλών συσκευών ηχογράφησης και φύλαξη της σύνθεσης ή με χρήση συμβατικής ή μη συμβατικής σημειογραφίας (βλ. δείκτη επιτυχίας 6)
<p>4. Να αυτοσχεδιάζουν ή και να συνθέτουν μικρές μελωδίες σε στίχους, φράσεις ή ρίμες και να προσαρμόζουν στίχους σε γνωστές μελωδίες.</p>	<p>4α. Αυτοσχεδιασμός/σύνθεση μελωδίας σε λόγο:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Αυθόρμητη προσθήκη μελωδίας σε λόγο (αυτοσχεδιασμός). ○ Επεξεργασία του ρυθμού λόγου μέσα από πειραματισμό με διαφορετικές ρυθμικές λύσεις. ○ Επεξεργασία της μελωδικής έκφρασης του ρυθμού λόγου μέσα από πειραματισμό με διαφορετικές μελωδικές λύσεις. ○ Επιλογή της καλύτερης ρυθμικής-μελωδικής λύσης ανάμεσα σε πολλές ○ Ηχογράφηση, αξιολόγηση, βελτιωτικές προσπάθειες και τεκμηρίωση (στη σύνθεση) <p>4β. Αυτοσχέδιος στίχος σε γνωστή μελωδία:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Αυθόρμητη προσθήκη στίχου σε μελωδία (αυτοσχεδιασμός) ○ Πολλαπλές επαναλήψεις της μελωδίας σε ουδέτερη συλλαβή. ○ Δοκιμή στίχων στον ρυθμό/μελωδία και επιλογή των καλύτερων λύσεων ○ Ηχογράφηση, αξιολόγηση, βελτιωτικές προσπάθειες και τεκμηρίωση (στη σύνθεση)
<p>5. Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία για να συνθέσουν μουσική.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών κατάλληλων για την ηλικία τους για σύνθεση <p>Ενδεικτικά: GroonyShapes.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Χρήση ιστοσελίδων που περιέχουν εφαρμογές πολυμέσων για σύνθεση <p>Ενδεικτικά: QuaverMusic</p>
<p>6. Να επινοούν δικό τους κώδικα συμβόλων για να καταγράψουν τις μουσικές δημιουργίες τους με σκοπό την επανεκτέλεση από τους ίδιους ή την εκτέλεση από τρίτους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Επιλογή ή/και δημιουργία συμβόλων για σύνδεση με ήχους. ● Τοποθέτηση συμβόλων σε σειρά ή άλλη μορφή οργάνωσης για δημιουργία παρτιτούρας. ● Σύνδεση συμβόλων με συγκεκριμένες μουσικές έννοιες. <p>Ενδεικτικά: «Πώς θα συμβολίσω το «απαλά»»;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Χρήση των συμβατικών συμβόλων με μη-συμβατικούς τρόπους (π.χ. χρήση συμβατικού συμβόλου ογδών μέσα σε παρτιτούρα με σχήματα και χρώματα) ● Αποκωδικοποίηση και εκτέλεση σύνθεσης από τρίτους.

<p>7. Να αναλαμβάνουν ρόλους σε ομάδες όταν αυτοσχεδιάζουν ή συνθέτουν μουσική λαμβάνοντας ενεργά μέρος στη λήψη αποφάσεων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ομαδική δημιουργία με ανάληψη ρόλου. • Αλληλοδιδασκτικές διαδικασίες (μαθητής/τρια διδάσκει μαθητή/τρια) • Συζήτηση, αποδοχή ή απόρριψη διαφορετικών απόψεων με επιχειρήματα ως προς το περιεχόμενο της δημιουργίας (πόσες φορές, τι όργανα, με ποια σειρά, με ποιο συνδυασμό κλπ) • Συντονισμός και επικοινωνία με εναλλακτικούς τρόπους. <p>Ενδεικτικά: «Παρακολουθώ αυτόν που παίζει και εκτελώ συντονισμένα στην ομάδα μου»</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ροή ομαδικής δραστηριότητας. <p>Ενδεικτικά: «Παίζουμε χωρίς να μιλάμε, επικοινωνούμε με εναλλακτικούς τρόπους, θεωρούμε τα λάθη ως δημιουργικά ατυχήματα, προχωρούμε.»</p>
<p>8. Να υπερβαίνουν τα όρια του συμβατού στις μουσικές δημιουργίες τους χωρίς το φόβο της απόρριψης ή αποτυχίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πειραματισμοί με τον ήχο χωρίς σωστή/λάθος απάντηση. • Ρίσκο, αποκλίνουσα σκέψη (με τήρηση των κανόνων ασφάλειας και υγείας και διαφύλαξη της παρουσίας του σχολείου και των ατόμων). • Υπεράσπιση ή απόρριψη ιδέας με επιχειρήματα. • Αποδοχή διαφορετικών, αντισυμβατικών ιδεών. • Παρουσίαση δημιουργίας στην ολομέλεια. • Επεξήγηση τρόπου σκέψης και εργασίας στην ολομέλεια.
<p>*ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΒΑΘΜΙΔΑΣ 1 ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟ/ΣΥΝΘΕΣΗ</p>	
<p>Ρυθμικές: Απλά και σύνθετα μέτρα (βιωματικά) Ρυθμικά οσινάτι</p> <p>Μελωδικές: Ψηλοί-χαμηλοί ήχοι Μελωδική κίνηση προς τα πάνω, προς τα κάτω, σε ευθεία Βηματική κίνηση Αλματική κίνηση (όπως προκύπτει από τα διαστήματα που προτείνονται στους δείκτες επάρκειας)</p> <p>Αρμονικές:</p>	

Οστινάτο

Μπορντούν

Μορφολογικές:

Επανάληψη

Αντίθεση

Διμερής μορφή (βιωματικά)

Χροιάς:

Μελωδικά και ρυθμικά κρουστά τάξης

Πνευστά παιχνίδια και αυλός

Ατομικά μουσικά όργανα

Όργανα με χορδές (εκτέλεση με απλούς τρόπους π.χ. τράβηγμα χορδής)

Φωνή με συμβατικούς και αντισυμβατικούς τρόπους

Κρουστά και άλλοι ήχοι σώματος (παλαμάκια, κτύπημα με τα πόδια, συριστικοί και άλλοι ήχοι με τη στοματική κοιλότητα)

Υφής:

Πυκνή και αραιή

Έκφρασης:

Απαλά-δυνατά

Σταδιακά πιο απαλά-δυνατά

Γρήγορα-αργά

Κοφτοί-συνεχόμενοι ήχοι

ΒΑΘΜΙΔΑ 2 (Γ' - Δ' Δημοτικού)

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ

Δείκτες επιτυχίας Οι μαθητές/ μαθήτριες:	Δείκτες επάρκειας
<p>1. Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη και μουσική σκέψη (audiation).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου σε ακρόαση. • Ρυθμικά σχήματα σε διάφορα μέτρα* με μίμηση (φωνή, κρουστά τάξης και κρουστά σώματος). • Διάκριση <i>δίσημου</i> από <i>τρίσημο</i> μέτρο. • Μελωδικά σχήματα και σύντομες μελωδίες σε διάφορα μέτρα και τονικότητες* με μίμηση. • Κατεύθυνση μελωδίας (πάνω, κάτω) σε μελωδίες με βηματική και αλματική κίνηση. • Ανάκληση τονικής (με φωνή). • Νοερή ανάκληση μελωδίας, μέρους μελωδίας και της τονικής. • Διάκριση τελείας πτώσης (V-I) από άλλα είδη πτώσης (βιωματικά). • Διάκριση μείζονας και ελάσσονας κλίμακας (βιωματικά). • Παίξιμο «με το αυτί» σε ρυθμικά και μελωδικά κρουστά απλών ρυθμών και μελωδιών με δύο μέχρι πέντε νότες.
<p>2. Να ανταποκρίνονται σε ακρόαση ελεύθερα ή εστιάζοντας σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες, με ποικιλία τρόπων. [Ο δείκτης να επιτευχθεί διαθεματικά με άλλα διδακτικά αντικείμενα (Εικαστική Αγωγή, Φυσική Αγωγή, Γλώσσα-Λογοτεχνία-Θέατρο)]</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ελεύθερη κίνηση με ερέθισμα μία ακρόαση, με χρήση των παραμέτρων της κίνησης (χώρος, επίπεδα, ροή, κατεύθυνση). • Εικαστική έκφραση με επιλογή ερεθισμάτων από ακρόαση. • Έκφραση με διάφορα είδη λόγου (προφορικού, γραπτού, θεατρικού), με ερέθισμα μία ακρόαση. • Δομημένες αυτοσχέδιες ιστορίες με ερέθισμα μία ακρόαση. • Προφορική έκφραση με συνεχή λόγο, με ερέθισμα μία ακρόαση με χρήση λεξιλογίου προτίμησης και συναισθημάτων.

	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή ακροάσεων για συνδυασμό με άλλα είδη εικαστικής έκφρασης Ενδεικτικά: μουσική για θεατρικές παραστάσεις, συνδυασμός με εικαστικά έργα, ή επένδυση βίντεο των μαθητών με ήχο. • Χρήση ΤΠΕ για επένδυση ιστορίας με ήχο από συγκεκριμένη ακρόαση.
<p>3. Να περιγράφουν, να συγκρίνουν και να σχολιάζουν κριτικά μουσικές ακροάσεις από διαφορετικά είδη και στυλ χρησιμοποιώντας μουσική ή άλλη συναφή ορολογία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χροιά: <ul style="list-style-type: none"> ○ Χροιά ξύλινων και χάλκινων πνευστών σε ορχηστρική μουσική. ○ Χροιά εγχόρδων, πνευστών και κρουστών οργάνων που έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε ακρόαση, ανάμεσα σε άλλα όργανα: <ul style="list-style-type: none"> -Όργανα συμφωνικής ορχήστρας Ενδεικτικά: όμποε, κλαρινέτο, τρομπέτα, τούμπα, τίμπανι. -Παραδοσιακά Κύπρου και Ελλάδας Ενδεικτικά: πιθκιαύλι, γκάιντα. -Όργανα της σύγχρονης μουσικής: Ενδεικτικά: άλτο σαξόφωνο, ηλεκτρική κιθάρα, ηλεκτρικό μπάσο, ντραμς. ○ Σόλο/όλη η ορχήστρα. ○ Είδη ορχήστρας και μουσικών συνόλων ○ Τρόποι επιλογής χροιάς μουσικών οργάνων προς επίτευξη συγκεκριμένων μουσικών στόχων. • Μελωδία: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ύψος σε ακρόαση (ψηλά/χαμηλά/ανεβαίνει/κατεβαίνει). • Ρυθμός: <ul style="list-style-type: none"> ○ Χαρακτηριστικά ρυθμικά μοτίβα που κυριαρχούν σε μουσικά έργα ○ Ακουστική διάκριση δίσημου και τρίσημου μέτρου Ενδεικτικά: εμβατήρια και βαλς • Μορφή: <ul style="list-style-type: none"> ○ Φόρμα διμερής (ΑΒ), τριμερής (ΑΒΑ) και ροντό (ΑΒΑΓΑ) σε ακρόαση (βιωματικά και μέσα από εικονική σημειογραφία).

	<ul style="list-style-type: none"> • Υφή: <ul style="list-style-type: none"> ○ Υφή σε ακρόαση: <i>αραιή/πυκνή</i> υφή • Αρμονία: <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Μελωδικό οστινάτο, ισοκράτης, μίμηση, κανόνας.</i> • Έκφραση: <ul style="list-style-type: none"> ○ Σημεία δυναμικής σε ακρόαση: <i>forte, piano, crescendo, diminuendo.</i> ○ Ταχύτητα σε ακρόαση (<i>γρήγορα, αργά, accelerando, ritardando</i>). ○ Αλλαγές στην άρθρωση (<i>staccato-legato-glissando</i>) σε ακρόαση. • Συγκείμενο της ακρόασης (ιστορικό, γεωγραφικό, κοινωνικοπολιτισμικό συγκείμενο της ακρόασης: Πότε, πού και γιατί δημιουργήθηκε αυτή η μουσική;)
<p>4. Να ακούνε προσεκτικά ζωντανές ή ηχογραφημένες εκτελέσεις μουσικών έργων από διαφορετικά είδη και στυλ καθώς και τις δικές τους εκτελέσεις (με φωνή ή/και όργανα) και συνθέσεις , να τις σχολιάζουν κριτικά και να εκφράζουν συναισθήματα, απόψεις και προτιμήσεις.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση με συγκεκριμένο στόχο και εστιασμός ακροαστικής προσοχής σε συγκεκριμένα μουσικά ή άλλα προκαθορισμένα στοιχεία. • Ηχογράφηση και βιντεογράφηση εκτελέσεων και συνθέσεων για σκοπούς αξιολόγησης (χρήση record/play/stop/pause) σε απλές συσκευές ηχογράφησης και βιντεοκάμερα και κατά την αναπαραγωγή ήχου-ταινίας στον υπολογιστή π.χ. στο play/pause/stop/rewind/forward στο Windows Media Player). • Χρήση απλού λεξιλογίου κατάλληλου για έκφραση προσωπικής άποψης, αξιολόγησης και βελτίωσης Ενδεικτικά: «Το ... ήταν πολύ καλό γιατί...», «Πιστεύω ότι...», «Νομίζω ότι θα ήταν καλύτερα αν...», «Η γνώμη μου είναι...», «Κατάφερες το ... σε μεγάλο βαθμό» κ.λπ. • Χρήση λεξιλογίου συναισθημάτων και έκφρασης προσωπικής άποψης σε σχέση με το είδος της μουσικής (π.χ. «Αυτό το είδος μουσικής με κάνει να θέλω να .../Προτιμώ αυτό το είδος μουσικής γιατί...»)

<p>5. Να συμπεριφέρονται ως καλοί ακροατές με σεβασμό στις μουσικές εκτελέσεις και προτιμήσεις των άλλων εντός και εκτός σχολείου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εστιασμός προσοχής σε εκτενέστερα μέρη ακροάσεων. • Ενέργεια καλού ακροατή (Πνευματική προετοιμασία για ενεργητική ακρόαση «ακούω και σκέφτομαι, ακούω και αναλύω», θετική ενέργεια). • Χειροκρότημα (Πότε; Πώς; Πόσο; Πότε σταματώ; Πώς ζητώ επανάληψη ‘encore’; Πώς διαφοροποιείται η επικρότηση σε διαφορετικά περιβάλλοντα ακρόασης;). • Διαφοροποίηση συμπεριφοράς ακροατή ανάλογα με την κατάσταση επικοινωνίας και το είδος του μουσικού δρώμενου (ακρόαση στον προσωπικό χώρο, στην τάξη, στο σχολείο, σε χώρο συναυλίας, σε τελετές). • Θέματα προσέλευσης σε χώρο ακρόασης εντός και εκτός σχολείου («Προσέλευση στον καθορισμένο χρόνο», «Πώς απολογούμαι, πώς προχωρώ προς τη θέση μου όταν αργήσω») • Χρήση μουσικής ορολογίας για επεξήγηση προσωπικών προτιμήσεων και απόψεων. • Χρήση μουσικής ορολογίας για περιγραφή των θετικών στοιχείων ακρόασης που προτείνουν ή εκτελούν άλλοι. • Υποστήριξη του δικαίωματος όλων για ίσες ευκαιρίες εκτέλεσης και ακρόασης στο περιβάλλον της τάξης. • Ακρόαση στο σχολείο και στο σπίτι και μοίρασμα εμπειριών ακρόασης με συνομήλικους και σημαντικούς άλλους. • Χρήση συσκευών αναπαραγωγής ήχου Ενδεικτικά: CD/MP3 players, κινητό τηλέφωνο • Επιλογή ακροάσεων για συγκεκριμένη περίπτωση και συγκείμενο Ενδεικτικά: Επιλογή μουσικής για μια συγκινητική στιγμή. • Χρήση του διαδικτύου για εξεύρεση ακροάσεων ίδιου ή παρόμοιου στυλ ανάλογα με την προτίμηση ή την κατάσταση. • Ασφαλής χρήση του διαδικτύου για ακρόαση.
<p>6. Να αποκτήσουν θετική «περιέργεια» , να γνωρίσουν και να σέβονται τη μουσική παράδοση του τόπου τους αλλά και τις</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικό πολιτισμικό πλαίσιο δημιουργίας και χρήσης των Κυπριακών και Ελληνικών παραδοσιακών τραγουδιών. Ενδεικτικά: Τραγούδια και χοροί για τελετές, ασχολίες και τις εποχές: Κυπριακός παραδοσιακός γάμος, θερισμός, τραγούδια για τους μήνες.

<p>μουσικές παραδόσεις άλλων λαών και πολιτισμών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Παραδοσιακά όργανα της Κύπρου και Ελλάδας και λοιπών χωρών/πολιτισμών Ενδεικτικά: πιθιάθλι, λύρα, κλαρίνο και γκάιντα. • Χαρακτηριστικά ακροάσεων και σύγκριση μουσικής από διάφορα μέρη του κόσμου σε σχέση με έννοιες χροιάς, εκφραστικές έννοιες και το συγκείμενο ακρόασης Ενδεικτικά: Κρουστά, πνευστά και κρουστά στην παραδοσιακή μουσική της Κίνας και στην παραδοσιακή μουσική της Κύπρου ή Μουσική για τον δράκο στην Κίνα και στην Κύπρο. • Τρόποι μεταφοράς της μουσικής παράδοσης Ενδεικτικά: από ενήλικα σε παιδί, από παιδί σε παιδί. • Γνωριμία με το κοινωνικοπολιτισμικό και γεωγραφικό συγκείμενο και σύγκριση τραγουδιών και χορών άλλων χωρών Ενδεικτικά: χώρες της Νότιας και Βόρειας Ευρώπης.
<p>7. Να ακολουθούν οδηγούς ακρόασης και άλλη μη-συμβατική ή συμβατική σημειογραφία, παράλληλα με ακρόαση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πιο σύνθετοι οδηγοί ακρόασης σε μεγαλύτερης έκτασης μουσικές ακροάσεις • Απλή συμβατική σημειογραφία ρυθμού για συνοδεία ακρόασης Ενδεικτικά: τέταρτα, όγδοα, μισά, παύση τετάρτου, παύση μισού, δέκαταεκτα, μισό παρεστιγμένο, ολόκληρο. • Ηλεκτρονικοί χάρτες ακρόασης.
<p>8. Να δημιουργούν δικούς τους οδηγούς ακρόασης για γνωστές ηχογραφημένες ακροάσεις από διαφορετικά είδη και στυλ μουσικής.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνώριση προφανών μουσικών στοιχείων σε ακρόαση (ρυθμικά, μελωδικά, χροιάς, μορφής, εκφραστικής) • Επιλογή των σημαντικών μουσικών στοιχείων ανάμεσα σε άλλα σε ακρόαση. • Σύνδεση μουσικών στοιχείων με αφηρημένα σύμβολα ή άλλα οπτικά στοιχεία (π.χ. εικόνες, πίνακες ζωγραφικής κ.λπ.) • Αξιολόγηση χάρτη ακρόασης από τρίτους. • Βελτίωση χάρτη ακρόασης.

ΒΑΘΜΙΔΑ 2 ΑΚΡΟΑΣΗ

Μέτρα και τονικότητες:

- Δίσημα (σε απλά και σύνθετα 2/4, 4/4, 6/8) και τρίσημα μέτρα (3/4)
- Μικτά μέτρα: 7/8, 5/8 (βιωματικά)
- Τονικότητες:
Μείζονες (ΝΤΟ, ΡΕ, ΦΑ, ΣΟΛ), ελάσσονες κλίμακες (ΡΕ-, ΛΑ-, ΜΙ-) και τρόποι (Βιωματικά)
- Διαστήματα και μελωδικές γραμμές: 3^{ης} μικρής, 3^{ης}, 5^{ης}, 4^{ης}, οκτάβα, βηματική μελωδία προς τα πάνω και προς τα κάτω, ισοϋψής μελωδία.

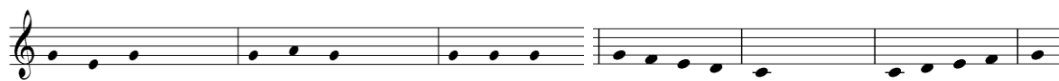
ΒΑΘΜΙΔΑ 2 (Γ' - Δ' Δημοτικού)

ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Δείκτες επιτυχίας Οι μαθητές/ μαθήτριες:	Δείκτες επάρκειας
<p>1. Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες με μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό και σταθερή ταχύτητα, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής που προβλέπεται για τη βαθμίδα τους, τραγούδια κατάλληλα για τη βαθμίδα 2*¹.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ζέσταμα σώματος και φωνητικών χορδών. • Θέση και λειτουργία διαφράγματος (γέμισμα διαφράγματος και ελεγχόμενο άδειασμα) μέσα από παιχνίδια. • Εκφορά συμφώνων και σχήμα στόματος στα φωνήεντα (στρογγυλό στόμα και «εσωτερικό χαμόγελο»). • Μελωδικά σχήματα με την τονική τριάδα μείζονας και ελάσσονας σε σταθερό και κινητό Ντο (Ντο-Μι-Σολ/Ρε-Φα-Λα). • Μελωδικά σχήματα με διαστήματα 4^{ης}, 5^{ης} και οκτάβες. • Βηματικές μελωδίες προς τα πάνω και προς τα κάτω. • Μείζονα κλίμακα (ΝΤΟ+ και ΡΕ+). • Τονικό κέντρο σε μείζονα και ελάσσονα κλίμακα. • Αίσθηση δυνατών και ασθενών μερών του μέτρου, με έμφαση στο 5/8 και 7/8) • Ρυθμικά σχήματα (σε όλα τα μέτρα, με έμφαση στο 5/8 και 7/8) • Ρυθμοί λόγου (σε όλα τα μέτρα, με έμφαση στο 5/8 και 7/8)
<p>2. Να τραγουδούν εκφραστικά, με αίσθηση των φράσεων και της αρμονίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σταδιακά πιο δυνατά-πιο απαλά (Crescendo/diminuendo). • Σταδιακά πιο γρήγορα-πιο αργά (Accelerando/Ritardando). • Εναλλαγές στην άρθρωση (legato, staccato). • Απλά μελωδικά οστινάτι παράλληλα με μελωδία.

¹ Σημείωση: Περαιτέρω επεξήγηση * στο κάτω μέρος του πίνακα.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ισοκράτης παράλληλα με μελωδία. • Χρήση αναπνοών σε μεγαλύτερες φράσεις με βάση το νοηματικό και μουσικό περιεχόμενο. • Συγκείμενο του τραγουδιού (χώρα προέλευσης, χρήση του) και είδος του τραγουδιού. • Τραγούδι και Συναισθηματική Αγωγή –έκφραση συναισθημάτων που έχουν σχέση με τη ζωή και την ηλικία τους.
<p>3. Να τραγουδούν ακολουθώντας οδηγίες μαέστρου, με επίγνωση του ρόλου τους στο φωνητικό σύνολο και σεβασμό στα υπόλοιπα μέλη του φωνητικού συνόλου, σε εκτελέσεις στο ακροατήριο της τάξης και σε μεγαλύτερα ακροατήρια εντός και εκτός σχολείου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συγχρονισμένη αναπνοή στο ξεκίνημα της μουσικής φράσης. • Σταθερό τέμπο και συγχρονισμός με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. • Διάκριση σόλο-τούττι (solo-tutti). • Απλά μελωδικά οστινάτι/ισοκράτες παράλληλα με μελωδική γραμμή με επίγνωση της ταυτόχρονης ύπαρξης δύο μελωδικών στρωμάτων. • Ρύθμιση έντασης της φωνής (σε ατομικό επίπεδο), σε τραγούδι με άλλους. • Ρύθμιση έντασης (σε ομαδικό επίπεδο) σε τραγούδια με δύο στρώματα. • Σταδιακά πιο γρήγορα-πιο αργά (accelerando/ritardando). • Σταδιακά πιο δυνατά-πιο απαλά (crescendo/diminuendo).
<p>4. Να σέβονται και να αποδέχονται τη μοναδικότητα της κάθε φωνής και να φροντίζουν για την υγεία της.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αποδοχή της ατομικής φωνής και της φωνής των άλλων παιδιών ως μοναδικής και βελτιώσιμης, μέσα από προσπάθεια και άσκηση. • Ζέσταμα φωνής πριν από το τραγούδι. • Σχέση διατροφής και υγείας της φωνής (ενυδάτωση φωνής, σωστή διατροφή).
<p>5. Να αποκωδικοποιούν και να ερμηνεύουν με τη φωνή απλές μελωδίες και τραγούδια κατάλληλα για τη βαθμίδα τους διαβάζοντας από συμβατική σημειογραφία*.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συμβατική παρτιτούρα μελωδικών σχημάτων στην ΝΤΟ μείζονα, με μία μέχρι πέντε νότες στα οποία η μελωδία ανεβαίνει, κατεβαίνει ή μένει στο ίδιο ύψος (σολ-μι, σολ-λα-σολ, σολ-σολ-σολ, ντο-μι-σολ/σολ-μι-ντο/ ντο-ρε-μι-φα-σολ/σολ-φα-μι-ρε-ντο)

- Συμβατική παρτιτούρα που περιέχει μόνο σύμβολα ύψους, γνωστών τραγουδιών ή παιχνιδοτράγουδων με δύο μέχρι πέντε νότες (βλ. μελωδικά σχήματα πιο πάνω)
- Μέτρο (σύμβολα μέτρου στο πεντάγραμμο).
- Συμβατική παρτιτούρα με απλές γνωστές μελωδίες-τραγούδια, με σύμβολα ύψους και ρυθμού (βλ. μελωδικά σχήματα πιο πάνω/Ρυθμός: τέταρτα, όγδοα, μισά, παύση τετάρτου, δέκατα έκτα, μέτρα 2/4, 4/4 και 3/4)
- Εκ πρώτης όψεως ανάγνωση (prima vista) τραγουδιού από συμβατική παρτιτούρα με σολ-μι-λα και ρυθμικές αξίες τέταρτα, όγδοα, μισό, παύση τετάρτου και μέτρο 2/4.
- Σημειογραφία εκφραστικών εννοιών: piano, forte, crescendo, diminuendo

*

Ενδεικτικά είδη τραγουδιών:

- Ρυθμικές ρίμες
- Τραγούδια με ερώτηση-απάντηση (*call and response*)
- Τραγούδια με λόγια ή χωρίς
- Τραγούδια με μελωδικά οσινάτι

- Απλοί δίφωνοι κανόνες
- Τραγούδια με ισοκράτη

από την Κυπριακή και Ελληνική μουσική και από διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς, σύγχρονα και παραδοσιακά

Μέτρα και τονικότητες (βιωματικά):

- Απλά και σύνθετα μέτρα (2/4, 4/4, 3/4, 6/8)
- Μικτά μέτρα: 7/8, 5/8
- Τονικότητες: Μείζονες (ΝΤΟ, ΡΕ, ΦΑ, ΣΟΛ), ελάσσονες κλίμακες (ΡΕ-, ΛΑ-, ΜΙ-) και τρόποι .
- Διαστήματα και μελωδικές γραμμές: 2ας (γειτονικές νότες), 3^{ης} μικρής, 3^{ης}, 5^{ης}, 4^{ης}, οκτάβες, βηματική μελωδία προς τα πάνω και προς τα κάτω, ισοψής μελωδία
- Έκταση τραγουδιών*:

Εύρος φωνής

Τεσσιτούρα= η έκταση στην οποία η φωνή κινείται άνετα

*Για τον μέσο μαθητή

Κλίμακες και ρυθμικές αξίες σε κείμενα ανάγνωσης τραγουδιών από σημειογραφία:

- Ρυθμικές αξίες:
- Κλίμακες: ΝΤΟ μείζονα (νότες: ντο-λα)

ΒΑΘΜΙΔΑ 2 (Β΄ - Γ΄ Δημοτικού)

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ (ΟΡΓΑΝΑ)

Δείκτες επιτυχίας Οι μαθητές/μαθήτριες:	Δείκτες επάρκειας
<p>1. Να παίζουν απλούς ρυθμούς και μελωδίες επιδεικνύοντας ικανότητες σε βασικές τεχνικές εκτέλεσης και έλεγχο της ποιότητας και της έντασης του παραγόμενου ήχου σε μουσικά όργανα, με ή χωρίς χρήση σημειογραφίας.</p>	<p>α. Κρουστά σώματος</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Πειραματισμοί με κρουστά σώματος. • Συνδυασμοί κρουστών σώματος για δημιουργία ρυθμών.
	<p>β. Κρουστά όργανα ακαθόριστου ύψους</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Πειραματισμός με μουσικά όργανα για παραγωγή ήχου με τις δράσεις: «κτύπημα», «κούνημα», «τρίψιμο», «μετατόπιση», «φύσημα», «τράβηγμα». • Χειρισμός μαλακών επικρουστήρων σε μεμβρανόφωνα με γρήγορες εναλλαγές των χεριών. • Βασική τεχνική εκτέλεσης με την παλάμη και δάκτυλα σε μεμβρανόφωνα (π.χ. ταμπορίνο, ντζέμπε, τουμπελέκι) για παραγωγή μπάσου και ψηλότερου ήχου. • Βασική τεχνική «τρίψιμο» (σε γκούιρο, sandblocks κ.λπ.) με επικρουστήρα ή χωρίς. • Παίξιμο στο ταμπούρο (snare drum) με μπαγκέτες. • Παίξιμο στον δίσκο με μπαγκέτες. • Παίξιμο σε ταμπούρο (snare drum) και δίσκο με τα χέρια χιαστί.
	<p>γ. Κρουστά όργανα καθορισμένου ύψους</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Χειρισμός δύο επικρουστήρων και κίνηση σε όλες τις διατονικές νότες από αριστερά στα δεξιά βηματικά. • Χειρισμός δύο επικρουστήρων με γρήγορη εναλλαγή χεριών για κτύπημα στο κέντρο της 	

	<p>ράβδου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χειρισμός δύο επικρουστήρων με γρήγορη εναλλαγή χεριών για κύπνημα στο κέντρο της ράβδου και μετακίνηση στις διατονικές νότες από αριστερά στα δεξιά και το αντίθετο. • Χειρισμός δύο επικρουστήρων με τα δύο χέρια μαζί ταυτόχρονα (π.χ. σε μπορντούν) και με μια μετατόπιση (π.χ. ΝΤΟ-ΣΟΛ / ΜΙ-ΣΙ) • Προσανατολισμός στον χώρο του οργάνου και κύπνημα ακριβείας στη ζητούμενη νότα.
	<p>δ. Αυλός</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δακτυλισμοί νότων ΣΙ, ΛΑ, ΣΟΛ (από Βαθμίδα 1) και ΜΙ, ΡΕ, ΝΤΟ΄ (ψηλό), ΦΑ δίεση, με έλεγχο παραγόμενου ήχου. • Εναλλαγή δακτυλισμών σε όλους τους συνδυασμούς με βηματική και αλματική κίνηση σε ασκήσεις και κομμάτια για τον αυλό.
	<p>ε. Έγχορδα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κράτημα εγχόρδων. Ενδεικτικά: μαντολίνο, γιουκαλίλι, κιθάρα, μπαλαμάς • Ανοικτές χορδές σε έγχορδα . Ενδεικτικά: κιθάρα, γιουκαλίλι • Κράτημα και κίνηση πέννας εγχόρδων. Ενδεικτικά: μαντολίνου/μπαλαμά • Ανοικτές χορδές σε έγχορδα που παίζονται με πένα, με κίνηση πέννας προς τα κάτω Ενδεικτικά: μαντολίνο/μπαλαμάς • Ανοικτές χορδές σε έγχορδα που παίζονται με πένα, με κίνηση πέννας κάτω και πάνω. Ενδεικτικά: μαντολίνο, μπαλαμάς • Πάτημα με δάκτυλο ανοιχτής χορδής για παραγωγή συγκεκριμένης νότας Ενδεικτικά: Στο μαντολίνο πατώ τη χορδή ΡΕ για παραγωγή της νότας ΜΙ
<p>2. Να εκτελούν με μουσικά όργανα τάξης* απλές ενορχηστρώσεις (δύο ή περισσότερα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Έμφαση • Παλμός - Δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου

<p>στρώματα) συνοδεύοντας ρίμες, απλά τραγούδια και ορχηστρική μουσική.</p> <p>*όργανα τάξης: τα όργανα που φαίνονται στον δείκτη επιτυχίας 1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ρυθμικά σχήματα • Απλά ρυθμικά οστινάτι • Απλά μελωδικά οστινάτι με δύο-τρεις νότες. • Μπορντούν, με μια-δυο αλλαγές • Έκφραση (<i>crescendo</i>, <i>diminuendo</i>) • Σταθερό τέμπο
<p>3. Να εκτελούν σε όργανα τάξης, απλές μελωδίες, τραγούδια και ρυθμούς, κατάλληλα για τη βαθμίδα τους* διαβάζοντας/ αποκωδικοποιώντας από συμβατική ή μη συμβατική σημειογραφία από αριστερά προς τα δεξιά.</p> <p>*βλ. στο τέλος του πίνακα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση συμβόλων με τις έννοιες του ύψους, διάρκειας και έντασης σε μη-συμβατική παρτιτούρα. • Μη-συμβατικές παρτιτούρες σε δύο μέχρι τρία στρώματα. • Συντονισμός χεριού-ματιού για εκτέλεση με ανάγνωση από μη-συμβατική σημειογραφία. • Λειτουργία Πενταγράμμου και Κλειδιού του ΣΟΛ. • Γραμμές και διαστήματα. • Γραφή: κλειδί του ΣΟΛ, νότες ΣΙ, ΛΑ, ΣΟΛ, ΜΙ, ΡΕ, ΝΤΟ' και ΦΑ δίεση, με τις ρυθμικές αξίες της Βαθμίδας 2. • Ανάγνωση συμβατικής παρτιτούρας με τις νότες ΣΙ, ΛΑ, ΣΟΛ, ΜΙ, ΡΕ, ΝΤΟ', ΦΑ δίεση και τις ρυθμικές αξίες της βαθμίδας. • Ανάγνωση ρυθμικών σχημάτων από συμβατική παρτιτούρα με τις αξίες και τα μέτρα της βαθμίδας. • Απλές συμβατικές παρτιτούρες με δύο στρώματα (μελωδία-μελωδία, μελωδία-ρυθμός, ρυθμός-ρυθμός). • Σημειογραφία των σημείων δυναμικής <i>forte (f)</i>, <i>piano (p)</i>, <i>ritardando (rit.)</i> • Η σημειογραφία ως μέσο επικοινωνίας του συνθέτη με τον εκτελεστή. • Δημιουργία πρωτότυπων μορφών σημειογραφίας
<p>4. Να εκτελούν μαζί με άλλους στην τάξη και σε φιλικά ακροατήρια, με επίγνωση του</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συγχρονισμένη εκτέλεση. • Συγχρονισμός σε ενορχηστρώσεις με δύο ή περισσότερα στρώματα.

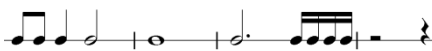
<p>ρόλου τους στο ορχηστρικό σύνολο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Διατήρηση οπτικής και ακουστικής επικοινωνίας. • Έλεγχος έντασης. • Αυτοπειθαρχία και αυτοέλεγχος. • Αυτονομία και αυτοπεποίθηση. • Ρόλος μαέστρου-συντονιστή. • Οδηγίες μαέστρου: ξεκινώ-σταματώ, απαλά-δυνατά (forte/piano), γρήγορα-αργά, σταδιακή αύξηση και σταδιακή μείωση της έντασης (crescendo-diminuendo). • Ηχογράφιση και αξιολόγηση του αποτελέσματος. • Δεξιότητες συνεργασίας. • Ανάπτυξη εργαλείων για κριτικό σχολιασμό μουσικής εκτέλεσης ο οποίος να ασκείται τόσο στον εαυτό τους όσο και στους άλλους με ευπρέπεια και ευγένεια.
<p>5. Να σέβονται το περιβάλλον της αίθουσας μουσικής και τα μουσικά όργανα ως προσωπική και κοινή περιουσία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σωστή φύλαξη και μεταφορά οργάνων. • Σωστή χρήση των οργάνων. • Χρήση κατάλληλου επικρουστήρα για το κάθε όργανο όπου χρειάζεται. • Έλεγχος δύναμης κρούσης με επικρουστήρες ή με το χέρι. • Φροντίδα ατομικών μουσικών οργάνων και οργάνων του εργαστηρίου <small>Ενδεικτικά: Να διατηρούν τον αυλό τους καθαρό και σε θέση, να ξεκουρδίζουν τα έγχορδα όταν αυτά δεν θα χρησιμοποιηθούν για καιρό, να καθαρίζουν τις ράβδους των μελωδικών κρουστών και να μην τραβούν τα ελαστικά μέρη.</small> • Τακτοποίηση εργαστηρίου και υλικών μουσικής.
<p>ΒΑΘΜΙΔΑ 2 ΕΚΤΕΛΕΣΗ-ΟΡΓΑΝΑ</p>	
<p>Προτεινόμενα είδη οργάνων: <u>Κρουστά ακαθόριστου ύψους:</u> ξυλάκια ρυθμού, μαράκα, αυγά μαράκες, γκουίρο, μικρά και μεγάλα τύμπανα, μικρά και μεγάλα κύμβαλα, κοκιρίκο, βροχοποιός, τύμπανο ωκεανού, κασετίνα ρυθμού, τρίγωνο, δίτονο μεταλλικό και ξύλινο αγκόγκο, σιέκκερε, αυτοσχέδια κρουστά, τύμπανο σνέαρ, δίσκος <u>Μελωδικά κρουστά:</u> μεταλλόφωνα, ραβδόφωνα, ξυλόφωνα, γκλόγκενσπιηλ <u>Πνευστά:</u> αυλός <u>Έγχορδα:</u> Κιθάρες, μαντολίνα, γιουκαλίλι</p>	

Ρεπερτόριο:

- Ρυθμικές ρίμες
- Τραγούδια με ερώτηση-απάντηση (*call and response*)
- Τραγούδια με λόγια ή χωρίς
- Τραγούδια με μελωδικά οστινάτι
- Απλοί κανόνες σε δύο μέρη
- Τραγούδια με ισοκράτη
  - Άλλα μουσικά έργα από την Κυπριακή και Ελληνική μουσική και από διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς, σύγχρονα και παραδοσιακά

Μέτρα και τονικότητες (βιωματικά):

- Απλά και σύνθετα μέτρα (2/4, 4/4, 3/4, 6/8)
- Μικτά μέτρα: 7/8, 5/8
- Ρυθμικές αξίες για ανάγνωση από σημειογραφία

(τέταρτα, όγδοα, μισά, παύση τετάρτου, παύση μισού, δέκαταεκτα, μισό παρεστιγμένο, ολόκληρο.)

ΒΑΘΜΙΔΑ 2 (Γ' - Δ' Δημοτικού)

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΣΥΝΘΕΣΗ

Δείκτες επιτυχίας

Οι μαθητές/ μαθήτριες:

1. Να εξερευνούν μέσα από πολυαισθητηριακές εμπειρίες και να πειραματίζονται με ήχους που παράγουν ηχογόνα αντικείμενα, η φωνή, το σώμα και μουσικά όργανα, με ή χωρίς τη βοήθεια της τεχνολογίας.

Δείκτες επάρκειας

- Εξερεύνηση και ποικιλόμορφη επεξεργασία για ανακάλυψη όλων των πιθανών ήχων που παράγουν τα ηχογόνα αντικείμενα, η φωνή, το σώμα και τα μουσικά όργανα.
Ενδεικτικά: Πόσους διαφορετικούς ήχους μπορείς να κάνεις με ένα πλαστικό ποτηράκι; Με πόσους διαφορετικούς τρόπους μπορείς να παίξεις ένα κοκίρικο; Πόσους διαφορετικούς ήχους μπορείς να κάνεις στο μπάσο ξυλόφωνο χρησιμοποιώντας διαφορετικούς επικρουστήρες; Με πόσους τρόπους μπορείς να αλλάξεις τη φωνή σου;)
- Σύντομος πειραματισμός και διαδικασίες αποκλίνουσας σκέψης με χρήση μουσικών εννοιών (χροιά-ηχοχρώματα, δομή, εκφραστικές έννοιες, παύση κτλ) μέσα από αλληλεπίδραση σε ζευγάρια, στην ομάδα ή με τον/την εκπαιδευτικό, με διαδικασίες:
  - μίμησης («Παίξε ό,τι παίζω...»)
  - επανάληψης («Ας βρούμε ένα μουσικό σχήμα. Αποφάσισε τότε και πόσες φορές θα επαναλαμβάνεται)
  - αντίθεσης («Κάνε το αντίθετο από μένα. Παίζω γρήγορα παίζεις αργά, κάνω επιτάχυνση κάνεις επιβράδυνση)
  - συνδυασμού («Αν παίζουμε αυτά τα τρία όργανα μαζί, φωνή και όργανα μαζί)
  - πολυεπίπεδου συνδυασμού («Να παίζουμε απαλά και γρήγορα, αυτά τα δύο όργανα, δυνατά και με επιτάχυνση)
- Κιναισθητικός πειραματισμός
Ενδεικτικά: Μπορείς να δείξεις με το σώμα σου το μεγάλωμα ενός δέντρου; Τώρα δοκίμασε με τη φωνή/τα όργανα.
Είσαι ένα φίδι. Δείξε το με το σώμα σου, τώρα δοκίμασε με τη φωνή/τα όργανα.
Είσαι ένα καγκουρό. Δείξε το με το σώμα σου και με τη φωνή/τα όργανα.

	<ul style="list-style-type: none"> • Νοερές διαδικασίες πρόβλεψης ακουστικού αποτελέσματος Ενδεικτικά: «Σκέψου πώς θα ακουστεί το τύμπανο αν ...» • Χρήση τεχνολογίας που επεξεργάζεται και αλλάζει τη φωνή σε πραγματικό χρόνο (vocal processors). • Χρήση λογισμικών επεξεργασίας ηχητικού κύματος για αλλαγές στον ήχο Ενδεικτικά: Χρήση Audacity για αλλαγή του ύψους ή της ταχύτητας ηχογράφησης
<p>2. Να αυτοσχεδιάζουν μουσική με τη φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, κρουστά τάξης (μελωδικά και ρυθμικά) και κρουστά σώματος, ελεύθερα ή για να εξελίσουν μία μουσική ιδέα που δίνεται από τον/την εκπαιδευτικό ή άλλο μαθητή/τρια μέσα από ταχεία ροή ιδεών.</p>	<p>Διαδικασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μίμηση: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ρυθμικά και μελωδικά σχήματα σε διάφορα μέτρα (απλά και σύνθετα) και τονικά περιβάλλοντα μείζονας, ελάσσονας και τρόπων ○ Σύντομες μελωδικές και ρυθμικές φράσεις σε διάφορα μέτρα (απλά και σύνθετα) και τονικά περιβάλλοντα μείζονας, ελάσσονας και τρόπων. • Ανταπόκριση: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ρυθμικές «απαντήσεις» σε δοσμένες ρυθμικές «ερωτήσεις» στα μέτρα 2/4, 3/4, 4/4, 6/8, 7/8, με το σώμα, τη φωνή και κρουστά όργανα. ○ Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις με τις νότες της πεντατονικής κλίμακας, της μείζονας ΝΤΟ και ΡΕ με τη φωνή. ○ Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις στο περιβάλλον της ελάσσονας κλίμακας (ΡΕ-, ΜΙ-) με τη φωνή. ○ Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις με τις νότες της ΝΤΟ πεντατονικής κλίμακας (ντο-ρε-μι-σολ-λα), σε μελωδικά κρουστά καθορισμένου ύψους . ○ Πολυεπίπεδες απαντήσεις με διάκριση <i>απαλά-δυνατά, ψηλά-χαμηλά, γρήγορα-αργά, σταδιακά πιο απαλά/πιο δυνατά, σταδιακά πιο γρήγορα/πιο αργά.</i> Ενδεικτικά: Ο/Η εκπαιδευτικός παίζει ένα ρυθμικό μοτίβο απαλά και γρήγορα. Το παιδί απαντά με το ίδιο ή διαφορετικό μοτίβο δυνατά και αργά. ○ Επέκταση μουσικών ιδεών που δίνονται από τον/την εκπαιδευτικό ή άλλο παιδί. Ενδεικτικά: «Άκου τι θα παίξω στο μεταλλόφωνο. Προσπάθησε να συμπληρώσεις την ιδέα μου/ Άκου το ηχητικό εφέ που θα κάνω και κάνε κάτι αντίθετο».

	<ul style="list-style-type: none"> • Παραλλαγή: <ul style="list-style-type: none"> ○ Παραλλαγές στην αρχή ή στο τέλος μελωδίας ή ρυθμικού σχήματος Ενδεικτικά: «Τραγουδύησε με τη συλλαβή πα ή παίξε ρυθμικά τη φράση «Αν όλα τα παιδιά της γης». Τώρα ξανατραγουδύησε τη φράση και προσπάθησε να αλλάξεις το τέλος ή ξανακτύπησε τη φράση ρυθμικά αλλάζοντας το τέλος.» ○ Παραλλαγές σε αυτοσχέδια ρυθμικά σχήματα. Ενδεικτικά: «Παίξε τη φράση <i>Σήμερα είναι μια τέλεια μέρα!</i> στο τύμπανο. Τώρα άλλαξε τον ρυθμό για να μην αναγνωρίζει κανείς εύκολα τη φράση σου» • Δημιουργία: <ul style="list-style-type: none"> ○ Εξέλιξη μουσικής ιδέας αυτόνομα. ○ Πολυεπίπεδες νοερές διαδικασίες Ενδεικτικά: «Σκέψου στο κεφάλι σου μία μελωδία που δεν την ξέρει κανένας και τραγουδύησέ την. Τώρα σκέψου πώς αλλάζει όταν είσαι λυπημένη και τραγουδύησέ την».
<p>3. Να συνθέτουν μουσική ατομικά και σε ομάδες σε εύρος χρόνου με βάση:</p> <p>α) εξωμουσικό ερέθισμα (χαρακτήρας, ιστορία, κίνηση, συναίσθημα, γραφική παρτιτούρα, σύντομο/η βίντεο/ταινία)</p> <p>β) μουσικό ερέθισμα (μουσική έννοια, ιδέα, μουσικό έργο)</p>	<p><i>*Για να συνθέσουν περνούν τις διαδικασίες πειραματισμού και αυτοσχεδιασμού (βλ. δείκτες επιτυχίας 1 και 2).</i></p> <p>Επιπρόσθετα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διαδικασίες αποκλίνουσας σκέψης <ul style="list-style-type: none"> ○ Δόμηση («Προσθέτω σταδιακά στοιχεία») ○ Αποδόμηση («Αφαιρώ σταδιακά στοιχεία») • Μετασχηματιστική χρήση της γνώσης των μελωδικών, ρυθμικών, εκφραστικών και μορφολογικών μουσικών εννοιών που έχουν κατακτήσει*, πολυεπίπεδα. Ενδεικτικά: Αν «Οι ήρωες στην ιστορία απομακρύνονται για να ξεφύγουν από έναν κίνδυνο», τα παιδιά χρησιμοποιούν ένα ρυθμικό οστινάτο σε <i>accelerando</i> και συνδυασμό με <i>diminuendo</i>. • Επιλογή <ul style="list-style-type: none"> ○ Σειροθέτηση (ποιοι ήχοι /ρυθμικά/μελωδικά σχήματα και με ποια σειρά, ποιος παίζει πρώτος, δεύτερος, πόσα όργανα και πότε κτλ) ○ Δομή (αρχή, μέση, τέλος, επαναλήψεις) ○ Πρωτοτυπία: ανάπτυξη μοναδικής και ασυνήθιστης ηχητικής ιδέας Ενδεικτικά: εφεύρεση νέου ηχοχρώματος με χρήση της τεχνολογίας.

- **Προφορική ή γραπτή έκφραση**

Ενδεικτικά: ιδεολογικοί χάρτες, αναστοχαστικά ημερολόγια

- **Δοκιμή, επανοργάνωση και αλλαγή**

- Αναστοχασμός ως προς το μουσικό περιεχόμενο

Ενδεικτικά: μουσικά στοιχεία/έννοιες π.χ. σταθερός ρυθμός, ενδιαφέρουσα μελωδία, η μουσική έγινε πιο δυνατή, πιο αργή κτλ.

- Αναστοχασμός ως προς τη δομή

Ενδεικτικά:..είχε δύο μέρη..., πρώτα ακούσαμε...μετά ...στο τέλος..., είχε επαναλήψεις

- Αναστοχασμός ως προς εμφανή χαρακτηριστικά

Ενδεικτικά: ξαφνικά δυνάμωσε, σταδιακά δυνάμωσε ή σταδιακά μειώθηκε η ένταση, η μεγάλη παύση μας έκανε να νιώσουμε αγωνία κτλ.

- Αναστοχασμός στο νοηματικό περιεχόμενο (Τι κάνω; Γιατί κάνω κάτι; Πώς το κάνω; Τι σημαίνει;)

- Βελτίωση ιδέας

Ενδεικτικά: «Υπάρχει τρόπος να...»

- **Αξιολόγηση**

- *Βελτιωτική προσπάθεια* βάσει κριτηρίων (έλεγχος και επέκταση ιδεών)

- Παρουσίαση και αξιολόγηση από την ομάδα συνομηλίκων

- Τελειοποίηση

Ενδεικτικά: «Πώς μπορώ να πάρω την εργασία μου ένα βήμα παραπέρα;»

- **Τεκμηρίωση**

- Καταγραφή ηχητικού αποτελέσματος με αυτοσχέδιο κώδικα συμβόλων.

- Καταγραφή ηχητικού αποτελέσματος με χρήση απλών συσκευών ηχογράφησης και φύλαξη της σύνθεσης ή με χρήση συμβατικής ή μη συμβατικής σημειογραφίας (βλ. δείκτη επιτυχίας 7).

<p>4. Να αυτοσχεδιάζουν απλά ρυθμικά οστινάτι για να συνοδεύσουν μία δοσμένη μελωδία, ένα τραγούδι ή άλλη ακρόαση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αίσθηση ισχυρών και ασθενών μερών του μέτρου. • Αναγνώριση ρυθμικών σχημάτων ανάμεσα σε άλλα μουσικά στοιχεία (μελωδικά, αρμονικά). • Νοερές διαδικασίες Ενδεικτικά: «Σκέψου έναν άλλο ρυθμό που να ταιριάζει, την ώρα που ακούς αυτή τη μουσική»
<p>5. Να αυτοσχεδιάζουν ή και να συνθέτουν μελωδίες σε στίχους, φράσεις ή ρίμες και να προσαρμόζουν στίχους σε γνωστές μελωδίες.</p>	<p>5α. Αυτοσχεδιασμός/σύνθεση μελωδίας σε λόγο:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αυθόρμητη προσθήκη μελωδίας σε λόγο(αυτοσχεδιασμός) • Επεξεργασία του ρυθμού λόγου μέσα από πειραματισμό με διαφορετικές ρυθμικές λύσεις (απλά και σύνθετα μέτρα). • Επεξεργασία της μελωδικής έκφρασης του ρυθμού λόγου μέσα από πειραματισμό με διαφορετικές μελωδικές λύσεις σε πεντατονικές, μείζονες και ελάσσονες τονικότητες. • Επιλογή της καλύτερης ρυθμικής-μελωδικής λύσης ανάμεσα σε πολλές. • Ηχογράφηση, αξιολόγηση, βελτιωτικές προσπάθειες και τεκμηρίωση (στη σύνθεση) <p>5β. Αυτοσχέδιος στίχος σε γνωστή μελωδία:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αυθόρμητη προσθήκη στίχου σε μελωδία(αυτοσχεδιασμός) • Πολλαπλές επαναλήψεις της μελωδίας σε ουδέτερη συλλαβή. • Δοκιμή στίχων στον ρυθμό/μελωδία και επιλογή των καλύτερων λύσεων. • Τονισμός λέξεων σε σχέση με το ισχυρό μέρος του μέτρου. • Ηχογράφηση, αξιολόγηση, βελτιωτικές προσπάθειες και τεκμηρίωση (στη σύνθεση)
<p>6. Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία για να συνθέσουν μουσική και να συνδυάζουν τις συνθέσεις τους με άλλες μορφές τέχνης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών κατάλληλων για την ηλικία τους για σύνθεση Ενδεικτικά: GroovyCity • Χρήση ιστοσελίδων που περιέχουν εφαρμογές πολυμέσων για σύνθεση Ενδεικτικά: QuaverMusic • Γνωριμία με MuseScore
<p>7. Να επινοούν δικό τους κώδικα συμβόλων που να συνδυάζει συμβατική και μη-συμβατική σημειογραφία, για να</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή ή/και δημιουργία συμβόλων για σύνδεση με ήχους. • Τοποθέτηση συμβόλων σε σειρά ή άλλη μορφή οργάνωσης για δημιουργία παρτιτούρας. • Σύνδεση συμβόλων με συγκεκριμένες μουσικές έννοιες.

<p>καταγράψουν τις μουσικές δημιουργίες τους με σκοπό την επανεκτέλεση από τους ίδιους ή την εκτέλεση από τρίτους.</p>	<p>Ενδεικτικά: «Πώς θα συμβολίσω αυτό το ρυθμικό σχήμα αν δεν ξέρω να γράψω τις αξίες»;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χρήση των συμβατικών συμβόλων που έχουν κατακτήσει. <p>Ενδεικτικά: πεντάγραμμο, κλειδί σολ, νότες σολ, μι, λα, ρυθμικές αξίες τετάρτου, ογδών, μισού, παύσης τετάρτου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αποκωδικοποίηση και εκτέλεση σύνθεσης από τρίτους. • Έλεγχος του κώδικα μουσικής επικοινωνίας και βελτίωσή του.
<p>8. Να αναλαμβάνουν ρόλους σε ομάδες όταν αυτοσχεδιάζουν ή συνθέτουν μουσική λαμβάνοντας ενεργά μέρος στη λήψη αποφάσεων και αξιολόγηση της εργασίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ενεργή συμμετοχή στην ομαδική δημιουργία με ανάληψη συγκεκριμένου ρόλου και αλλαγή ρόλου (π.χ. συντονιστής ομάδας και κρουστός, στην επόμενη φάση της εργασίας παίζει ένα μελωδικό όργανο και τον ρόλο του συντονιστή αναλαμβάνει άλλος/η). • Αλληλοδιδασκτικές διαδικασίες. • Συζήτηση και δεξιότητες έκφρασης συμφωνίας ή διαφωνίας με επιχειρήματα. • Οπτικός συντονισμός και επικοινωνία με εναλλακτικούς τρόπους. <p>Ενδεικτικά: «Παρακολουθώ αυτόν που παίζει, βλέπω πώς κινείται το σώμα του, την έκφρασή του, παίρνω στοιχεία, μιμούμαι, απαντώ, παραλλάσσω»</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ροή ομαδικής δραστηριότητας. <p>Ενδεικτικά: «Παίζουμε χωρίς να μιλάμε, επικοινωνούμε με εναλλακτικούς τρόπους, θεωρούμε τα λάθη ως δημιουργικά ατυχήματα, προχωρούμε.»</p>
<p>9. Να υπερβαίνουν τα όρια του συμβατού στις μουσικές δημιουργίες τους χωρίς το φόβο της απόρριψης ή αποτυχίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πειραματισμοί με τον ήχο χωρίς σωστή/λάθος απάντηση. • Ρίσκο, αποκλίνουσα σκέψη (με τήρηση των κανόνων ασφάλειας και υγείας και διαφύλαξη της περιουσίας του σχολείου και των ατόμων). • Υπεράσπιση ή απόρριψη ιδέας με επιχειρήματα. • Αποδοχή διαφορετικών, αντισυμβατικών ιδεών. • Παρουσίαση δημιουργίας στην ολομέλεια. • Παρουσίαση δημιουργίας στην ολομέλεια με χρήση της τεχνολογίας. • Επεξήγηση τρόπου σκέψης και εργασίας στην ολομέλεια.

*ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΒΑΘΜΙΔΑΣ 2 ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟ/ΣΥΝΘΕΣΗ

Ρυθμικές:

Απλά και σύνθετα μέτρα (βιωματικά)

Ρυθμικά οστινάτι

Μελωδικές:

Ψηλοί-χαμηλοί ήχοι

Μελωδική κίνηση προς τα πάνω, προς τα κάτω, σε ευθεία

Βηματική κίνηση

Αλματική κίνηση(όπως προκύπτει από τα διαστήματα που προτείνονται στους δείκτες επάρκειας)

Αρμονικές:

Οστινάτο

Μπορντούν

Ισοκράτης

Μορφολογικές:

Επανάληψη

Αντίθεση

Διμερής μορφή (βιωματικά)

Τριμερής μορφή (βιωματικά)

Χροιές:

Μελωδικά και ρυθμικά κρουστά τάξης

Αυλός

Ατομικά μουσικά όργανα

Όργανα με χορδές

Φωνή με συμβατικούς και αντισυμβατικούς τρόπους

Κρουστά και άλλοι ήχοι σώματος (παλαμάκια, κτύπημα με τα πόδια, κλικ δακτύλων, σφύριγμα, συριστικοί και άλλοι ήχοι με τη στοματική κοιλότητα)

Υφής:

Πυκνή και αραιή

Κάθετη και οριζόντια πυκνότητα (βιωματικά)

Έκφρασης:

Piano/forte/pianissimo/fortissimo

Crescendo/diminuendo

Γρήγορα-αργά

Accelerando/ritardando
Κοφτοί-συνεχόμενοι ήχοι

ΒΑΘΜΙΔΑ 3 (Ε΄ Δημοτικού - Α΄ Γυμνασίου)

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ

<p>Δείκτες επιτυχίας Οι μαθητές/ μαθήτριες:</p>	<p>Δείκτες επάρκειας</p>
<p>1. Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη και μουσική σκέψη.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου, σε απλά, σύνθετα και μέτρα* και σε ακροάσεις με αλλαγή μέτρου. • Ρυθμικά σχήματα σε απλά και σύνθετα μέτρα* (φωνή, κρουστά τάξης και κρουστά σώματος). • Διάκριση απλών από σύνθετα μέτρα. • Εντοπισμός ρυθμικής μετατροπίας σε σύντομες ακροάσεις. • Ανάκληση και μίμηση επαναλαμβανόμενων ρυθμικών και μελωδικών σχημάτων* που ακούγονται ταυτόχρονα με άλλα στρώματα. • Κατεύθυνση μελωδίας (πάνω , κάτω ή το ίδιο) σε σύντομες μελωδικές γραμμές με βηματική ή αλματική κίνηση σε μικρά διαστήματα (τόνους, ημιτόνια) • Διάκριση μείζονας, ελάσσονας και χρωματικής κλίμακας • Παιξίμο με το αυτί εκτενέστερων μερών από μουσικό έργο ταυτόχρονα με την εκτέλεση άλλων μερών (στρωμάτων) του. • Διάκριση τέλειας πτώσης (V-I) από άλλες πτώσεις. (βιωματικά) • Διάκριση σύμφωνων από διάφωνες συνηχήσεις (βιωματικά)
<p>2. Να ανταποκρίνονται σε ακρόαση ελεύθερα ή εστιάζοντας σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες, με ποικιλία τρόπων.</p> <p><small>*Ο δείκτης να επιτευχθεί διαθεματικά με άλλα διδακτικά αντικείμενα (Εικαστική Αγωγή, Φυσική Αγωγή, Γλώσσα-Λογοτεχνία-Θέατρο)</small></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χορογραφίες σε ακρόαση με δομή και χρήση των παραμέτρων κίνησης (χώρος, επίπεδα, ροή, κατεύθυνση) που να παραπέμπουν σε στοιχεία της ακρόασης. • Εικαστική έκφραση που παραπέμπει στο είδος/στυλ και κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο της ακρόασης. • Έκφραση με χρήση του ποιητικού ή πεζού λόγου που να σχετίζεται με το ύφος, τα μουσικά χαρακτηριστικά ή το κοινωνικοπολιτισμικό περιεχόμενο της ακρόασης. • Επιλογή και χρήση ακροάσεων για ενσωμάτωση/επένδυση/συνοδεία άλλων μορφών δημιουργίας (π.χ. σύντομες ταινίες, έργα τέχνης, διαφήμιση) με τη βοήθεια της τεχνολογίας.

<p>3. Να περιγράψουν, να συγκρίνουν και να σχολιάζουν κριτικά μουσικές ακροάσεις (ηχογραφημένης ή ζωντανής μουσικής) από διαφορετικά είδη και συλ, χρησιμοποιώντας μουσική ορολογία και με επίγνωση του κοινωνικοπολιτισμικού συγκειμένου της μουσικής (χώρος, περίσταση και σκοπός δημιουργίας του έργου).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χροιά: <ul style="list-style-type: none"> ○ Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχοι. ○ Είδη φωνής: <i>σοπράνο, άλτο, τενόρος, μπάσος</i> ○ Χροιά οργάνων όταν αυτά παίζουν σόλο ή έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε ακρόαση ή παίζουν σε συνδυασμό με άλλα όργανα: <ul style="list-style-type: none"> -Όργανα της συμφωνικής ή άλλου είδους ορχήστρας Ενδεικτικά: <i>βιόλα, κόρνο, πίκολο, άρπα, τρομπόνι, μαρίμπα, τσέμπαλο</i> ○ Παραδοσιακά Κύπρου και Ελλάδας (Ενδεικτικά: <i>σαντούρι, κανονάκι</i>) ○ Είδη ορχήστρας Ενδεικτικά: ορχήστρα τζαζ, ορχήστρα ροκ, παραδοσιακές ορχήστρες των χωρών που έχουν μελετηθεί. • Μελωδία: <ul style="list-style-type: none"> ○ Μείζονα και ελάσσονα κλίμακα ○ Ημιτόνια και χρωματικές κλίμακες • Ρυθμός: <ul style="list-style-type: none"> ○ Απλά και σύνθετα μέτρα ○ Ρυθμική μετατροπία • Μορφή: <ul style="list-style-type: none"> ○ Διμερής, τριμερής, ροντό • Υφή: <ul style="list-style-type: none"> ○ Υφή: Μονοφωνία, πολυφωνία, ετεροφωνία, ομοφωνία • Αρμονία: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ισοκράτης, οστινάτι, κανόνας, σύμφωνες και διάφωνες συνηχήσεις, τέλεια πτώση • Έκφραση: <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Pianissimo, fortissimo, mezzo forte, mezzo piano</i> ○ <i>Largo, Moderato, presto, a tempo</i> ○ <i>Pizzicato, tremolo, trill</i>
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Βασικά χαρακτηριστικά <i>κονσέρτου, όπερας, μιούζικαλ</i> • Συγκείμενο της ακρόασης (ιστορικό, γεωγραφικό, κοινωνικοπολιτισμικό συγκείμενο της ακρόασης: Πότε, πού και γιατί δημιουργήθηκε αυτή η μουσική;)
<p>4. Να ακούνε προσεκτικά ζωντανές ή ηχογραφημένες εκτελέσεις μουσικών έργων από διαφορετικά είδη και στυλ καθώς και τις δικές τους εκτελέσεις (με φωνή ή/και όργανα) και συνθέσεις, να τις σχολιάζουν κριτικά και να εκφράζουν συναισθήματα, απόψεις και προτιμήσεις.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση με συγκεκριμένο στόχο και εστιασμός ακροαστικής προσοχής σε συγκεκριμένα μουσικά ή άλλα προκαθορισμένα στοιχεία. • Δημιουργία εργαλείων με κριτήρια αξιολόγησης –μουσικού σχολιασμού Ενδεικτικά: κλίμακες ελέγχου Rubric • Ηχογράφηση και βιντεογράφιση εκτελέσεων και συνθέσεων για σκοπούς κριτικού σχολιασμού και αξιολόγησης (χρήση record/play/stop/pause σε απλές συσκευές ηχογράφησης και βιντεοκάμερα και κατά την αναπαραγωγή ήχου-ταινίας στον υπολογιστή π.χ. στο play/pause/stop/rewind/forward στο Windows Media Player). • Λεξιλόγιο κατάλληλο για έκφραση προσωπικής άποψης, αξιολόγησης και βελτίωσης (π.χ. Ενδεικτικά: «Το ... ήταν πολύ καλό γιατί...», «Πιστεύω ότι...», «Νομίζω ότι θα ήταν καλύτερα αν..», «Η γνώμη μου είναι...», «Κατάφερες το ... σε μεγάλο βαθμό» κ.λπ.) • Λεξιλόγιο συναισθημάτων και έκφρασης προσωπικής άποψης σε σχέση με το είδος και στυλ της μουσικής Ενδεικτικά: «Αυτό το είδος μουσικής μου αρέσει γιατί .../Προτιμώ αυτό το στυλ μουσικής γιατί...» • Έρευνα σχετικά με διαφορετικά είδη και στυλ ακροάσεων, καλλιτέχνες και δημιουργούς.
<p>5. Να συμπεριφέρονται ως καλοί ακροατές ρυθμίζοντας τη συμπεριφορά τους ανάλογα με το μουσικό συγκείμενο, τον χώρο και την περίπτωση επικοινωνίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συμπεριφορά ακροατή σε συναυλία εντός σχολείου. • Συμπεριφορά ακροατή σε συναυλιακό χώρο εκτός σχολείου. • Συμπεριφορά ακροατή σε άλλους χώρους: χώρος λατρείας, διάλεξης, μουσικού διαγωνισμού, αναψυχής, μουσικοχορευτικής παράστασης στο ύπαιθρο κ.λπ.
<p>6. Να αποκτήσουν θετική «περιέργεια», να γνωρίσουν και να σέβονται τη μουσική παράδοση του τόπου τους αλλά και τις μουσικές παραδόσεις άλλων λαών και πολιτισμών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικό πολιτισμικό πλαίσιο δημιουργίας και χρήσης των Κυπριακών και Ελληνικών παραδοσιακών τραγουδιών. Ενδεικτικά: Κυπριακές «φωνές», Μαντινάδες, Τσιαττιστά, Τραγούδια και χοροί για τελετές, ασχολίες και τις εποχές. • Παραδοσιακά όργανα της Κύπρου και Ελλάδας και λοιπών χωρών/πολιτισμών. • Χαρακτηριστικά ακροάσεων και σύγκριση μουσικής από διάφορα μέρη του κόσμου σε σχέση με έννοιες χροιάς, εκφραστικές και μελωδικές έννοιες. Ενδεικτικά: Μουσικά όργανα της σάμπα και εντοπισμός ρυθμικών και μελωδικών οστινάτι.

	<p>Σύγκριση ρυθμικών οστινάτι σε βραζιλιάνικη και αφρικανική μουσική.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γνωριμία με το κοινωνικοπολιτισμικό και γεωγραφικό συγκείμενο και σύγκριση τραγουδιών και χορών άλλων χωρών Ενδεικτικά: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Λατινική Αμερική.
<p>7. Να αποκτήσουν ταυτότητα δια-βίου ακροατή που απολαμβάνει τη μουσική της αρεσκείας του, από ποικίλα μέσα και σε ποικίλους χώρους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση στο σχολείο, στο σπίτι και άλλους χώρους συνάντησης συνομηλίκων και μοίρασμα εμπειριών ακρόασης με συνομήλικους και σημαντικούς άλλους. • Συνειδητή επιλογή ακροάσεων για συγκεκριμένη περίπτωση και συγκείμενο. • Χρήση του διαδικτύου για εξεύρεση ακροάσεων ίδιου ή παρόμοιου στυλ ανάλογα με την προτίμηση ή την περίπτωση. • Χρήση τεχνολογίας (διαδίκτυο και συσκευές αναπαραγωγής ήχου για εντοπισμό αγαπημένων ακροάσεων και φύλαξή τους Ενδεικτικά: Δημιουργία λίστας ακρόασης
<p>8. Να ακολουθούν οδηγούς ακρόασης και άλλη μη-συμβατική ή συμβατική σημειογραφία, παράλληλα με ακρόαση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγοί ακρόασης κλασικών ή άλλων έργων στους οποίους παρουσιάζονται περισσότερα από δύο στοιχεία της ακρόασης (δομή, δυναμική, υφή, ταχύτητα, ρυθμικά στοιχεία) με συνδυασμό συμβατικής και μη-συμβατικής σημειογραφίας. • Οδηγοί ακρόασης που συνδυάζουν συμβατική και μη-συμβατική σημειογραφία, σε δυο παράλληλα στρώματα στον τύπο ορχηστρικής παρτιτούρας. • Χάρτες ακρόασης σύγχρονων έργων (μουσική του 20^{ου} αιώνα). • Συνοδεία ακρόασης με συμβατική σημειογραφία (τέταρτα, όγδοα, μισά, παύση τετάρτου, παύση μισού, δέκαταεκτα, μισό παρεστιγμένο, ολόκληρο, παρεστιγμένο τέταρτο με όγδοο, σε ένα στρώμα. (π.χ. Ακούω και ακολουθώ τη μελωδία στο φλάουτο.) • Σημειογραφία για Συνοδεία ακρόασης με συμβατική σημειογραφία (τέταρτα, όγδοα, μισά, παύση τετάρτου, παύση μισού, δέκαταεκτα, μισό παρεστιγμένο, ολόκληρο, παρεστιγμένο τέταρτο με όγδοο σε δύο στρώματα από τα οποία ακολουθούν το ένα. Ενδεικτικά: Σε ακρόαση με κρουστά και κλαρίνο, ακούω και ακολουθώ το κλαρίνο
<p>9. Να δημιουργούν δικούς τους οδηγούς ακρόασης για γνωστές ακροάσεις με τη χρήση</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση λογισμικών πολυμέσων (π.χ. Windows Movie Maker, Photostory) για δημιουργία οδηγών ακρόασης.

της τεχνολογίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση Audacity για επεξεργασία ηχητικών αρχείων (cut, paste, export mp3). • Επιλογή οπτικών ερεθισμάτων για σύνδεση με έννοιες σε ακρόαση. • Χρήση Powerpoint, MovieMaker και Photostory για την δημιουργία χαρτών ακρόασης. • Χρήση του διαδικτύου για επιλογή εικόνων και ηχητικών αρχείων για τους οδηγούς ακρόασης.
10. Να αντιλαμβάνονται την επίδραση της μουσικής στο περιβάλλον, την καθημερινή ζωή και τα συναισθήματα του ατόμου.	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση και έρευνα (στο διαδίκτυο, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε μουσικά καταστήματα). • Δεξιότητες επιλογής, κριτήρια επιλογής. • Διάκριση ηχορύπανσης και λήψη μέτρων για την αποφυγή της. • Αναγνώριση του ρόλου της μουσικής στη συμπεριφορά του καταναλωτή. • Αναγνώριση του ρόλου της μουσικής στη μετάδοση μηνυμάτων. • Τρόποι επιλογής μουσικής για διάφορες εκφάνσεις της καθημερινότητας (ψυχαγωγία, ανάπαυση, άθληση, κοινωνικές συναθροίσεις κ.λπ.)
11. Να αποκτήσουν θετική περιέργεια για νέα διαφορετικά ακούσματα, να μπορούν να υποστηρίξουν προσωπικές προτιμήσεις και να μοιράζονται τη μουσική με άλλους.	<ul style="list-style-type: none"> • Υπερήδηση προσωπικών προκαταλήψεων για κάποια είδη μουσικής • Διαμόρφωση επιχειρημάτων προς υποστήριξη προσωπικών προτιμήσεων σε μουσικά ακούσματα. • Ακρόαση της αντίθετης άποψης και κριτικής. • Έκφραση συμφωνίας και διαφωνίας. • Συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών. • Ασφαλής χρήση του διαδικτύου για ακρόαση και έρευνα σχετικά με ακροάσεις. • Δόκιμη και συνετή χρήση των ΤΠΕ για ακρόαση και ανταλλαγή πληροφοριών (μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ιστολόγια-blogs). • Διαπροσωπική επικοινωνία.
ΒΑΘΜΙΔΑ 3 ΑΚΡΟΑΣΗ	
<p>Μέτρα και τονικότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Απλά και σύνθετα μέτρα (2/4, 4/4, 3/4, 6/8) • Μικτά μέτρα: (7/8, 5/8, 9/8) • Τονικότητες: Μείζονες και ελάσσονες κλίμακες, τρόποι, βυζαντινή κλίμακα. <p>Διαστήματα και μελωδικές γραμμές: τόνοι, ημιτόνια, 3^{ης} μικρής, 3^{ης}, 5^{ης}, 4^{ης}, οκτάβα, βηματική μελωδία προς τα πάνω και προς τα κάτω, ισοϋψής μελωδία.</p>	

ΒΑΘΜΙΔΑ 3 (Ε΄ Δημοτικού - Α΄ Γυμνασίου)

ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Δείκτες επιτυχίας Οι μαθητές/ μαθήτριες:	Δείκτες επάρκειας
<p>1. Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες με μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό και σταθερή ταχύτητα, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής που προβλέπεται για τη βαθμίδα τους, τραγούδια κατάλληλα για τη βαθμίδα 3*.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Προσπάθειες διαφραγματικής αναπνοής με έλεγχο εισπνοής και εκπνοής. • Προετοιμασία μάσκας προσώπου με «εσωτερικό χαμόγελο». • Ζέσταμα σώματος και φωνητικών χορδών. • Σχήμα στόματος στα φωνήεντα και εκφορά συμφώνων με στοχευμένες κινήσεις χειλιών, γλώσσας και στόματος. • Μελωδικά σχήματα με διαστήματα: τόνοι, ημιτόνια, τριημιτόνια, διάστημα 6^{ης} και 7^{ης}. • Βηματικές μελωδίες με πέντε ή περισσότερες νότες προς τα πάνω και προς τα κάτω. • Πεντατονικές, μείζονες, ελάσσονες, χρωματικές κλίμακες και τρόποι. • Τονικό κέντρο και διάστημα 5^{ης} σε μείζονα, ελάσσονα κλίμακα και τρόπους. • Αίσθηση δυνατών και ασθενών μερών του μέτρου σε όλα τα μέτρα • Ρυθμικά σχήματα και ρυθμοί λόγου (σε όλα τα μέτρα).
<p>2. Να τραγουδούν εκφραστικά, με αίσθηση των φράσεων και της αρμονίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Έκφραση: <ul style="list-style-type: none"> ○ Pianissimo/fortissimo ○ Mezzo forte/mezzo piano ○ Συγκείμενο του τραγουδιού (χώρα προέλευσης, χρήση του). ○ Διάκριση είδους, στυλ και ύφους τραγουδιού με βάση τα μουσικά στοιχεία, το νοηματικό περιεχόμενο το ιστορικό συγκείμενο και την κατάσταση επικοινωνίας μέσα στην οποία εκτελείται. ○ Τραγούδι και Συναισθηματική Αγωγή –έκφραση συναισθημάτων που έχουν σχέση με τη ζωή και την ηλικία των μαθητών/τριών. • Αρμονία: <ul style="list-style-type: none"> ○ Μελωδικά οστινάτι ○ Ισοκράτης (με μία αλλαγή)

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Διφωνίες με διαστήματα 3^{ης} σε σύντομες φράσεις. ○ Παράλληλα τραγούδια (partner songs) <ul style="list-style-type: none"> ● Αίσθηση των φράσεων: <ul style="list-style-type: none"> ○ Χρήση αναπνοών σε μεγαλύτερες φράσεις με βάση το νοηματικό και μουσικό περιεχόμενο.
<p>3. Να τραγουδούν ακολουθώντας οδηγίες μαέστρου, με επίγνωση του ρόλου τους στο φωνητικό σύνολο και σεβασμό στα υπόλοιπα μέλη του φωνητικού συνόλου, σε εκτελέσεις στο ακροατήριο της τάξης και σε μεγαλύτερα ακροατήρια εντός και εκτός σχολείου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Σεβασμός και συνεργασία με τον μαέστρο. ● Σταθερό τέμπο και συντονισμός των μερών μεταξύ τους. ● Ρύθμιση της ατομικής και ομαδικής έντασης της φωνής. ● Δυναμική: Fortissimo/pianissimo, mezzo piano/mezzo forte ● Ταχύτητα: Largo, Moderato, Presto, A tempo ● Συντονισμός αναπνοής σε μεγαλύτερες φράσεις. ● Απόλυτος συντονισμός στο ξεκίνημα και στο κλείσιμο τραγουδιού. ● Συγκέντρωση. ● Διαχείριση άγχους. ● Επίγνωση ακροατηρίου και ενδεχόμενης επίδρασης στους ακροατές. ● Προετοιμασία και δέσιμο ομάδας. ● Τραγούδι σε δύο ή περισσότερα στρώματα (κανόνας, μελωδία με μελωδικό οστινάτο, μελωδία με ισοκράτη, παράλληλες μελωδίες, μελωδία με αντιμελωδία)
<p>4. Να σέβονται και να αποδέχονται τη μοναδικότητα της κάθε φωνής και να φροντίζουν για την υγεία της.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Γνωριμία με τη θέση των οργάνων παραγωγής της φωνής (φωνητικές χορδές/ηχεία κεφαλής/διάφραγμα) στο σώμα. ● Αλλαγές της φωνής των εφήβων (μεταφώνηση). ● Προστασία της υγείας της φωνής.
<p>5. Να αποκωδικοποιούν και να ερμηνεύουν απλές μελωδίες και τραγούδια κατάλληλα για τη βαθμίδα τους* διαβάζοντας από συμβατική σημειογραφία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Μελωδικά σχήματα (ντο-σολ, σολ-ντο, ντο-μι-σολ, σολ-μι-ντο). ● Εκ πρώτης όψευς ανάγνωση απλών μελωδιών από συμβατική παρτιτούρα με σύμβολα ύψους και ρυθμού (βλ. μελωδικά σχήματα πιο πάνω/Ρυθμός: μέτρα 2/4, 4/4, 3/4) <p>Τέταρτα, όγδοα, μισά, παύση τετ. , δέκατα έκτη _____</p>

- Σημειογραφία σημείων δυναμικής: *pianissimo* (pp), *fortissimo* (ff).

ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟ ΒΑΘΜΙΔΑΣ 3

Είδη τραγουδιών:

- Τραγούδια* με πιο σύνθετα μελωδικά οσινάτι
- Δίφωνοι ή τρίφωνοι κανόνες*
- Τραγούδια* με ισοκράτη
- Τραγούδια με αντιμελωδίες
- Παράλληλα τραγούδια (Partner songs)

*από την Κυπριακή και Ελληνική μουσική και από διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς, σύγχρονα και παραδοσιακά

Μέτρα και τονικότητες (βιωματικά):

- Απλά και σύνθετα μέτρα (2/4, 4/4, 3/4, 6/8)
- Μικτά μέτρα: 7/8, 5/8, 9/8, 8/8
- Τονικότητες: Μείζονες (ΝΤΟ, ΡΕ, ΦΑ, ΣΟΛ), ελάσσονες κλίμακες (ΡΕ-, ΛΑ-, ΜΙ-) και τρόποι
- Διαστήματα και μελωδικές γραμμές: 2ας (γειτονικές νότες), 3^{ης} μικρής, 3^{ης}, 5^{ης}, 4^{ης}, οκτάβες, βηματική μελωδία προς τα πάνω και προς τα κάτω, ισοψής μελωδία, τριημιτόνιο

- Έκταση τραγουδιών*:
Ε' και Στ' Δημοτικού

Κλίμακες και ρυθμικές αξίες σε κείμενα ανάγνωσης τραγουδιών από σημειογραφία:

- Μέτρο 3/4
- Κλίμακες: ΝΤΟ μείζονα (νότες ντο-λα)
- Ρυθμικές αξίες: παρεσιγμένο μισό, παρεσιγμένο τέταρτο με όγδοο

ΒΑΘΜΙΔΑ 3 (Ε΄ Δημοτικού - Α΄ Γυμνασίου)

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ (ΟΡΓΑΝΑ)

Δείκτες επιτυχίας Οι μαθητές/μαθήτριες:	Δείκτες επάρκειας
<p>1. Να παίζουν απλούς ρυθμούς και μελωδίες επιδεικνύοντας ικανότητες σε βασικές τεχνικές εκτέλεσης και έλεγχο της ποιότητας και της έντασης του παραγόμενου ήχου σε μουσικά όργανα, με ή χωρίς χρήση σημειογραφίας.</p>	<p>α. Κρουστά σώματος</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδυασμοί κρουστών σώματος για δημιουργία ρυθμών και πολυρυθμών • Πειραματισμός και συνδυασμοί ήχων με το στόμα
	<p>β. Κρουστά όργανα ακαθόριστου ύψους</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Χειρισμός επικρουστήρων σε μεμβρανόφωνα για παραγωγή μπάσου ή/και ψηλότερου ήχου (π.χ. γκρανκάσα, νταούλι). • Βασική τεχνική εκτέλεσης με την παλάμη και δάκτυλα σε μεμβρανόφωνα και μη (π.χ. ταμποτσιά, καχόν, μπόνγκος) για παραγωγή μπάσου και ψηλότερου ήχου. • Παίξιμο σε ταμπούρο (snare drum) και δίσκο με μπαγκέτες χιαστί και σε μπάσο τύμπανο (bass drum) με πάτημα ποδιού σε πεντάλ.
	<p>γ. Κρουστά όργανα καθορισμένου ύψους</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Χειρισμός δύο επικρουστήρων για εκτέλεση μελωδιών μεγαλύτερης έκτασης, με κίνηση στις διατονικές και χρωματικές νότες • Χειρισμός δύο επικρουστήρων με τα δύο χέρια μαζί ταυτόχρονα (π.χ. σε μπορντούν) με δύο ή περισσότερες μετατοπίσεις. • Χειρισμός δύο επικρουστήρων με εναλλαγές των δύο χεριών (π.χ. εκτέλεση «σπασμένων» συγχορδιών). 	
	<p>δ. Αυλός</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Δακτυλισμοί νότων ΣΙ, ΛΑ, ΣΟΛ, ΜΙ, ΡΕ, ΝΤΟ', ΦΑ# (από Βαθμίδες 1 και 2) και ΡΕ' (ψηλό), ΝΤΟ (χαμηλό), ΦΑ, ΣΙb με έλεγχο παραγόμενου ήχου. • Εναλλαγή δακτυλισμών σε όλους τους συνδυασμούς με βηματική και αλματική κίνηση σε ασκήσεις και κομμάτια για τον αυλό.
	<p>ε. Έγχορδα</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Ανοιχτές χορδές σε έγχορδα . Ενδεικτικά: κιθάρα, γιουκαλίλι • Κράτημα και κίνηση πέννας νυκτών εγχόρδων. Ενδεικτικά: μαντολίνου/μπαλαμά • Ανοιχτές χορδές σε έγχορδα που παίζονται με πένα, με κίνηση πέννας προς τα κάτω Ενδεικτικά: μαντολίνο/μπαλαμάς • Ανοιχτές χορδές σε έγχορδα που παίζονται με πένα, με γρήγορη κίνηση πέννας κάτω και πάνω. Ενδεικτικά: μαντολίνο, μπαλαμάς • Δύο-τρία διαφορετικά «πατήματα» με δάκτυλα σε ανοιχτές χορδές για παραγωγή συγκεκριμένων νότων και παίξιμο με πένα. Ενδεικτικά: Στο μαντολίνο πατώ τη χορδή ΡΕ για παραγωγή των νότων ΜΙ και ΦΑ και τη χορδή ΛΑ για παραγωγή των νότων ΣΙ και ΝΤΟ'.
<p>2. Να εκτελούν με μουσικά όργανα τάξης* απλές ενορχηστρώσεις (τρία ή/και περισσότερα στρώματα) συνοδεύοντας ρίμες, απλά τραγούδια και ορχηστρική μουσική.</p> <p>(*όργανα τάξης: τα όργανα που φαίνονται στον Δείκτη Επιτυχίας 1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Έμφαση • Παλμός - Δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου • Ρυθμικά σχήματα. • Ρυθμικά οστινάτι • Μελωδικά οστινάτι με δύο και περισσότερες νότες. • Μπορντούν με αλλαγές. • Έκφραση (accelerando/ritardando) και συνδυασμός των στοιχείων έκφρασης που έχουν διδαχτεί από προηγούμενες βαθμίδες) • Σταθερό τέμπο
<p>3. Να εκτελούν σε όργανα τάξης, απλές μελωδίες, τραγούδια και ρυθμούς,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μη συμβατικές παρτιτούρες σε τρία μέχρι πέντε στρώματα σε χάρτες ακρόασης.

<p>κατάλληλα για τη βαθμίδα τους* διαβάζοντας/αποκωδικοποιώντας από συμβατική ή μη συμβατική σημειογραφία.</p> <p>*βλ. στο τέλος του πίνακα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Γραφή: νότες ΝΤΟ, ΡΕ, ΜΙ, ΦΑ, ΣΟΛ, ΛΑ, ΣΙ, ΝΤΟ', ΡΕ' με τις ρυθμικές αξίες της Βαθμίδας 3, σύμβολα δίεσης και ύφεσης. • Ανάγνωση συμβατικής παρτιτούρας με τις νότες ΣΙ (χαμηλό), ΝΤΟ, ΡΕ, ΜΙ, ΦΑ, ΣΟΛ, ΛΑ, ΣΙ, ΝΤΟ', ΡΕ' και τις ρυθμικές αξίες της βαθμίδας. • Ανάγνωση συμβόλων ύφεσης και δίεσης στο πεντάγραμμο και σε οπλισμό της δίεσης του ΦΑ και της ύφεσης του ΣΙ • Ανάγνωση ρυθμικών σχημάτων από συμβατική παρτιτούρα με τις αξίες και τα μέτρα της βαθμίδας. • Απλές συμβατικές παρτιτούρες με τρία στρώματα • Σημειογραφία των σημείων δυναμικής <i>pianissimo (pp)</i>, <i>fortissimo (ff)</i>, <i>crescendo</i>, <i>diminuendo</i>, <i>accelerando (acc.)</i>, <i>ritantando (rit.)</i> • Δημιουργία πρωτότυπων μορφών σημειογραφίας
<p>4. Να εκτελούν μαζί με άλλους στην τάξη και σε φιλικά ακροατήρια, με επίγνωση του ρόλου τους στο ορχηστρικό σύνολο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συγχρονισμένη εκτέλεση. • Συγχρονισμός σε ενορχηστρώσεις με τρία ή περισσότερα στρώματα • Διατήρηση οπτικής και ακουστικής επικοινωνίας. • Έλεγχος έντασης. • Αυτοπειθαρχία και αυτοέλεγχος. • Αυτονομία και αυτοπεποίθηση. • Ρόλος μαέστρου-συντονιστή. • Οδηγίες μαέστρου: ξεκινώ-σταματώ, εναλλαγές έντασης, εναλλαγές ταχύτητας. • Ηχογράφιση και αξιολόγηση του αποτελέσματος • Ανάπτυξη εργαλείων για κριτικό σχολιασμό μουσικής εκτέλεσης ο οποίος να ασκείται τόσο στον εαυτό τους όσο και στους άλλους με ευπρέπεια και ευγένεια.
<p>5. Να σέβονται τα μουσικά όργανα και να τα διατηρούν σε καλή κατάσταση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σωστή φύλαξη και μεταφορά οργάνων. • Σωστή χρήση των οργάνων. • Χρήση κατάλληλου επικρουστήρα για το κάθε όργανο όπου χρειάζεται. • Έλεγχος δύναμης κρούσης με επικρουστήρες ή με το χέρι. • Φροντίδα ατομικών μουσικών οργάνων και οργάνων του εργαστηρίου

ΒΑΘΜΙΔΑ 3 (Ε΄ Δημοτικού - Α΄ Γυμνασίου)

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΣΥΝΘΕΣΗ

Δείκτες επιτυχίας

Οι μαθητές/ μαθήτριες:

1. Να εξερευνούν μέσα από πολυαισθητηριακές εμπειρίες και να πειραματίζονται με ήχους που παράγουν ηχογόνα αντικείμενα, η φωνή, το σώμα και μουσικά όργανα, με ή χωρίς τη βοήθεια της τεχνολογίας.

Δείκτες επάρκειας

- Εξερεύνηση και ποικιλόμορφη επεξεργασία για ανακάλυψη όλων των πιθανών ήχων που παράγουν τα ηχογόνα αντικείμενα, η φωνή, το σώμα και τα μουσικά όργανα.
Ενδεικτικά: Πόσους διαφορετικούς ήχους μπορείς να κάνεις με ένα πλαστικό ποτηράκι; μια εφημερίδα, συνδυασμό των δύο; Με πόσους διαφορετικούς τρόπους μπορείς να παίξεις ένα κυλινδρικό ξυλόφωνο; Πόσους διαφορετικούς ήχους μπορείς να κάνεις στο ξυλόφωνο χρησιμοποιώντας διαφορετικούς επικρουστήρες και διαφορετικές τεχνικές; Με πόσους τρόπους μπορείς να αλλάξεις τη φωνή σου;
- Πειραματισμός και διαδικασίες αποκλίνουσας σκέψης με χρήση μουσικών εννοιών (χρoιά-ηχοχρώματα, δομή, εκφραστικές έννοιες, ρυθμικές έννοιες, παύσεις κτλ) μέσα από αλληλεπίδραση σε ζευγάρια, στην ομάδα ή με τον/την εκπαιδευτικό, με διαδικασίες:
  - μίμησης («Παίξε ό,τι παίζω...»)
  - επανάληψης («Ας βρούμε ένα μουσικό σχήμα, μια μελωδία. Αποφασίστε πότε και πόσες φορές θα επαναλαμβάνεται)
  - αντίθεσης («Κάνε το αντίθετο από μένα. Γρήγορα-αργά, επιτάχυνση-επιβράδυνση, απαλά-δυνατά, crescendo-diminuendo, accel.-rit.»)
  - συνδυασμού («Αν παίζουμε αυτά τα όργανα μαζί... φωνή και όργανα μαζί, φωνή-όργανα-ηχογόνα μαζί...»).
  - πολυεπίπεδου συνδυασμού («Να παίζουμε δυνατά και με επιβράδυνση, σιγανά και με επιτάχυνση αυτά τα δύο όργανα»)
- Κιναισθητικός πειραματισμός
Ενδεικτικά: Μπορείς να δείξεις με το σώμα σου, μόνος ή με άλλους μια επαναλαμβανόμενη κίνηση όπως η κίνηση των κυμάτων; Δοκίμασε να την αποδώσεις με τη φωνή ή και τα όργανα.
Μπορείτε να δείξετε με το σώμα σας πολλαπλότητα κινήσεων μιας μηχανής όπως ένα τρένο; Αποδώστε την με τη φωνή και τα όργανα σε διαφορετικά στρώματα.
Πώς μπορείτε να δείξετε με το σώμα σας την αγανάκτηση; Δοκιμάστε στα όργανα.
- Νοερές διαδικασίες πρόβλεψης ακουστικού αποτελέσματος
Ενδεικτικά: «Σκέψου πώς θα ακουστεί το νταούλι, ο συνδυασμός φωνής και εγχόρδων αν...»

	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση τεχνολογίας που επεξεργάζεται και αλλάζει τη φωνή σε πραγματικό χρόνο (vocal processors). • Χρήση λογισμικών επεξεργασίας ηχητικού κύματος για αλλαγές στον ήχο Ενδεικτικά: Χρήση Audacity για αλλαγή του ύψους ή της ταχύτητας ηχογράφησης
<p>2. Να αυτοσχεδιάζουν μουσική με τη φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, έγχορδα, κρουστά τάξης (μελωδικά και ρυθμικά) και κρουστά σώματος, ελεύθερα ή για να εξελίξουν μία μουσική ιδέα που δίνεται από τον/την εκπαιδευτικό ή άλλο μαθητή/τρια μέσα από ταχεία ροή ιδεών.</p>	<p>Διαδικασίες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μίμηση: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ρυθμικά και μελωδικά σχήματα σε διάφορα μέτρα (απλά και σύνθετα) και τονικά περιβάλλοντα μείζονας, ελάσσονας και τρόπων. ○ Σύντομες μελωδικές και ρυθμικές φράσεις σε διάφορα μέτρα (απλά και σύνθετα) και τονικά περιβάλλοντα μείζονας, ελάσσονας, τρόπων και κλίμακας μπλουζ. • Ανταπόκριση (με δύο ή περισσότερα μέτρα): <ul style="list-style-type: none"> ○ Ρυθμικές «απαντήσεις» σε δοσμένες ρυθμικές «ερωτήσεις» στα μέτρα 2/4, 4/4, 3/4 και 6/8, 7/8, 5/8 με το σώμα, τη φωνή και κρουστά όργανα. ○ Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις στο περιβάλλον της μείζονας κλίμακας (NTO+ και PE+), με τη φωνή ή τα μελωδικά όργανα. ○ Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις στο περιβάλλον της ελάσσονας κλίμακας (PE-, ΛΑ-, ΜΙ-), με τη φωνή ή μελωδικά όργανα. ○ Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις σε τρόπους, με τη φωνή. ○ Μελωδικές «απαντήσεις» σε δοσμένες μελωδικές ερωτήσεις στην Μι μπλουζ, με τη φωνή ή τα μελωδικά όργανα. ○ Πολυεπίπεδες απαντήσεις Ενδεικτικά: Ο/Η εκπαιδευτικός τραγουδά μία μελωδία στη PE- ελάσσονα απαλά και γρήγορα. Το παιδί απαντά στη PE- ελάσσονα κάνοντας ritardando και staccato στο κλείσιμο της φράσης. ○ Επέκταση μουσικών ιδεών που δίνονται από τον/την εκπαιδευτικό ή άλλο παιδί. Ενδεικτικά: Άκου τι θα παίξω στο νταούλι/ στον αυλό/στο μεταλλόφωνο. Προσπάθησε να εξελίξεις την ιδέα μου. Άκου την αλυσίδα ήχων που θα κάνω και κάνε κάτι αντίθετο. Άκου τη μελωδία που θα παίξω και αυτοσχεδίασε ταυτόχρονα με μένα ρυθμικά. • Παραλλαγή: <ul style="list-style-type: none"> ○ Παραλλαγές σε αυτοσχέδιες ρυθμικές φράσεις. Ενδεικτικά: «Παίξε τη φράση <i>Ο φίλος είναι στήριγμα</i> σε κάποιο κρουστό όργανο. Τώρα άλλαξε τον ρυθμό για να μην αναγνωρίζει κανείς εύκολα τη φράση σου»

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Παραλλαγές σε γνωστές μελωδίες. Ενδεικτικά: Παίξε/τραγουδίησε τη μελωδία «Ταγκό της Νεφέλης». Μετά παίξε/τραγουδίησε τη μελωδία με τέτοιο τρόπο που να μην την αναγνωρίζει κανείς εύκολα. ○ Παραλλαγές στην αρχή ή στο τέλος μελωδίας ή ρυθμικού σχήματος Ενδεικτικά: «Τραγουδίησε την αρχή της μελωδίας «Τραγουδί κοριτσιού» με τη συλλαβή πα. Τώρα ξανατραγουδίησε τις πρώτες νότες ή την πρώτη φράση και προσπάθησε να αλλάξεις το τέλος» ○ Παραλλαγές σε άγνωστες μελωδίες. <ul style="list-style-type: none"> ● Δημιουργία: <ul style="list-style-type: none"> ○ Εξέλιξη μουσικής ιδέας αυτόνομα. ○ Πολυεπίπεδες νοερές διαδικασίες Ενδεικτικά: «Σκέψου στο κεφάλι σου την μελωδία του <i>Happy Birthday</i>. Μετά σκέψου την σε μέτρο 7/8. Τραγουδίησέ την»
<p>3. Να συνθέτουν μουσική ατομικά και σε ομάδες σε εύρος χρόνου με βάση:</p> <p>α) εξωμουσικό ερέθισμα (χαρακτήρας, ιστορία, κίνηση, συναίσθημα, γραφική παρτιτούρα, σύντομο/η βίντεο/ταινία)</p> <p>β) μουσικό ερέθισμα (μουσική έννοια, ιδέα, μουσικό έργο)</p>	<p><i>*Για να συνθέσουν περνούν τις διαδικασίες πειραματισμού και αυτοσχεδιασμού (βλ. δείκτες επιτυχίας 1 και 2).</i></p> <p>Επιπρόσθετα:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Διαδικασίες αποκλίνουσας σκέψης <ul style="list-style-type: none"> ○ Δόμηση («Θα προσθέτω σταδιακά στοιχεία») ○ Αποδόμηση («Θα αφαιρώ σταδιακά στοιχεία») ● Μετασηματιστική χρήση της γνώσης των μελωδικών, ρυθμικών, εκφραστικών και μορφολογικών μουσικών εννοιών που έχουν κατακτήσει*, πολυεπίπεδα. Ενδεικτικά: Αν «Το ιππικό πλησιάζει για να πολιορκήσει τα τείχη», τα παιδιά χρησιμοποιούν ρυθμικά οστινάτι σε <i>accelerando</i> και συνδυασμό με <i>crescendo</i>. ● Επιλογή <ul style="list-style-type: none"> ○ Σειροθέτηση (ποιοι ήχοι/ρυθμικά/ μελωδικά σχήματα και με ποια σειρά, ποιος παίζει πρώτος, δεύτερος, πόσα όργανα και πότε) ○ Δομή (αρχή-μέση-τέλος, επαναλήψεις) ○ Πρωτοτυπία: ανάπτυξη μοναδικής και ασυνήθιστης ηχητικής ιδέας Ενδεικτικά: εφεύρεση νέου ηχοχρώματος με χρήση της τεχνολογίας.

- **Προφορική ή γραπτή έκφραση/αποτύπωση**

Ενδεικτικά: ιδεολογικοί χάρτες, αναστοχαστικά ημερολόγια, παρτιτούρες

- **Δοκιμή, επανοργάνωση και αλλαγή**

- Αναστοχασμός ως προς το μουσικό περιεχόμενο
Ενδεικτικά: μουσικά στοιχεία/έννοιες π.χ ρυθμός, μελωδία, εντάσεις, εκφραστικά στοιχεία κτλ.
- Αναστοχασμός ως προς τη δομή
Ενδεικτικά: είχε δύο μέρη..., πρώτα ακούσαμε...μετά ...στο τέλος...είχε επαναλήψεις διαφορετικής έντασης κτλ
- Αναστοχασμός ως προς τα εμφανή χαρακτηριστικά
Ενδεικτικά: ξαφνικά δυνάμωσε, η μεγάλη παύση μας έκανε να νιώσουμε αγωνία...
- Αναστοχασμός στο νοηματικό περιεχόμενο (Τι κάνω; Γιατί κάνω κάτι; Πώς το κάνω; Τι σημαίνει;)
- Βελτίωση ιδέας

- **Αξιολόγηση**

- Παραγωγή κριτηρίων για την αξιολόγηση της διαδικασίας και του μουσικού αποτελέσματος.
- Βελτιωτική προσπάθεια βάσει κριτηρίων (έλεγχος και επέκταση ιδεών)
- Παρουσίαση και αξιολόγηση από την ομάδα συνομηλίκων.
- Τελειοποίηση («Πώς μπορώ να πάρω την εργασία μου ένα βήμα παραπέρα;»)
- Χρήση τεχνολογίας για τεκμηρίωση και αξιολόγηση (record, rewind, play, pause σε συσκευές ηχογράφησης, ή στον ΗΥ, π.χ. πρόγραμμα Audacity, μεταφορά αρχείων ήχου από συσκευές ηχογράφησης στον ΗΥ και φύλαξη αρχείων σε Usb ή CD rom για τεκμηρίωση ομαδικών εργασιών)

- **Τεκμηρίωση**

- Καταγραφή ηχητικού αποτελέσματος με αυτοσχέδιο κώδικα συμβόλων
- Καταγραφή ηχητικού αποτελέσματος με χρήση απλών συσκευών ηχογράφησης και φύλαξη της σύνθεσης) ή με χρήση συμβατικής ή μη συμβατικής σημειογραφίας (βλ. δείκτη επιτυχίας 7)
- Προβολή και διάδοση της σύνθεσης με χρήση της τεχνολογίας (χρήση δυνατοτήτων του διαδικτύου).

<p>4. Να αυτοσχεδιάζουν απλές ενορχηστρώσεις σε περισσότερα από δύο στρώματα για να συνοδεύσουν μία δοσμένη μελωδία, ένα τραγούδι ή άλλη ακρόαση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αίσθηση ισχυρών και ασθενών μερών του μέτρου. • Αναγνώριση ρυθμικών σχημάτων ανάμεσα σε άλλα μουσικά στοιχεία (μελωδικά, αρμονικά). • Αρμονικά στοιχεία (βάση συγχορδιών, ισοκράτης, μπορντούν). • Νοερές διαδικασίες Ενδεικτικά: «Σκέψου έναν άλλο ρυθμό που να ταιριάζει, την ώρα που ακούς αυτή τη μουσική», «Σκέψου τι ακούγεται στο μπάσο όταν αλλάζει η συγχορδία»
<p>5. Να αυτοσχεδιάζουν ή και να συνθέτουν μελωδίες σε στίχους, φράσεις ή ρίμες και να προσαρμόζουν στίχους σε γνωστές μελωδίες.</p>	<p>5α. Αυτοσχεδιασμός/σύνθεση μελωδίας σε λόγο:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Αυθόρμητη προσθήκη μελωδίας σε λόγο ○ Επεξεργασία του ρυθμού λόγου μέσα από πειραματισμό με διαφορετικές ρυθμικές λύσεις (απλά, σύνθετα και μικτά μέτρα) ○ Επεξεργασία της μελωδικής έκφρασης του ρυθμού λόγου μέσα από πειραματισμό με διαφορετικές μελωδικές λύσεις σε πεντατονικές, μείζονες και ελάσσονες τονικότητες. ○ Απλά αρμονικά πλαίσια σε μείζονες, ελάσσονες κλίμακες και τρόπους. Ενδεικτικά: ακολουθία I-IV-V-I σε μείζονα κλίμακα ○ Επιλογή της καλύτερης ρυθμικής-μελωδικής-αρμονικής λύσης ανάμεσα σε πολλές. ○ Ηχογράφηση, αξιολόγηση, βελτιωτικές προσπάθειες και τεκμηρίωση (στη σύνθεση) <p>5β. Αυτοσχέδιος στίχος σε γνωστή μελωδία:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Πολλαπλές επαναλήψεις της μελωδίας σε ουδέτερη συλλαβή. ○ Δοκιμή στίχων στον ρυθμό/μελωδία και επιλογή των καλύτερων λύσεων. ○ Αναγνώριση μέτρου και τονισμός λέξεων σε σχέση με το ισχυρό μέρος του μέτρου. ○ Ηχογράφηση, αξιολόγηση, βελτιωτικές προσπάθειες και τεκμηρίωση (στη σύνθεση)
<p>6. Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία για να συνθέσουν, να καταγράψουν μουσική και να συνδυάζουν τις συνθέσεις τους με άλλες μορφές τέχνης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπαιδευτικά λογισμικά κατάλληλα για σύνθεση (Ενδεικτικά: Sibelius Student, Cubase, σε δύο ή περισσότερα στρώματα). • Χρήση οδηγιών 'export audio as' για εξαγωγή και φύλαξη αρχείων ήχου. • Λογισμικά σημειογραφίας (π.χ. Sibelius Student, MuseScore) για καταγραφή απλών συνθέσεων με συμβατική σημειογραφία και χρήση τεχνικών όπως η αντιγραφή και η επικόλληση για δημιουργία μουσικής φόρμας. • Λογισμικά επεξεργασίας κύματος (π.χ. Audacity) για δημιουργία μοτίβων και στρωμάτων με επικόλληση/αντιγραφή και ηχογραφήσεις σε δύο ή περισσότερα στρώματα. • Λογισμικά πολυκάναλης ηχογράφησης.

	<ul style="list-style-type: none"> • Αρμονικές ακολουθίες με σύνθεσαιζερ και συσκευές live looping. • Χρήση ηχογραφημένου υλικού για εμπλουτισμό συνθέσεων. • Συνδυασμός λογισμικών επεξεργασίας ήχου και εικόνας (π.χ. Audacity, Windows MovieMaker, Photostory ή άλλα) για συνδυασμό εικόνας και συνθέσεων. Ενδεικτικά: Σύνθεση μουσικής για ένα βίντεο που δημιούργησαν τα παιδιά, για μια μικρή ταινία, για έργα ζωγραφικής δικά τους ή άλλων.
<p>7. Να χρησιμοποιούν συμβατική και μη-συμβατική σημειογραφία και να επινοούν δικό τους κώδικα μουσικών συμβόλων για να καταγράψουν τις μουσικές δημιουργίες τους με σκοπό την επανεκτέλεση από τους ίδιους ή την εκτέλεση από τρίτους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή ή/και δημιουργία συμβόλων για σύνδεση με ήχους. • Τοποθέτηση συμβόλων σε σειρά ή άλλη μορφή οργάνωσης για δημιουργία παρτιτούρας. • Χρήση των συμβατικών συμβόλων που έχουν κατακτήσει για καταγραφή συνθέσεων εξολοκλήρου ή σε συνδυασμό με μη-συμβατική σημειογραφία. • Καταγραφή συνθέσεων με λογισμικά συμβατικής μουσικής σημειογραφίας. • Αποκωδικοποίηση και εκτέλεση σύνθεσης από τρίτους. • Έλεγχος του κώδικα μουσικής επικοινωνίας και βελτίωσή του.
<p>8. Να αναλαμβάνουν ρόλους σε ομάδες όταν αυτοσχεδιάζουν ή συνθέτουν μουσική λαμβάνοντας ενεργά μέρος στη λήψη αποφάσεων και αξιολόγηση της εργασίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ενεργή συμμετοχή του μαθητή/τριας στην ομαδική δημιουργία με ανάληψη συγκεκριμένου ρόλου και ανάληψη όλων των ρόλων με κυκλικές διαδικασίες. • Αλληλοδιδασκτικές διαδικασίες. • Συζήτηση και δεξιότητες έκφρασης συμφωνίας ή διαφωνίας με επιχειρήματα. • Οπτικός συντονισμός και επικοινωνία με εναλλακτικούς τρόπους. • Ροή ομαδικής δραστηριότητας.
<p>9. Να εντάσσουν τις δημιουργίες τους μέσα στο πλαίσιο του ευρύτερου κοινωνικού προβληματισμού.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση μουσικής δημιουργίας με τα κοινωνικά προβλήματα εντός και εκτός σχολικού χώρου Ενδεικτικά: φτώχεια, μετανάστευση, υγεία, οικογένεια, σχέσεις των ανθρώπων, διαφορετικότητα. • Μουσική δημιουργία και δράση του ενεργού πολίτη για το περιβάλλον.
<p>*ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΒΑΘΜΙΔΑΣ 3 ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟ/ΣΥΝΘΕΣΗ</p>	

Ρυθμικές:

Απλά και σύνθετα μέτρα

Μετρικές μετατροπίες

Ρυθμικά οστινάτι

Μελωδικές:

Ψηλοί-χαμηλοί ήχοι

Μελωδική κίνηση προς τα πάνω, προς τα κάτω, σε ευθεία

Βηματική κίνηση

Χρωματική κίνηση

Αλματική κίνηση

Αρμονικές:

Οστινάτο

Μπορντούν

Ισοκράτης

Συγχορδίες

Σύμφωνες-διάφωνες συνηγήσεις

Κανόνας

Μορφολογικές:

Επανάληψη

Αντίθεση

Διμερής μορφή (βιωματικά)

Τριμερής μορφή (βιωματικά)

Ροντό (βιωματικά)

12-μετρο μπλουζ

Χροιάς:

Μελωδικά και ρυθμικά κρουστά τάξης

Αυλός

Ατομικά μουσικά όργανα

Όργανα με χορδές και πληκτροφόρα όργανα

Ηλεκτρικά όργανα

Φωνή με συμβατικούς και αντισυμβατικούς τρόπους

Κρουστά και άλλοι ήχοι σώματος (παλαμάκια, κτύπημα με τα πόδια, κλικ δακτύλων, σφύριγμα, συριστικοί και άλλοι ήχοι με τη στοματική κοιλότητα)

Υφής:

Κάθετη και οριζόντια πυκνότητα (βιωματικά)

Έκφρασης:

Piano/forte/pianissimo/fortissimo/mezzo piano/mezzo forte

Crescendo/diminuendo

Γρήγορα-αργά

Accelerando/ritardando

Staccato/legato

Βαθμίδα 4 (Β΄ Γυμνασίου - Α΄ Λυκείου)

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ

Δείκτες Επιτυχίας

Οι μαθητές/ μαθήτριες:

1. Να αναπτύξουν την ακουστική τους σκέψη, ως μια γνωστική διαδικασία πρόσληψης, κατανόησης, ανταπόκρισης και απομνημόνευσης της μουσικής - κατά την παραγωγή του ήχου, την παύση του, καθώς και στην παντελή απουσία του.

Δείκτες Επάρκειας

- Μίμηση μουσικών σχημάτων
- Μουσικά παιχνίδια, ρυθμικό και μελωδικό σολφέζ, μουσική ορθογραφία
- Αναγνώριση και περιγραφή μουσικών σχημάτων: ομοιότητες, διαφορές, εναλλαγές, παραλλαγές
- Αναπαραγωγή, δοκιμή και διόρθωση λάθους κατά την εκτέλεση μουσικών σχημάτων
- Ανταπόκριση στη μουσική: σύνθεση και αυτοσχεδιασμός νέων μουσικών ιδεών και υλικού, επεξεργασία Ενδεικτικά: παραλλαγή, μεταφορά, μεταγραφή
- Ανάκληση μουσικού υλικού, ακουστική μνήμη
- Ανάγνωση: ρυθμικό και μελωδικό σολφέζ, εκ πρώτης όψεως ανάγνωση
- Εκτέλεση: συσχετισμός ήχου με παρτιτούρα, εκτέλεση με το αυτί, εκτέλεση από μνήμης
- Γραφή: μουσική ορθογραφία, καταγραφή με το αυτί, καταγραφή από μνήμης
- Αναμονή και πρόβλεψη πιθανής συνέχειας του μουσικού υλικού
- Εσωτερική ακοή

Ενδεικτικά: ο συσχετισμός μιας παρτιτούρας με τον παραγόμενο ήχο, η απόδοση με εκ πρώτης όψεως ανάγνωση των ορθών διαστημάτων μιας μελωδίας, το νοητό άκουσμα μιας καταγραμμένης μελωδίας, η νοητή οπτικοποίηση της παρτιτούρας μιας μελωδίας που έχει ακουστεί

- Εντοπισμός και ανάλυση των κυρίαρχων στοιχείων της μουσικής κατά τη σύνθεση και ανάπτυξη τους και η συσχέτισή τους με συγκεκριμένο στυλ

Ενδεικτικά: η περιγραφή των χαρακτηριστικών της μελωδίας και του ρυθμού και ο εντοπισμός των οργάνων και του νοήματος ενός τραγουδιού το κατατάσσουν σε συγκεκριμένο μουσικό στυλ

2. Να εντοπίζουν ακουστικά και να περιγράφουν τα μουσικά χαρακτηριστικά ενός έργου, τα οποία καθορίζουν το μουσικό του στυλ που αφορά σε ποικίλα μουσικά είδη, εποχές και πολιτισμούς, χρησιμοποιώντας την κατάλληλη μουσική ορολογία.

• **Ρυθμός**

- Τα χαρακτηριστικά του ρυθμού και του μέτρου που κυριαρχούν στο έργο

Ενδεικτικά: απλός και επαναλαμβανόμενος ρυθμός στη μουσική μπαρόκ, ακαθόριστο μέτρο σε έργα σύγχρονης μουσικής, ενεργητικοί ρυθμοί στους βραζιλιάνικους χορούς, το swing feel και το anticipation στην τζαζ, ο τονισμός 2-4 στη ροκ

- Ο ρυθμός, το μέτρο και το ρυθμικό κλάβε (ρυθμικό υπόβαθρο) των χορών

Ενδεικτικά: η ρυθμική βάση («ραχοκοκαλιά») διαφόρων χορών όπως ο καλαματιανός, το ταγκό και η samba batucada

- Πολυρρυθμοί - Πολυμέτρα

Ενδεικτικά: η ταυτόχρονη εκτέλεση πολλών ρυθμικών σχημάτων στην Αφρικανική Μουσική

- Μετρικές μετατροπίες

Ενδεικτικά: οι εναλλαγές στον μετρικό οπλισμό με στόχο τη σύνδεση του ρυθμού και του μέτρου της μουσικής με το μέτρο της ποίησης από τους Μ. Χατζιδάκι και Μ. Θεοδωράκη στο ελληνικό τραγούδι

- **Μελωδία**

- Τα χαρακτηριστικά της μελωδίας του έργου

Ενδεικτικά: μελωδίες με μικροδιαστήματα στη βυζαντινή μουσική, μελωδίες με σπάνια χρήση αλμάτων στη μουσική των Άνδων για να αποδοθεί η πνευματικότητα της μουσικής, χρήση σύντομων και επαναλαμβανόμενων μελωδικών σχημάτων για να αποδοθεί ο μιμιτισμός, συλλαβικός ή μελισματικός χαρακτήρας στους στίχους της μουσικής του Στ. Ξαρχάκου

- Τρόποι επεξεργασίας του μοτίβου και ανάπτυξη της μελωδίας

Ενδεικτικά: η επεξεργασία του μοτίβου στη Συμφωνία αρ. 5 του Μπετόβεν, εναλλαγές στο ύψος του μοτίβου για να αποδοθεί η λανθάνουσα αφέλεια στο τραγούδι «Ο Δρόμος» του Μ. Λοΐζου

- **Αρμονία**

- Τα χαρακτηριστικά της αρμονίας του έργου

Ενδεικτικά: Τονικό άκουσμα την εποχή του Κλασικισμού, διάφωνα αρμονικά διαστήματα στη σύγχρονη μουσική, συγκεκριμένη αρμονική φόρμα στην μπλουζ, πεντατονικές κλίμακες στο πολυφωνικό τραγούδι της Β. Ηπείρου, ολική εγκατάλειψη του τονικού κέντρου στην ατονική μουσική, αχαρακτήριστες συγχορδίες από το λαούτο στην Κυπριακή παραδοσιακή μουσική

- **Χροιά**

- Παραγωγή του ήχου από ποικίλες πηγές και η επεξεργασία του: ακουστικός, ηλεκτρονικός και ψηφιακός ήχος, ήχοι από το φυσικό περιβάλλον

Ενδεικτικά: Η χρήση ηχοτοπίων (ήχων από το ακουστικό περιβάλλον) στην κινηματογραφική μουσική με τη χρήση της μουσικής τεχνολογίας

- Είδη: φωνής, μουσικών συνόλων και ορχηστρών

Ενδεικτικά: η συμφωνική ορχήστρα σε διαφορετικές μουσικές περιόδους, η λιτή ενορχήστρωση στη μουσική του Νέου Κύματος, ο εμπλουτισμός της συμφωνικής ορχήστρας με λαϊκή ορχήστρα και ελληνικά παραδοσιακά όργανα από τον Μ. Θεοδωράκη

- Μουσικά όργανα

Ενδεικτικά: η κατασκευή νέων οργάνων στη σύγχρονη μουσική, η χρήση αυτοσχέδιων οργάνων και υλικών, π.χ. το γυαλί ως Glass Harmonica από τον Μότσαρτ και ως αυτοσχέδιο μουσικό όργανο στο ρεμπέτικο

- Χαρακτηριστικά του ηχοχρώματος της μουσικής

Ενδεικτικά: η χρήση της πεταλιέρας στη ροκ

- **Μορφή**

- Τα χαρακτηριστικά των επιμέρους μερών ενός έργου

Ενδεικτικά: η διμερής ή τριμερής μορφή των χορών μιας ορχηστρικής σουίτας της εποχής μπαρόκ, η μορφή AAB στους στίχους τραγουδιών της τζαζ

- Ολοκληρωμένες μουσικές φόρμες

Ενδεικτικά: η ορχηστρική σουίτα ως ολοκληρωμένη φόρμα την εποχή του μπαρόκ

	<ul style="list-style-type: none"> • Υφή <ul style="list-style-type: none"> ○ Τα χαρακτηριστικά της διάρθρωσης των μελωδικών γραμμών που αποτελούν ένα έργο <p>Ενδεικτικά: η ετεροφωνία στη Βυζαντινή μουσική που δημιουργείται μεταξύ των ψαλτών και των ισοκρατών, η πολυφωνία σε χορωδιακά έργα της εποχής μπαρόκ, το layering με τη χρήση της μουσικής τεχνολογίας</p> • Έκφραση <ul style="list-style-type: none"> ○ Δυναμική - Ταχύτητα - Άρθρωση: καθορισμός, εναλλαγές, αντιθέσεις <p>Ενδεικτικά: χαμηλή ένταση για να αποδοθεί η ατμόσφαιρα του Νέου Κύματος, απότομη εναλλαγή στην ταχύτητα για να αποδοθεί το σενάριο σε μια κινηματογραφική ταινία, η καταλυτική έκφραση ενός βυζαντινού ύμνου</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Συμβατικές και σύγχρονες τεχνικές εκτέλεσης οργάνων και φωνής <p>Ενδεικτικές: scat-singing, beat-boxing και rap στη δημοφιλή μουσική, η εκτέλεση στις ακραίες περιοχές ενός οργάνου στη σύγχρονη μουσική, το βιμπράτο στη φωνή μιας σοπράνο στην όπερα για να αποδώσει το αίσθημα λύπης</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Κοινωνικό συγκείμενο και νόημα της Μουσικής <p>Ενδεικτικά: Το πολιτικό τραγούδι στην Ελλάδα, η αποτύπωση των κοινωνικών ανισοτήτων στη ροκ, τα ερωτικά τραγούδια παραδοσιακών μουσικών του κόσμου, η επιλογή μουσικών οργάνων για την απόδοση συγκεκριμένου ήθους στην αρχαία ελληνική μουσική</p> Ρεπερτόριο: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ελληνική και Κυπριακή Μουσική (αρχαία, βυζαντινή, παραδοσιακή, ρεμπέτικο, έντεχνο τραγούδι, κλασική) 2. Μουσικές του κόσμου 3. Στυλ και είδη μουσικής, οι δημιουργοί τους και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο δημιουργίας τους (κλασική μουσική, δημοφιλής μουσική, τζαζ, σόουλ, μπλουζ, αντιπροσωπευτικοί συνθέτες από το κάθε στυλ και εποχή κ.λπ.)
<p>3. Να διακρίνουν ακουστικά και να αναλύουν τις τεχνικές σύνθεσης που υπάρχουν στο μουσικό έργο, συσχετίζοντας την ακρόαση και την ανάλυσή του με την παρτιτούρα του.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Τεχνικές σύνθεσης <p>Ενδεικτικά: οστινάτι, riffs, vamp στην κλασική, ροκ και τζαζ μουσική - αντίστοιχα, call and response στην παραδοσιακή μουσική της Αφρικής, ο ισοκράτης στην κλασική και βυζαντινή μουσική, οι τεχνικές σμίκρυνση-μεγέθυνση και αναστροφή διαστημάτων στην κλασική μουσική, το jingle στη μουσική για διαφημίσεις</p> • Παρτιτούρες και Σημειογραφίες ποικίλων ειδών, στιλ και πολιτισμών • Χάρτης Ακρόασης <ul style="list-style-type: none"> ○ Εντοπισμός, περιγραφή και εξαγωγή συμπεράσματος που αφορά στον ιδιαίτερο (νέο) τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται μουσικά στοιχεία κατά την ακρόαση έργου και αφορούν στα κομβικά χαρακτηριστικά του

<p>4. Να εκφράζουν τον συναισθηματικό τους κόσμο, τις αξίες και τις αντιλήψεις τους, ανταποκρινόμενοι σε μια μουσική ακρόαση ή ανεξάρτητα, χρησιμοποιώντας ποικίλες μορφές τέχνης και άλλα καλλιτεχνικά μέσα έκφρασης (λόγος, ποίηση, θέατρο, χορός - κίνηση, εικαστικές τέχνες -γλυπτική, ζωγραφική, φωτογραφία, κινηματογράφος, performance art, φωτισμός, σκηνικά, κοστούμια, μουσική τεχνολογία)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδυασμός μουσικής πράξης και δημιουργίας με ποικίλες μορφές τέχνης <p>Ενδεικτικά: αξία της ειρήνης και της συμφιλίωσης των λαών ως προέκταση στην ακρόαση της «Ωδής της Χαράς» της 9^{ης} Συμφωνίας του Μπετόβεν</p>
<p>5. Να σχολιάζουν κριτικά και να συγκρίνουν: (α) εκτελέσεις της μουσικής και των συνθέσεων των ιδίων και των συμμαθητών τους, με στόχο τη βελτίωση του μουσικού αποτελέσματος, (β) διαφορετικές εκτελέσεις του ίδιου έργου καθώς και έργα με αντιθετικό χαρακτήρα,</p> <p>χρησιμοποιώντας ως βοήθημα τις μουσικές τους δεξιότητες και γνώσεις για να διατυπώσουν εμπειριστατωμένα και με σεβασμό την άποψή τους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αποδόμηση, περιγραφή και σύγκριση των χαρακτηριστικών της σύνθεσης και της εκτέλεσης ενός έργου • Δημιουργία εργαλείων με κριτήρια αξιολόγησης –μουσικού σχολιασμού <p>Ενδεικτικά: κλίμακες ελέγχου Rubric</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η ηχογράφηση ως μέσο για βελτίωση του μουσικού αποτελέσματος
<p>6. Να εντοπίζουν νέους τρόπους παραγωγής ήχου, σύγχρονες τεχνικές εκτέλεσης και άλλες καινοτόμες προσεγγίσεις σε ακροάσεις σύγχρονης μουσικής (αξιοποιώντας τη νέα γνώση σε δικές τους δημιουργίες). (*βλ. δείκτες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός, περιγραφή, πειραματισμός και υιοθέτηση καινοτόμων προσεγγίσεων κατά τη σύνθεση και εκτέλεση της μουσικής <p>Ενδεικτικά: η «προετοιμασία» του πιάνου από τον John Cage και η σύνθεση έργου για χορδόφωνο στις χορδές του οποίου έχουν κρεμαστεί μεταλλικά αντικείμενα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή καινοτόμων προσεγγίσεων που αφορούν όλες τις εκφάνσεις της μουσικής δημιουργίας <p>Ενδεικτικά: η περιγραφή των καινοτομιών που χρησιμοποιούνται μέσω των ήχων, την παρουσίαση του έργου προς το κοινό σε παράλληλους και εναλλακτικούς χώρους εκτέλεσης- η μίμηση και ο πειραματισμός με εναλλακτικές μορφές παραγωγής ήχου και η ενσωμάτωσή τους σε συνθέσεις</p>
<p>7. Να αποκτήσουν ταυτότητα δια-βίου ακροατή που απολαμβάνει τη μουσική της αρεσκείας του, από ποικίλα μέσα και σε ποικίλους χώρους, επιδεικνύοντας την κατάλληλη συμπεριφορά που επιβάλλει ο χώρος όπου συντελείται η ακρόαση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Επαφή με την έντυπη και ψηφιακή δημοσιογραφία σχετική με τη μουσική και τον πολιτισμό, ενημέρωση για προγράμματα εκδηλώσεων διαφόρων πολιτιστικών οργανισμών • Έγκαιρη προσέλευση πριν την έναρξη των συναυλιών, ενημέρωση από το πρόγραμμα συναυλίας • Αναζήτηση μουσικής σε ποικίλους χώρους και μέσα ακρόασης: ηχογραφημένη μουσική, ζωντανή εκτέλεση μουσικής, μουσική από τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο, κ.ά. • Καθορισμός προσωπικών κριτηρίων (μουσικών και μη) και συσχετισμός τους με την ακρόαση του έργου

	<ul style="list-style-type: none"> • Κριτική στην εκτέλεση ενός έργου Ενδεικτικά: εντοπισμός σημείων που έρχηζαν βελτίωσης κατά την εκτέλεση του έργου, ορθότητα ως προς τα στοιχεία της μουσικής του (π.χ. τονική ακρίβεια), συνέπεια στο μουσικό στίλ, μουσικότητα, μουσική δημοσιογραφία και κριτικές συναυλιών στα ΜΜΕ, μουσική έρευνα, το προφίλ των εκτελεστών και των μουσικών συνόλων, οι συνθήκες που επικρατούν στον χώρο κατά την παράσταση (π.χ. χρόνος, περιστάσεις) • Κριτική μουσικού έργου ως νέα μουσική δημιουργία Ενδεικτικά: η ανάγνωση σημειωμάτων από τους συνθέτες στο πρόγραμμα της συναυλίας, η περιγραφή και ο σχολιασμός της αποτελεσματικότητας των τεχνικών σύνθεσης και της ανάπτυξης του μουσικού υλικού, η στυλιστική συνοχή στη σύνθεσή του, οι καινοτομίες και η συμβολή τους στην προαγωγή της μουσικής δημιουργίας • Η αποτίμηση της ιστορικότητας των χώρων συναυλιών, η αναγνώριση του προφίλ τους, ο εντοπισμός του σκοπού της συναυλίας • Εντοπισμός των θετικών και αρνητικών επιδράσεων και χρήσεων της μουσικής σε όλες εκφάνσεις της ζωής του ανθρώπου Ενδεικτικά: η μουσική στις διαφημίσεις για την προώθηση του υπέρμετρου καταναλωτισμού, η μουσική ως μέσο για την επιβολή συγκεκριμένων πολιτικών και κοινωνικών αντιλήψεων
<p>8. Να εντοπίζουν και να περιγράφουν τις κοινωνικές παραμέτρους που συνετέλεσαν στην κατασκευή της μουσικής τους ταυτότητας και να αντιλαμβάνονται ότι η μουσική τους ταυτότητα ανακατασκευάζεται στο πέρασμα του χρόνου, σε συνάρτηση με τις εκάστοτε προσωπικές επιλογές και κοινωνικές παραμέτρους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μουσική ταυτότητα: μουσικές προτιμήσεις, πρακτικές και αντιλήψεις • Παράγοντες από το τοπικό περιβάλλον και το παγκόσμιο που καθορίζουν τη μουσική ταυτότητα Ενδεικτικά: οι επιδράσεις των ξένων μουσικών καναλιών στις μουσικές προτιμήσεις των μαθητών καθώς και τις προτιμήσεις τους στη μόδα • Αποδόμηση της μουσικής ταυτότητας ως κοινωνική κατασκευή: χρόνος και τόπος γέννησης, φύλο, ηλικία, κοινωνική τάξη, θρησκευτικές πεποιθήσεις, μορφωτικό επίπεδο, τα ΜΜΕ, τη μόδα, κ.ά. Ενδεικτικά: ο εντοπισμός των αιτίων που συνετέλεσαν στον καθορισμό συγκεκριμένης προτίμησης για το ελληνικό και ξένο ραπ που αφορούν στα κοινωνικά μηνύματα που εκφράζονται μέσω των στίχων του αναφορικά με την ανεργία και την αβεβαιότητα των νέων για το μέλλον • Ατομικά χαρακτηριστικά και προσωπικές επιλογές, απαλλαγή από κοινωνικούς περιορισμούς και ασυνείδητους προκαθορισμούς, αυτονομία, ελευθερία, αυτενέργεια Ενδεικτικά: η περιγραφή των συνθηκών που οδήγησαν στην απόρριψη συγκεκριμένου είδους μουσικής που οφείλεται σε αντιλήψεις που ο μαθητής υιοθέτησε ασυνείδητα από το κοινωνικό του περιβάλλον • Αναδόμηση της προσωπικής μουσικής ταυτότητας, απαλλαγή από -τυχόν- μουσικές και κοινωνικές προκαταλήψεις, μουσική και κοινωνική αυτονομία Ενδεικτικά: για την εξάλειψη στερεοτυπικών αντιλήψεων (π.χ. η κλασική μουσική θεωρείται ανιαρή, η μουσική ποπ είναι για τα κορίτσια και η ροκ για τα αγόρια) επιχειρείται η δημιουργία θετικής σχέσης τόσο με τα ενδογενή όσο και με τα εξωγενή μουσικά νοήματα της μουσικής

9. α) Να γνωρίσουν, να σέβονται, να διατηρούν και να αναπτύσσουν τη μουσική κληρονομιά του τόπου τους, και
β) Να αναπτύξουν θετική περιέργεια για τη μουσική παράδοση και δημιουργία άλλων πολιτισμών να αντιλαμβάνονται ότι αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο της κοινωνίας των πολιτισμών που τις δημιούργησε, και να τους αποδέχονται και να τους σέβονται ως διαφορετικούς αλλά ίσους.

- **Γενικά χαρακτηριστικά της κυπριακής παραδοσιακής μουσικής**

Ενδεικτικά: ο προσδιορισμός της ως άγραφη και ανώνυμη δημιουργία που έχει λειτουργικό χαρακτήρα και μεταδίδεται από γενιά σε γενιά για αυτό και υπάρχει απροσδιοριστία ως προς τον ακριβή χώρο και χρόνο της δημιουργίας της, η αιτιολόγηση ότι συγκεκριμένο τραγούδι με κυπριακή διάλεκτο δεν αποτελεί μέρος της Κυπριακής μουσικής παράδοσης καθώς πρόκειται για επώνυμη δημιουργία συνθέτη στην οποία χρησιμοποιήθηκαν μουσικά χαρακτηριστικά της κυπριακής παραδοσιακής μουσικής (π.χ. παραδοσιακά όργανα, θεματολογία, μελωδικά διαστήματα)

- **Μουσικά χαρακτηριστικά της Κυπριακής παραδοσιακής μουσικής**

Ενδεικτικά:

- Ρυθμός: το μέτρο 9/8 στον 1^ο αντικριστό χορό της κυπριακής σουίτας, το μέτρο 2/4 του χορού «Το δρεπάνιν»
- Μελωδία: μικροδιαστήματα στη μελωδία του τραγουδιού «Το τέρτιν της καρτούλλας μου»
- Αρμονία: αχαρακτήριστες συγχορδίες από τη συνοδεία στο λαούτο, χρήση τρόπων (δεν ακολουθείται η μείζονα και ελάσσονα κλίμακα)
- Μορφή: στροφικός χαρακτήρας στα αφηγηματικά τραγούδια, η κυπριακή σουίτα
- Υφή: μονοφωνική
- Χροιά: κυπριακά παραδοσιακά όργανα, κυπριακή ζυγιά (βιολί-λαούτο), το πιθκιαύλιν ως σολιστικό όργανο

- **Είδη - Θεματολογία**

Ενδεικτικά: ιστορικά (παράλογες, αφηγηματικά), του κύκλου της ζωής (παιδικά, θρησκευτικά, εορταστικά, μοιρολόγια), του κύκλου του χρόνου (των Χριστουγέννων, της Αποκριάς, του Πάσχα)

- **Οργανική και Φωνητική Κυπριακή παραδοσιακή μουσική**

Ενδεικτικά: διεξαγωγή έρευνας μέσα από πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές για συλλογή εθνογραφικού και μουσικού υλικού που αφορά στην Κυπριακή παραδοσιακή μουσική το οποίο χρησιμοποιείται δημιουργικά σε συνθέσεις μαθητών

- **Άρρηκτη σχέση της κυπριακής παραδοσιακής μουσικής με τον χορό και τον λόγο**

Ενδεικτικά: ανάλυση ποιητικού κειμένου και ο εντοπισμός του ιαμβικού 15σύλλαβου στίχου στο τραγούδι «Ασιερόμπασμα»

- **Κυπριακοί Χοροί: χαρακτηριστικά και ήθος**

Ενδεικτικά: κυπριακή σουίτα (1^{ος} -4^{ος} αντικριστός/καρτσιλαμάδες, 5^{ος} μπάλος/συρτός), άλλοι χοροί («Της τατσιας», «Η βράκα»), αντρικοί-γυναικείοι-μεικτοί, ατομικοί-κυκλικοί-αντικριστοί

- **Κυπριακές φωνές**

Ενδεικτικά: ίσια φωνή, Ζωθικιάτιστα, Πεγιώτιστα, Αυκορίτιστα, Τηλληρκώτιστα

- **Τσιαττιστά**

Ενδεικτικά: η συμμετοχή των μαθητών σε διαγωνισμό τσιαττιστών με θέμα της επιλογής τους ή κοινωνικό πρόβλημα (π.χ. ρατσισμός)

- **Φολκλόρ και Έθnik προσεγγίσεις σε σχέση με την κυπριακή παραδοσιακή μουσική**

Ενδεικτικά: σύγκριση εμφανίσεων από τραγουδιστές του ελληνικού τραγουδιού οι οποίοι ερμηνεύουν σε συναυλίες τους κυπριακή παραδοσιακή μουσική με παλαιότερες λειτουργίες της κυπριακής παραδοσιακής μουσικής, εντοπισμός μουσικού υλικού από την κυπριακή παραδοσιακή μουσική που χρησιμοποιείται από συγκροτήματα της τζαζ και οι τρόποι επεξεργασίας του

- **Συσχετισμός Κυπριακής παραδοσιακής μουσικής με τη σύγχρονη μουσική δημιουργία**

Ενδεικτικά: σύγχρονοι κύπριοι συνθέτες ενσωματώνουν στα έργα τους θεματικό υλικό από την κυπριακή μουσική

- **Διαθεματικές προσεγγίσεις με την κυπριακή λαϊκή τέχνη καθώς και μεταγενέστερα έργα από άλλες μορφές τέχνης**

Ενδεικτικά: η συλλογή πληροφοριών που αφορούν στην Κυπριακή παραδοσιακή μουσική στο έργο σημαντικών κύπριων ζωγράφων (π.χ. Μ. Κάσιαλος), η περιγραφή της κυπριακής παράδοσης -συμπεριλαμβανομένης της μουσικής- και της ζωής

σε παλαιότερες εποχές μέσα από το έργο του Δ. Διαμαντή και του Γ. Σεφέρη

- **Θετικές προσωπικές σχέσεις, στάσεις και νοήματα έναντι της Κυπριακής παραδοσιακής μουσικής**
Ενδεικτικά: η Κυπριακή παραδοσιακή μουσική πιθανόν να μην αποτελεί μέρος των μουσικών προτιμήσεων μερίδας μαθητών, οπότε η δημιουργία νέας θετικής σχέσης με τα ενδογενή νοήματα της μουσικής που αφορούν το αυτό καθεαυτό μουσικό κείμενο της Κυπριακής παραδοσιακής μουσικής μπορεί να διαγράψει αρνητικούς εξωμουσικούς συσχετισμούς που υπάρχουν για τη συγκεκριμένη μουσική. Έτσι, η εκτέλεση Κυπριακής Μουσικής από τον μαθητή (δηλ. η εμπλοκή του με την αυτή καθεαυτή μουσική, δηλ. τα ενδογενή νοήματά της) πιθανόν να συμβάλει στην αναθεώρηση του πρότερου χαρακτηρισμού της ως «χωριάτικη» (δηλ. τους εξωμουσικούς της προσδιορισμούς)

- **Περιγραφή ομοιοτήτων και διαφορών ως προς τα μουσικά και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της μουσικής που υπάρχουν μεταξύ της μουσικής παράδοσης του τόπου των ιδίων και των άλλων ως πολιτισμικά στοιχεία που τους ενώνουν και τους διαφοροποιούν**

Ενδεικτικά: η ελληνόφωνη μουσική της Κάτω Ιταλίας περιλαμβάνει στοιχεία τόσο του αρχαίου ελληνικού όσο και του ρωμαϊκού πολιτισμού

- **Σκιαγράφιση του κοινωνικού συγκείμενου ενός μουσικού πολιτισμού και των κοινωνικών νοημάτων που παράγονται μέσα σε αυτόν και η αντιπαράθεσή του με άλλους**

Ενδεικτικά: το ρεμπέτικο στην Ελλάδα, το φάντο στην Πορτογαλία και το φλαμέγκο στην Ισπανία έχουν αντίστοιχες κοινωνικές διαδρομές, κτίζοντας -έτσι- μουσικές γέφυρες ανάμεσα σε αυτούς τους πολιτισμούς

Βαθμίδα 4 (Β΄ Γυμνασίου - Α΄ Λυκείου)

ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Δείκτες Επιτυχίας Οι μαθητές/μαθήτριες:	Δείκτες Επάρκειας
<p>1. Να ερμηνεύουν τραγούδια ευρέως ρεπερτορίου και να επιδεικνύουν τις ακόλουθες φωνητικές δεξιότητες, καταβάλλοντας μεθοδικές προσπάθειες για συνεχή ανάπτυξή τους:</p>	
<ul style="list-style-type: none"> επαρκής προετοιμασία και ορθή στάση του σώματος, καθώς και πνευματική συγκέντρωση 	<ul style="list-style-type: none"> χαλαρό σώμα, αποβολή της έντασης, διατάσεις μυών, ζέσταμα σώματος, κατάλληλη στάση σώματος για τραγούδι, σταθερή θέση χωρίς περιττές κινήσεις διέγερση του μυαλού, επικοινωνία με το βλέμμα με τον μαέστρο, δέσιμο και αλληλεπίδραση με το σύνολο σωματική και ψυχική ενέργεια, εγρήγορση
<ul style="list-style-type: none"> έλεγχος και στήριξη της αναπνοής και του παραγόμενου ήχου 	<ul style="list-style-type: none"> κατάλληλες αναπνοές, εισροή αέρα χωρίς σφίξιμο, εισπνοή από τη μύτη - εκπνοή από το στόμα, έγκαιρη αναπνοή στις παύσεις και όπου δίνεται η δυνατότητα από το τραγούδι έλεγχος της πίεσης του αέρα και του παραγόμενου ήχου υποκίνηση για συνεχείς προσπάθειες διαφραγματικής αναπνοής αντήχηση ήχου στα φυσικά ηχεία του σώματος χωρίς πίεση, ένρινο ή ψεύτικο ήχο προβολή ήχου, μάσκα προσώπου, σχηματισμός στόματος και εκφράσεις προσώπου (π.χ. σήκωμα φρυδιών) απόκτηση ομοιογενούς, στρογγυλού, ευέλικτου και ελαστικού χορωδιακού ήχου κανόνες φροντίδας της υγείας της φωνής <p>Ενδεικτικά: τραγούδι χωρίς ίχνος πόνου, αποφυγή χώρων καπνιστών, χαμηλή ένταση ομιλίας και αφωνία - εφόσον χρειάζεται, ενυδάτωση, ελαφριά γεύματα πριν το τραγούδι, σωστό ζέσταμα φωνής</p>
<ul style="list-style-type: none"> χρήση της έκτασης της φωνής 	<ul style="list-style-type: none"> αναγνώριση του είδους της φωνής του κάθε μαθητή: σοπράνο, άλτο, τενόρος, μπάσος τραγούδι στη βασική έκταση που διαθέτει ο κάθε μαθητής ικανοποιητικός ήχος στις χαμηλές και τις ψηλές νότες της έκτασης της φωνής του κάθε μαθητή συνεχείς προσπάθειες για κεφαλική φωνή και τοποθέτηση της φωνής στο πάνω-πίσω μέρος του κρανίου με σπρώξιμο προς τα εμπρός επαρκές ζέσταμα φωνής
<ul style="list-style-type: none"> ρυθμική ακρίβεια 	<ul style="list-style-type: none"> αίσθηση του σταθερού παλμού, μέτρο (τονισμένα και ασθενή μέρη του μέτρου)

	<ul style="list-style-type: none"> • ποικιλία ρυθμών και μέτρων, μετρικές μετατροπίες • ρυθμός λόγου, ρυθμικό σολφέζ
<ul style="list-style-type: none"> • μελωδική ακρίβεια 	<ul style="list-style-type: none"> • αίσθηση του τονικού κέντρου • ορθές εναλλαγές στο τονικό ύψος Ενδεικτικά: χαμόγελο στην έκφραση του προσώπου για διόρθωση των ξεκούρδιστων προς τα κάτω («χαμηλές») νοτών • απόδοση ποικίλων διαστημάτων: διατονικά, χρωματικά, μικροδιαστήματα (με μίμηση) • τραγούδι σε ποικίλα είδων κλιμάκων (μείζονα, ελάσσονα, βυζαντινοί ήχοι, τρόποι ελληνικής παραδοσιακής μουσικής) • μελωδικό σολφέζ
<ul style="list-style-type: none"> • ακριβής και κατάλληλη άρθρωση 	<ul style="list-style-type: none"> • παραγωγή και τοποθέτηση φωνηέντων, κατάλληλο άνοιγμα στόματος Ενδεικτικά: ανοικτά φωνήεντα (π.χ. α, ε, η, ο), μικρό άνοιγμα στόματος σε γρήγορα τραγούδια • ευκρίνεια στα σύμφωνα και έλεγχος της σκληρότητάς τους Ενδεικτικά: σύμφωνα που έχουν ύψος (π.χ. λ, ν), κλειστά σύμφωνα (π.χ. π, τ, κ), το τελικό -v- ακούγεται την τελευταία στιγμή ενώ το τελικό -ς- με αμέσως πριν την έναρξη του επόμενου χρόνου • στοχευμένες κινήσεις στόματος, γλώσσας, χειλιών και σιαγόνας για καθαρότητα στις συλλαβές
<ul style="list-style-type: none"> • απόδοση των φράσεων και των επιμέρους μερών του τραγουδιού με μουσικότητα 	<ul style="list-style-type: none"> • ορθές φράσεις σύμφωνα με την ανάλυση τραγουδιού (π.χ. μελωδική, αρμονική) • ποιότητα ήχου σύμφωνα με το είδος των πτώσεων και συμβατότητα με την αρμονία του τραγουδιού Ενδεικτικά: σε κλίμακα Ντο μείζονα, η απόδοση της νότας ντο που ανήκει σε πτώση στην Ι (που είναι μείζονα συγχορδία και τέλεια πτώση) έχει διαφορετικό άκουσμα απ' ότι όταν ανήκει σε πτώση στην VI (που είναι ελάσσονα συγχορδία και απροσδόκητη πτώση) • εντοπισμός και ανάδειξη των διαφορετικών μερών του τραγουδιού (στροφή - ρεφρέν, επαναλήψεις, αντιθέσεις, μετατροπίες, κ.λπ.) • αναπνοή στα σημεία που επιτρέπεται, διαδοχική και διάσπαρτη αναπνοή στις μεγάλες φράσεις χωρίς εμφανείς αναπνοές και εισόδους ενδιάμεσα των φράσεων
<ul style="list-style-type: none"> • ορθή απόδοση των σημείων έκφρασης που αφορούν στην ένταση, την ταχύτητα και την άρθρωση - σύμφωνα με το ύψος του ρεπερτορίου που ερμηνεύουν 	<ul style="list-style-type: none"> • περιγραφή των μουσικών χαρακτηριστικών του στυλ του τραγουδιού • ανάλυση του προσωπικού ύφους του δημιουργού • αποκωδικοποίηση της σημειογραφίας των σημείων έκφρασης στην παρτιτούρα • περιγραφή του συναισθηματικού χαρακτήρα και της διάθεσης του τραγουδιού για κατάλληλη έκφραση • καταρτισμός και ακολούθηση του προσυμφωνημένου χάρτη ερμηνείας • ανάλυση των οδηγιών του μαέστρου

2. Να ερμηνεύουν τραγούδια ποικίλων μορφών, ειδών και στυλ που αφορούν σε ποικίλους μουσικούς πολιτισμούς, έχοντας επίγνωση του κοινωνικού συγκείμενού τους καθώς και δικά τους τραγούδια, και να αιτιολογούν την εκάστοτε ερμηνεία τους, κάνοντας εισηγήσεις για βελτίωση του αποτελέσματος.

- **Ρεπερτόριο: Στυλ**

- Ελληνική και Κυπριακή Μουσική (αρχαία, βυζαντινή, παραδοσιακή, ρεμπέτικο, έντεχνο τραγούδι, κλασική)
- Μουσικές του κόσμου
- Στυλ και είδη μουσικής, οι δημιουργοί τους και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο δημιουργίας τους (κλασική μουσική, δημοφιλής μουσική, τζαζ, σόουλ, μπλουζ, αντιπροσωπευτικοί συνθέτες από το κάθε στυλ και εποχή κ.λπ.)

- **Μορφές Τραγουδιών**

- Μονόφωνα
- με Ηχώ
- με Ερώτηση-Απάντηση
- με οστινάτι, riffs, vamp
- σε μορφή κανόνα
- με ισοκράτη (συνοδεία από ένα ή περισσότερους φθόγγους ως αρμονική συνοδεία)
- με ετεροφωνία (επιπρόσθετη φωνή που διανθίζει τη βασική μελωδική γραμμή)
- με αντιμελωδία/ντέσκαντ (προσθήκη δεύτερης μελωδίας σε υψηλότερη ή χαμηλότερη περιοχή από τη βασική)
- διμερούς και τριμερούς μορφής
- δίφωνα (απλές μελωδικές γραμμές)
- πολυφωνικά (δύο απλές και σύντομες ανεξάρτητες μελωδικές γραμμές)
- σε φόρμα 12μετρου μπλουζ
- στροφικά
- με ελεύθερη φόρμα
- διατμηματικού ή συνεχούς χαρακτήρα (through composed)
- συνδυασμός των πιο πάνω
Ενδεικτικά: απλό δίφωνο τραγούδι με οστινάτι, κανόνα με οστινάτι
- κ.ά.

- **Είδη Τραγουδιών**

- Παραδοσιακά
- Κοσμικά
- Θρησκευτικά
- Κινηματογράφου
- Μιούζικαλ
- Φωνητικής Κλασικής μουσικής
- Ελληνική και ξένης δημοφιλούς μουσικής

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Τζαζ ○ κ.ά. <ul style="list-style-type: none"> • περιγραφή του κοινωνικού πλαισίου στο οποίο δημιουργήθηκε ένα τραγούδι, εντοπισμός του ρόλου και της λειτουργίας • αποτύπωση του νοήματος των στίχων μέσω της μουσικής (word painting) • συμβατότητα ήχου και τεχνικών εκτέλεσης με το είδος και το στυλ, διατήρηση αυθεντικού ήχου και στιλιστικής συνέπειας σε όλη τη διάρκεια του τραγουδιού • ανάλυση ερμηνειών άλλων συνόλων και χορωδιών και σύγκριση με τις δικές τους ερμηνείες
<p>3. Να ερμηνεύουν τραγούδια:</p> <p>(α) αναλαμβάνοντας ποικίλους ρόλους -ως τραγουδιστές, ως μέλη φωνητικού συνόλου και ως χορωδοί- και έχοντας επίγνωση του εκάστοτε ρόλου που αναλαμβάνουν</p> <p>(β) με το αυτί και από παρτιτούρα, συμπεριλαμβανομένης και της εκ πρώτης όψεως ανάγνωσης τραγουδιών που έχουν μικρό βαθμό δυσκολίας</p> <p>(γ) ακολουθώντας τις οδηγίες του μαέστρου</p> <p>(δ) και να τα αποδίδουν a capella και με συνοδεία</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση ποικίλων ρόλων: <ul style="list-style-type: none"> ○ Σόλο τραγουδιστές Ενδεικτικά: σόλο έντεχνο ελληνικό τραγούδι ○ Μέλη φωνητικού συνόλου Ενδεικτικά: ντουέτο, σύνολο παραδοσιακής μουσικής, σύνολο όμοιων φωνών ○ Χορωδοί (συνήθως από 25 τραγουδιστές και πάνω) Ενδεικτικά: μιούζικαλ από μεικτή χορωδία • Απόκτηση ορθού τόνου από τον μαέστρο και άλλους τρόπους • Ανάλυση των οδηγιών του μαέστρου και κριτικός σχολιασμός των εισηγήσεων των μελών του φωνητικού συνόλου • Μίμηση φράσεων • Απομνημόνευση τραγουδιών και ερμηνεία από μνήμης • Ρυθμικό και μελωδικό σολφέζ • Σύνδεση τραγουδιού με τις υπόλοιπες μουσικές δραστηριότητες Ενδεικτικά: φωνητικοί αυτοσχεδιασμοί • Προγραμματισμός ενεργειών από την εκτέλεση στην ερμηνεία, μουσικότητα • Απόδοση τραγουδιών με συνοδεία από τα πιο κάτω: <ul style="list-style-type: none"> ○ από πιάνο ○ από ορχηστρικό σύνολο ○ από ορχήστρα
<p>4. Να συμβάλλουν ενεργά στις δοκιμές και τις εμφανίσεις που πραγματοποιούν μπροστά σε κοινό, εντός και εκτός σχολείου και να έχουν επίγνωση του ακροατηρίου, του χώρου και των συνθηκών που επικρατούν, επιδεικνύοντας ακρίβεια, έλεγχο και άνεση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Καθορισμός στόχων για την εκάστοτε δοκιμή • Δοκιμές ανά φωνή, συνδυασμό φωνών και στην ολομέλεια • Μετάδοση οδηγιών για διεξαγωγή δοκιμών από τους μαθητές, χωρίς την παρουσία του μαέστρου • Μετάδοση οδηγιών για διεύθυνση συνόλου και χορωδίας από τους μαθητές, χωρίς την παρουσία του μαέστρου • Συμμετοχή σε παραστάσεις, συναυλίες, φεστιβάλ, διαγωνισμούς, κ.ά. • Κατανομή και ανάληψη ρόλων κατά την προετοιμασία για μια παράσταση

	<ul style="list-style-type: none"> • Προγραμματισμός πίσω από τη σκηνή, συνέπεια στα καθορισμένα χρονοδιαγράμματα • Εμπλουτισμός σκηνικής παρουσίας, π.χ. με ενσωμάτωση κίνησης, θεατρικών παρεμβάσεων • Σκηνοθεσία παρουσίασης πάνω στη σκηνή • Συνεργασία με συντελεστές της παράστασης: φωτιστή, σκηνοθέτη, υπεύθυνο σκηνής, ηχολήπτη, κ.ά. • Επιλογή της κατάλληλης διάταξης συνόλου και χορωδίας • Πρόβα σκηνής, πρόβα ήχου • Ενεργή στήριξη της εκάστοτε φωνής του φωνητικού συνόλου σε περίπτωση τονικών ασταθειών Ενδεικτικά: σε περίπτωση κατιούσας μελωδίας οι νότες τοποθετούνται νοητικά ψηλά, διόρθωση του ύψους του πιγουνιού για βελτίωση της αναπνοής η οποία επηρεάζει το τονικό ύψος • Δέσιμο και ισορροπία στον ήχο, συνύπαρξη φωνών χωρίς να ξεχωρίζει κάποια, ενιαίο και συμπαγές μουσικό σύνολο το οποίο συμπεριλαμβάνει όλους τους συντελεστές (φωνών και συνοδείας) • Διατήρηση και συνέπεια στο ύψος του παραγόμενου ήχου κατά τη διάρκεια ολόκληρου του τραγουδιού Ενδεικτικά: αποφυγή αλλαγής από μοντέρνο ύψος σε κλασικό/οπερατικό ύψος στα διαφορετικά μέρη ενός τραγουδιού • Άμεσες παρεμβάσεις για διόρθωση του αποτελέσματος την ώρα της παράστασης • Ηχογράφηση για σκοπούς βελτίωσης του αποτελέσματος και αρχειοθέτησης από λογισμικά σε προσωπικό υπολογιστή ή άλλα μέσα και σε στούντιο ηχογράφησης • Περιγραφή του θέματος, του σκοπού και του χαρακτήρα της εκδήλωσης και αντίστοιχη ενδυμασία Ενδεικτικά: σε επίσημη εκδήλωση σε μεγάλη αίθουσα συναυλιών τα σύνολα παρουσιάζονται με επίσημη ενδυμασία, σε εκδήλωση σε ανοικτό χώρο οι χορωδοί παρουσιάζονται με ημι-επίσημη ενδυμασία • Διακίνηση με ασφάλεια και διατήρηση της καθαριότητας των χώρων (παρασκήνια, αίθουσες δοκιμών, σκηνή) • Εντοπισμός της ιστορικότητας του χώρου και του καλλιτεχνικού προφίλ και της προσφοράς άλλων συμμετεχόντων και συντελεστών • Τρόποι διαχείρισης άγχους Ενδεικτικά: <ul style="list-style-type: none"> ○ έγκαιρη και επαρκής προετοιμασία: προγραμματισμός, συνέπεια ○ ενεργοποίηση: πάθος, διάθεση, όρεξη, θέληση ○ εστίαση προσοχής, συγκέντρωση: θετική σκέψη, αποβολή αρνητικών συναισθημάτων • Επικοινωνία με το κοινό • Εντοπισμός δυνατών και αδύνατων σημείων μιας παράστασης για αναστοχασμό μετά την παράσταση ή την ηχογράφηση
<p>5. Να αποδέχονται και να διατηρούν θετική στάση:</p> <p>(α) προς την ατομική τους φωνή ως μέρος της μουσικής τους ταυτότητας, αναπτύσσοντας χορωδιακή συνείδηση και κουλτούρα</p> <p>(β) έναντι της φωνής των άλλων ως διαφορετική αλλά ίση και να την</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ισορροπημένη προβολή του χορωδιακού «εγώ», αποφυγή προβολής της ατομικής χροιάς της φωνής • Παροχή ίσου ή/και επαρκούς χρόνου για φωνητικό αυτοσχεδιασμό και άλλες δραστηριότητες και πρακτικές • Επικοινωνιακή συζήτηση για εξεύρεση συναινετικών πρακτικών <ul style="list-style-type: none"> ○ Ανταλλαγή και εντοπισμός κοινών και διαφορετικών πρακτικών ○ Καταγραφή και αντιπαραβολή των διαφορετικών πρακτικών ○ Ανάλυση και κριτικός σχολιασμός των διαφορετικών μουσικών πρακτικών

αποδέχονται, συνυπάρχοντας μουσικά με αυτούς.

- Τελική επιλογή διαφορετικών πρακτικών

Βαθμίδα 4 (Β΄ Γυμνασίου - Α΄ Λυκείου)**ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ (ΟΡΓΑΝΑ)****Δείκτες Επιτυχίας****Οι μαθητές/μαθήτριες:**

1. Να εκτελούν έργα ποικίλου ρεπερτορίου, ειδών και στιλ, επιδεικνύοντας δεξιότητες και γνώσεις:

- μουσικού γραμματισμού,
- τεχνικής επάρκειας, και
- ερμηνευτικής άποψης.

Δείκτες Επάρκειας**Μουσικός Γραμματισμός**

- Ακριβής απόδοση των στοιχείων της μουσικής από παρτιτούρα που αφορούν, κυρίως, στα ακόλουθα:
  - Ρυθμός: αίσθηση του παλμού, άνεση και ροή στον ρυθμό, ρυθμική ενέργεια, εναλλαγές και ευελιξία όπου απαιτείται
    - Ανάγνωση και εκτέλεση ρυθμού από παρτιτούρα:
      - Αξίες: παρεστιγμένο τέταρτο με όγδοο, όγδοο με δύο δέκατα έκτα, δύο δέκατα έκτα με όγδοο, όγδοο παρεστιγμένο με δεκατοέκτο, τρίηχο ογδόων, συγκοπή όγδοο-τέταρτο-όγδοο
      - Μέτρα: Σύνθετα 6/8, Μεικτά: 7/8, 5/8, 9/8
      - Άλλα ρυθμικά φαινόμενα: σύνδεση διάρκειας, ελλιπές μέτρο, πολυρυθμοί
    - Μελωδία: ακρίβεια στις νότες και το τονικό ύψος
      - Ανάγνωση και εκτέλεση μελωδίας από παρτιτούρα: από το μεσαίο ντο μέχρι το Σολ΄
    - Αρμονία: κατάλληλη απόδοση της αρμονίας
      - Ανάγνωση και εκτέλεση στοιχείων της αρμονίας από παρτιτούρα:
        - Συγχορδίες και μπορντούν (απλά, σπασμένα, σε διαφορετικά ύψη), οστινάτι/riffs/vamps, ισοκράτης (απλό, με διαφορετικά ρυθμικά σχήματα)
        - μέχρι μία δίεση και ύφεση σε μείζονα και ελάσσονα κλίμακα, προσπάθεια για κλίμακες μέχρι δύο σημεία αλλοιώσεων, Μείζονες τρόποι: ιόνιος, λύδιος, μιξολύδιος, Ελάσσονες τρόποι: αιολικός, δώριος, φρύγιος
        - Πεντατονικές
      - Ταχύτητα - Ένταση - Άρθρωση: κατάλληλες, επαρκείς και σαφείς διακυμάνσεις, προσεγγμένες εκφράσεις, ποιότητα στους χρωματισμούς σύμφωνα με τις στυλιστικές απαιτήσεις του έργου, ανάγνωση και απόδοσή τους από παρτιτούρα
      - Μορφή: Ανάγνωση και εκτέλεση από παρτιτούρα των μορφών Α-Α, Α-Β, Α-Β-Α, κανόνα, ροντό, στροφή-ρεφρέν, 12μετρο μπλουζ
  - Ανάγνωση: ρυθμικό και μελωδικό σολφέζ

- Γραφή: αντιγραφή, ρυθμική και μελωδική ορθογραφία
- Αποκωδικοποίηση, ανάγνωση και απόδοση μουσικής από ποικίλες μορφές παρτιτούρων και μουσικές σημειογραφίες
Ενδεικτικά: από πεντάγραμμο, οδηγό μελωδίας και συγχορδιών, απλή βυζαντινή σημειογραφία, γραφική, κ.ά., από πλήρη παρτιτούρα, απομονωμένο μέρος της παρτιτούρας
- Απόδοση των πιο πάνω στοιχείων σε απλά έργα με «εκ πρώτης όψεως» ανάγνωση

Τεχνική επάρκεια

- Εκτέλεση και τεχνική επάρκεια σε ένα -τουλάχιστον- μελωδικό όργανο, οποιασδήποτε κατηγορίας.
Γίνεται εισήγηση για απόκτηση τεχνικής επάρκειας στον σοπράνο αυλό ή σε ιδιόφωνο καθορισμένου τονικού ύψους τύπου glockenspiel, ξυλόφωνο και μεταλλόφωνο
  - Τεχνικές δεξιότητες στον σοπράνο αυλό
    - Ορθό κράτημα, ορθοί δακτυλισμοί, κλείσιμο οπών, ευελιξία στην κίνηση δακτύλων, σωστή τοποθέτηση επιστόμιου στα χείλη, γωνία 45° από το σώμα
    - Επαρκείς αναπνοές, ελεγχόμενη παραγωγή και πίεση του αέρα και επαρκής ροή του σύμφωνα με τις ανάγκες της μουσικής, χαλαρός λαιμός χωρίς πόνο, ομοιογένεια αναπνοών στο μουσικό σύνολο
Ενδεικτικά: εκτέλεση μεγάλης διάρκειας φθόγγων με στόχο το άνοιγμα της χωρητικότητας των πνευμόνων και τον έλεγχο της ποσότητας του αέρα που διαχέεται κατά το φύσημα στον σωλήνα του οργάνου
    - Κατάλληλη άρθρωση με χρήση της άκρης της γλώσσας (π.χ. «του», «ντου»), άνεση στο single tonguing, προσπάθειες για double tonguing
    - Ορθό τονικό ύψος και συνεχείς προσπάθειες για διόρθωσή του
    - Ποιοτικός ήχος στο χαμηλό και ψηλό register
    - Τεχνικές εκτέλεσης: legato, staccato
    - Έκταση:
      - Φυσικές νότες: όλη την πρώτη οκτάβα με άνεση, μέχρι το ρε' της δεύτερης οκτάβας με άνεση, συνεχείς προσπάθειες για μι', φα', σολ'
      - Αλλοιώσεις: φα#, σιb, σολ# με άνεση, προσπάθεια για ντο# χαμηλό
    - Κατάλληλη χρήση του σώματος για ενίσχυση της ερμηνείας της μουσικής
Ενδεικτικά: κατάλληλη κίνηση σώματος ανάλογα με το κλείσιμο της φράσης ή την κίνηση της μελωδίας
  - Τεχνικές δεξιότητες σε ιδιόφωνο καθορισμένου τονικού ύψους: glockenspiel, ξυλόφωνο και μεταλλόφωνο, κ.λπ.
    - Εκτέλεση σε ποικίλα μεγέθη οργάνων, προετοιμασμένα και με όλες τις ράβδους
    - Κατάλληλη στάση σώματος, ορθό κράτημα επικρουστήρων, εκτέλεση με έναν επικρουστήρα στο κάθε χέρι, ευχέρεια και στα δύο χέρια, ανεξαρτησία χεριών
    - Εκτέλεση προς την ίδια κατεύθυνση και την αντίθετη

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Εκτέλεση ράβδου με ένα κτύπημα, εκτέλεση ράβδου με εναλλασσόμενα κτυπήματα ○ Τεχνικές εκτέλεσης: legato, staccato, τρίλιες/τρέμολο, σβήσιμο ήχου ○ Εκτέλεση σε διάφορες δυναμικές ○ Εκτέλεση διατονικών και χρωματικών διαστημάτων, σε κλίμακες μέχρι 3 αλλοιώσεις, σε έκταση δύο οκτάβων ○ Συνδυασμός της εκτέλεσης με το τραγούδι <ul style="list-style-type: none"> • Εκτέλεση-εντοπισμός λαθών-διόρθωση-επανεκτέλεση • Πειραματισμός και εκτέλεση σε όργανα όλων των κατηγοριών (χορδόφωνα, μεμβρανόφωνα, ιδιόφωνα, Αερόφωνα, ηλεκτρόφωνα) (διαθέσιμα στο σχολείο) <p>Ερμηνευτική άποψη</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ρεπερτόριο <ul style="list-style-type: none"> ○ Ελληνική και Κυπριακή Μουσική (αρχαία, βυζαντινή, παραδοσιακή, ρεμπέτικο, έντεχνο τραγούδι, κλασική) ○ Μουσικές του κόσμου ○ Στυλ και είδη μουσικής, οι δημιουργοί τους και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο δημιουργίας τους (κλασική μουσική, δημοφιλής μουσική, τζαζ, σόουλ, μπλουζ, αντιπροσωπευτικοί συνθέτες από το κάθε στυλ και εποχή κ.λπ.) • Ολοκληρωμένα έργα και αποσπάσματα στην αυθεντική τους μορφή, διασκευές, μεταγραφές και ενορχηστρώσεις • Εντοπισμός του θέματος και επαρκής προβολή του • Εντοπισμός των ορθών φράσεων και κατάλληλα φραζαρίσματα • Εντοπισμός και επεξήγηση των μερών του έργου και κατάλληλη προβολή τους: επαναλήψεις, αντιθέσεις, παραλλαγές, ομοιότητες • Εντοπισμός και επεξήγηση του είδους και του στυλ της μουσικής, σύμφωνα με τον ρόλο και τη λειτουργία της μέσα το κοινωνικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε • Συμβατότητα, συνοχή και συνέπεια στους μουσικούς ιδιωτισμούς και το ιδιαίτερο μουσικό ύφος και χαρακτήρα της μουσικής που ερμηνεύουν καθ' όλη τη διάρκεια της εκτέλεσης • Ανάδειξη και απόδοση των κομβικών χαρακτηριστικών της μουσικής μέσω εκτέλεσης
<p>2. Να εκτελούν δικές τους συνθέσεις καθώς και άλλων δημιουργών, (α) σόλο και σε ποικίλα μουσικά σύνολα, (β) με το αυτί, (γ) από μνήμης,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συμμετοχή σε μουσικά σύνολα που αφορούν σε ποικίλα είδη και στυλ μουσικής Ενδεικτικά: μικρά σύνολα κλασικής και τζαζ μουσικής, σύνολα ροκ μουσικής, σύνολο αυλών • Προσδιορισμός και επεξήγηση του ρόλου του κάθε οργάνου/εκτελεστή μέσα στο μουσικό σύνολο • Άτυπες διαδικασίες μάθησης: μίμηση, δοκιμή με το αυτί, διόρθωση λάθους, επανεκτέλεση • Ανάκληση από μνήμης, απομνημόνευση

<p>λαμβάνοντας υπόψη τις οδηγίες του μαέστρου ή λαμβάνοντας οι ίδιοι τον ρόλο μαέστρου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Χρήση άλλων μουσικών δεξιοτήτων για σκοπούς απομνημόνευσης μουσικής Ενδεικτικά: η απόδοση της μελωδίας μέσω τραγουδιού, η ανάλυση της μορφής και της αρμονίας του έργου Εκτίμηση των απόψεων και εισηγήσεων του μαέστρου Διεύθυνση μουσικού συνόλου Ενδεικτικά: έγκαιρες, ξεκάθαρες και ακριβείς υποδείξεις για εισόδους, κλεισίματα και χρωματισμούς
<p>3. Να ερμηνεύουν έργα (α) εντός και εκτός τάξης, μπροστά σε κοινό, (β) καταβάλλοντας συνειδητές προσπάθειες για την επίτευξη μιας άρτιας μουσικής πράξης και ουσιαστικής επικοινωνίας με τους συμμαθητές τους και το κοινό, και (γ) αξιολογώντας την παρουσίασή τους, καταλήγοντας σε εισηγήσεις για τη μελλοντική τους βελτίωση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ανάλυση και επισημάνσεις στην παρτιτούρα του συνθέτη, παρατήρηση χειρόγραφης παρτιτούρας του συνθέτη Ανάλυση, σύγκριση και κριτικός σχολιασμός διαφορετικών ερμηνειών του ίδιου έργου Εξοικείωση και προσοχή στα μέρη των υπόλοιπων οργάνων Δοκιμές ξεχωριστά, σε συνδυασμούς οργάνων και στο σύνολο των οργάνων Εντοπισμός των αδύνατων σημείων της εκτέλεσης και τρόποι βελτίωσής τους κατά τις δοκιμές Ενδεικτικά: παρακολούθηση οπτικογραφήσεων Δέσιμο και ισορροπία στο μουσικό σύνολο, προσοχή και επίδειξη ευαισθησίας προς τα υπόλοιπα μέλη του μουσικού συνόλου Αξιολόγηση του χώρου πριν την παράσταση και προσαρμογή της εκτέλεσης, εικονική αναπαράσταση Ενδεικτικά: ακουστική, χωρητικότητα, χαρακτήρας, διάταξη συνόλου, πιθανή χρήση μικροφωνικής, πιθανά προβλήματα που ενδέχεται να προκύψουν κατά την παράσταση και εισηγήσεις λύσεων Πρόβα ήχου πριν την παράσταση Ζέσταμα, Χόρδισμα Κατάλληλη αντίδραση και επικοινωνία με τον μαέστρο και το κοινό κατά την παράσταση Ενδεικτικά: διόρθωση της έντασης του ήχου ανάλογα με την ηχητική του χώρου Επιλογή αντιπροσωπευτικού, συνεκτικού και ισορροπημένου προγράμματος εκτέλεσης σε παράσταση Δημιουργία ψηφιακού δίσκου: ηχογράφηση, επεξεργασία ήχου, εγγραφή σε ψηφιακό δίσκο και πολλαπλασιασμός, CD cover, ένθετο ψηφιακού δίσκου
<p>4. Να ενσωματώνουν άλλες μορφές τέχνης και καλλιτεχνικά μέσα έκφρασης στην ερμηνεία τους, για να την ενδυναμώσουν και να εκφράσουν τον συναισθηματικό τους κόσμο, τις αξίες και τις αντιλήψεις τους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Μουσική και άλλες μορφές τέχνης και μέσα έκφρασης: λόγος, ποίηση, θέατρο, χορός - κίνηση, εικαστικές τέχνες (γλυπτική, ζωγραφική), φωτογραφία, κινηματογράφο, performance art, φωτισμός, σκηνικά, κοστούμια, μουσική τεχνολογία, κ.λπ. Ενδεικτικά: <ul style="list-style-type: none"> μουσικό σύνολο τάξης παρουσιάζεται σε ανοιχτό χώρο της κοινότητας τους, φορώντας μπλουζάκια στα οποία αναγράφεται η έντασή τους για την καταπάτηση των δικαιωμάτων των προσφύγων και των μεταναστών μουσικό σύνολο σε παράσταση ερμηνεύει αποκλειστικά έργα συνθετριών για να εκφράσει την επιθυμία του για ενίσχυση των μηχανισμών ενδυνάμωσης της ισότιμης θέσης της γυναίκας στη σύγχρονη κοινωνία
<p>5. Να αναπτύξουν δεξιότητες και στάσεις μουσικού εκτελεστή, ο οποίος απολαμβάνει και αποζητά τη μουσική εκτέλεση σε ποικίλες</p>	<ul style="list-style-type: none"> Συντήρηση οργάνων Θετική και εποικοδομητική αλληλεπίδραση και επικοινωνία με τα υπόλοιπα μέλη του συνόλου και τον μαέστρο Αξιολόγηση των αναγκών και των προτιμήσεων της ομάδας

εκφάνσεις και καταστάσεις.

- Κριτικός σχολιασμός αποτελέσματος, διαλογικές αντιπαραθέσεις, εμπειριστατωμένος διάλογος, διαπραγμάτευση, συναινετικές λύσεις και προσεγγίσεις
- Εκτίμηση του μουσικού και κοινωνικού προφίλ του κάθε μουσικού με τον οποίο συνεργάζονται (π.χ. επαγγελματίες μουσικοί, παραδοσιακοί μουσικοί, άτομα με ιδιαιτερότητες)
- Επιλογή και καθορισμός ενός μουσικού εκτελεστή ως πρότυπο, απόκτηση μεντορικής σχέσης με σημαντικούς εκτελεστές, αποκωδικοποίηση των τεχνικών και των προσεγγίσεων τους, μίμησή τους

Βαθμίδα 4 (Β' Γυμνασίου – Α' Λυκείου)

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΣΥΝΘΕΣΗ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Οι μαθητές/μαθήτριες

1. Να αναπτύσσουν προσωπική μουσική δημιουργία μέσα από διαδικασίες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης αφού προηγηθεί το στάδιο του πειραματισμού

α) χρησιμοποιώντας τεχνικές αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης που να είναι συμβατές με διάφορα είδη, στυλ και μουσικούς πολιτισμούς

β) χρησιμοποιώντας εκφραστικές, μελωδικές, ρυθμικές, μορφολογικές και αρμονικές έννοιες

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

Σημ. Σύνδεση με τη φωνητική και οργανική εκτέλεση - δυνατότητες και ανάπτυξη δεξιοτήτων εκτέλεσης ως μέρος της ανάπτυξης δεξιοτήτων πειραματισμού, αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης

Πειραματισμός

- Εξερεύνηση και ποικιλόμορφη επεξεργασία ήχων μουσικών οργάνων, φωνής, ηχογόνων αντικειμένων, ήχων σώματος και ήχων που παράγονται μέσω τεχνολογίας
- Διαδικασίες αποκλίνουσας σκέψης
Ενδεικτικά: Δοκιμάζουν πόσους διαφορετικούς ήχους μπορούν να παράξουν με το μουσικό τους όργανο, Πειραματίζονται με διαφορετικούς ήχους που μπορούν να παράξουν με τη φωνή τους σε ατομικό επίπεδο και στην ομάδα δημιουργώντας πολυεπίδεδους συνδυασμούς, Πειραματίζονται σε δοσμένη δίμετρη φράση δοκιμάζοντας διαφορετικούς ήχους χρησιμοποιώντας λογισμικό επεξεργασίας ήχου
- Πειραματισμός σε σύνδεση με μουσικές έννοιες στο πλαίσιο της ανάπτυξης και συσχέτισής τους με συγκεκριμένα μουσικά στυλ* (βλ.σελ.3-4)
Ενδεικτικά: Πειραματισμός με διαφορετικές ποσότητες νερού σε μπουκάλια ή ποτήρια – ποικιλία ήχων (φυσώντας, κτυπώντας ...) – σχηματισμός μελωδικών σχημάτων και σύνδεση με glass harp, ινδικό jaltarang, Πειραματισμός με μελωδικά ρυθμικά σχήματα με έμφαση στο swing feel
- Σύνδεση με την ανάπτυξη της ακουστικής σκέψης (βλ. δεξιότητες ακρόασης)
  - Ανάκληση μουσικού υλικού, ακουστική μνήμη
  - Αναμονή και πρόβλεψη πιθανής συνέχειας του μουσικού υλικού
  - Εσωτερική ακοή
Ενδεικτικά: το νοερό άκουσμα

Αυτοσχεδιασμός

Σημ. Για να αυτοσχεδιάσουν περνούν και από διαδικασίες πειραματισμού

- [Πειραματισμός], επιλογή και οργάνωση ηχητικών μέσων, ρυθμικών και μελωδικών σχημάτων, εκφραστικών, αρμονικών και μορφολογικών στοιχείων σε περιορισμένο χρόνο
- Απλές τεχνικές παραλλαγής
Ενδεικτικά: Απλή ρυθμική παραλλαγή, απλή μελωδική ανάπτυξη, εναλλαγές ύψους, αλλαγή στη χροιά

- Μετασηματιστική χρήση μουσικών εννοιών στο πλαίσιο της ανάπτυξης και συσχέτισής τους με συγκεκριμένα μουσικά στυλ * (βλ. σελ.3-4)
Ενδεικτικά: Δημιουργία ρυθμικών αυτοσχεδιασμών στο πλαίσιο του τραγουδιού "Odododiodio"
- Αίσθηση κατεύθυνσης και στόχου χωρίς περιττές επαναλήψεις
- Βελτίωση ιδέας
- Πρωτοτυπία, ρίσκο, λύση προβλήματος, δημιουργικότητα σε δοσμένο πλαίσιο εργασίας, υπέρβαση του συμβατού
Ενδεικτικά: Αυτοσχεδιάζουν σε δοσμένο πλαίσιο (ρυθμός, νότες μελωδίας) και προσθέτουν στοιχείο έκπληξης

Σύνθεση

Σημ. Για να συνθέσουν περνούν από τις διαδικασίες πειραματισμού και αυτοσχεδιασμού

- Ιδεοθύελλα, καταγραφή, αξιολόγηση και επιλογή τελικών ιδεών
- Προετοιμασία σύνθεσης - Καταρτισμός Προσχέδιου
- Τεχνικές σύνθεσης*
  - Ρυθμική, θεματική ανάπτυξη
Ανάπτυξη ρυθμού από χρήση απλών αξιών στη χρήση πιο σύνθετων στοιχείων (π.χ. συγκοπή)
Τρόποι επεξεργασίας μοτίβου και ανάπτυξη μελωδίας
Ενδεικτικά: Μίμηση, τεμαχισμός, χρήση παύσεων, μεγέθυνση, σμίκρυνση, αλλαγή ύψους, αλυσίδα + ένταξη εκφραστικών στοιχείων
  - Ρυθμική ή /και μελωδική παραλλαγή σε δοσμένο μουσικό υλικό
Ενδεικτικά: αντικατάσταση, συνδυασμός, επέκταση, εναλλαγές ηχοχρώματος, αφαίρεση, αναστροφή, επαναδιοργάνωση
  - Ανάπτυξη με βάση στυλιστικά χαρακτηριστικά
Ενδεικτικά: Στη γνωστή παραδοσιακή μελωδία η «Χιώτισσα» προθέτουν στοιχεία τζαζ (swing feel, anticipations, συγκοπές),
Συνθέτουν χρησιμοποιώντας χαρακτηριστικά της μιμιμαλιστικής μουσικής που εντόπισαν στην ακρόαση του έργου "Music for a large ensemble" του Στηβ Ράιχ
- Δοκιμή – αναστοχασμός – αναθεώρηση
- Ανάπτυξη ποιοτικών κριτηρίων
- Βελτίωση – καταγραφή – παρουσίαση – τελειοποίηση
- Καταγραφή (ηχογράφηση, ανάρτηση στο διαδίκτυο)

*Μουσικές έννοιες ως βάση ή επιμέρους στοιχεία για αυτοσχεδιασμό και σύνθεση στο πλαίσιο της ανάπτυξης και συσχέτισής τους με συγκεκριμένα μουσικά στυλ

- Ρυθμός
  - Αίσθηση του σταθερού παλμού και της έμφασης στον αυτοσχεδιασμό
  - Ορθός μετρικός οπλισμός, ορθός διαμοιρασμός ρυθμικών αξιών πάνω στον παλμό του μέτρου, ακρίβεια στην καταγραφή των ρυθμικών αξιών στη σύνθεση
  - Ποικιλία μέτρων, ρυθμικών σχημάτων

Αξίες: Τέταρτο, όγδοο, μισό, ολόκληρο, παρεστιγμένο τέταρτο με όγδοο, όγδοο με δύο δέκατα έκτα, δύο δέκατα έκτα με όγδοο, τρίγχο ογδόων, συγκοπή όγδοο – τέταρτο – όγδοο
Απλά Μέτρα: 2/4/, 4/4/, 3/4 Σύνθετα: 6/8 Μικτά: 7/8, 9/8, 5/8

- Κατάλληλη χρήση παύσεων
- Απλά μέτρα, σύνθετα, πολυρυθμοί – πολυμέτρα

- **Μελωδία**

- Μελωδική κίνηση
Επαναλαμβανόμενη κίνηση, βηματική κίνηση, αλματική κίνηση και συνδυασμοί τους
- Ερώτηση – Απάντηση
- Πεντατονικές, μείζονες και ελάσσονες κλίμακες μέχρι μία δίεση ή ύφεση, ιονικός και αιολικός τρόπος, ατονικό σύστημα

Ενδεικτικά: Αυτοσχεδιασμός με δύο (τονική-δεσπόζουσα) και στη συνέχεια περισσότερες νότες, Αυτοσχεδιασμός με μελωδικό όργανο στην κλίμακα Λα ελάσσονα πάνω στο ρυθμό της bossa nova, Σύνθεση 4μετρης μελωδίας ερώτηση - απάντηση σε πεντατονική κλίμακα (συνδυασμός δύο διαφορετικών οργάνων, συνδυασμός φωνής με όργανο και ένταξη εκφραστικών στοιχείων), Με βάση το κυπριακό παραδοσιακό τραγούδι Τηλλυρκώτισσα επιλέγουν χαρακτηριστικά μουσικά σχήματα τα αναπτύσσουν σε φράσεις και μελοποιούν στον αιολικό τρόπο

- **Χαρακτηριστικά αρμονικά στοιχεία σε ποικιλία μουσικών ειδών και στυλ**

- Αρμονική αναγνώριση βασικών συγχορδιών (I, V, IV)
- Χρήση συγχορδιών σε απλές ενορχηστρώσεις
- Έναρξη και τελείωμα φράσης στην τονική
- Πτώση στο τέλος: (V-I και IV-I)
- Ο προσαγωγέας να οδηγείται πάντοτε στην τονική

Ενδεικτικά: Σύνθεση μελωδίας σε δοσμένες συγχορδίες (I V IV, 12bar blues),

Σε δοσμένες συγχορδίες I, IV, V στη φα μείζονα μελοποιούν δίστιχο με τρόπο που να αναδεικνύονται όσο το δυνατό περισσότερα στοιχεία της ροκ μουσικής

- **Μορφολογικά στοιχεία ως βάση ή επιμέρους στοιχείο για την οργάνωση του ηχητικού υλικού**

- Πιστή μίμηση – Επανάληψη – Παραλλαγή – Αντίθεση
- Απλές μορφές

Ενδεικτικά: Εκτέλεση 4μετρης ρυθμικής φράσης όπου 3 μέτρα αποτελούνται από ρυθμικό θέμα που έχουν συνθέσει και στο 4^ο μέτρο μπαίνει ρυθμικός αυτοσχεδιασμός,

Σύνθεση σε διμερή, τριμερή, μορφή και μορφή ροντό, στροφή – ρεφραίν, 12μετρο μπλουζ

- **Χοριά ως βάση ή επιμέρους στοιχείο για την οργάνωση του ηχητικού υλικού**

- Μουσικά όργανα, φωνή, ήχοι του φυσικού περιβάλλοντος, ηλεκτροακουστικοί ήχοι
Μουσικά όργανα: κατάλληλη επιλογή, σύνθεση στην έκταση του κάθε οργάνου
- Συμβατικές και σύγχρονες τεχνικές εκτέλεσης οργάνων και φωνής.

Ενδεικτικά: Επιλέγεται όργανο με μικρή διάρκεια ήχου σε πυκνή γραμμή με μικρές αξίες

Ενδεικτικά: Αίσθηση της κίνησης στο έργο «Ατμόσφαιρες» του Ligeti χωρίς τη χρήση της παραδοσιακής μελωδίας και του ρυθμού,

	<p>Τυχαίος καθορισμός μελωδίας -ρυθμού και μορφής και έμφαση στο ηχόχρωμα στην αλεατορική μουσική</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υφή ως βάση ή επιμέρους στοιχείο για την οργάνωση του ηχητικού υλικού <ul style="list-style-type: none"> ○ Κάθετη και οριζόντια πυκνότητα Ενδεικτικά: Αυτοσχεδιάζουν σε ομάδα με διαφορετικά ρυθμικά σχήματα και εναλλαγές στη σειρά (μπαίνουν με τη σειρά, διαφορετικοί συνδυασμοί φωνών, συνήχηση δύο – τριών ή περισσότερων φωνών κλπ), Σε δοσμένη μελωδία προστίθεται δεύτερη απλή μελωδία (πολυφωνική επεξεργασία) και καταγράφεται • Εκφραστικά στοιχεία ως βάση ή επιμέρους στοιχείο για αυτοσχεδιασμό και σύνθεση Δυναμική – ταχύτητα – έκφραση Ενδεικτικά: Χρησιμοποιούν και καταγράφουν εναλλαγές δυναμικής για να εκφράσουν σε συνθέσεις τους εναλλαγές της διάθεσης <p>Ρεπερτόριο από το οποίο αντλούν ιδέες:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ελληνική και Κυπριακή Μουσική (αρχαία, βυζαντινή, παραδοσιακή, ρεμπέτικο, έντεχνο τραγούδι, κλασική) 2. Μουσικές του κόσμου 3. Στυλ και είδη μουσικής (κλασική, δημοφιλής μουσική, τζαζ, μπλουζ - κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο, αντιπροσωπευτικοί συνθέτες και εποχές)
<p>2. Να αυτοσχεδιάζουν ή/και να συνθέτουν χρησιμοποιώντας μουσικά όργανα, φωνή, κίνηση, ηχογόνα αντικείμενα, ήχους σώματος ή ηλεκτρονικούς ήχους</p> <p>α) αξιοποιώντας μουσικές αναφορές σε συναισθήματα, οπτικά – ακουστικά – μουσικά ερεθίσματα, χαρακτήρες, ιστορίες β) ενσωματώνοντας άλλες μορφές τέχνης και καλλιτεχνικά μέσα έκφρασης</p> <p>ατομικά και ομαδικά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση γνώσεων μουσικών εννοιών* • Αλληλεπίδραση μουσικής και συναισθημάτων <ul style="list-style-type: none"> ○ Αναγνώριση μουσικών στοιχείων που δημιουργούν συγκεκριμένα συναισθήματα και εφαρμογή τους σε σύνθεση Ενδεικτικά: Αναγνωρίζουν τα μουσικά στοιχεία που δημιουργούν στον ακροατή μιας ταινίας θρίλερ ένταση και τα χρησιμοποιούν για να αυτοσχεδιάσουν μουσική υπόκρουση σε σκηνή ταινίας ή να δημιουργήσουν δική τους σύνθεση και να την παρουσιάσουν, Η ελάσσονα κλίμακα σε συνδυασμό με χαρακτηριστικά μελωδικά και ρυθμικά στοιχεία ως έκφραση πόνου και θλίψης στο ελληνικό τραγούδι π.χ. Περιστέρη – Μάτσα Το Μινόρε της Αυγής, Η χρήση του Ράγκα Bihag, βραδινού ράγκα που συνδέεται με αίσθημα γαλήνης ή μελαγχολίας στην ινδική μουσική, σε δική τους σύνθεση • Αλληλεπίδραση σεναρίου - εικόνας - ήχου Ενδεικτικά: Δημιουργία μουσικής υπόκρουσης σε χαρακτηριστικά σημεία σεναρίου τύπου ταινίας δράσης με κατάλληλη χρήση της ταχύτητας, παύσεων και αυξομείωσης της έντασης, Σχέση του κοινού στο οποίο απευθύνεται μια διαφήμιση και στην επιλογή της μουσικής που θα χρησιμοποιηθεί • Περιγραφική διάσταση της μουσικής – Περιγραφική μουσική Ενδεικτικά: Συγκρίνουν τη διάθεση των έργων <i>Can Can</i> του Jaque Offenbach και Camille Saint-Saëns και δημιουργούν ανάλογες δικές τους συνθέσεις, Δημιουργία πολυθεματικής εργασίας στο θέμα: Θάλασσα-ψαράδικα-τραγούδια ξενιτιάς • Αυτοσχεδιασμός/σύνθεση πάνω σε γραφική παρτιτούρα <ul style="list-style-type: none"> ○ Αποκωδικοποίηση συμβόλων ○ Μετασχηματισμός συμβόλου σε ηχητικό αποτέλεσμα ○ Προσωπικό στοιχείο – επέμβαση σε δοσμένη παρτιτούρα Ενδεικτικά: Αυτοσχεδιασμός – δοκιμή και συνδυασμός πολλών διαφορετικών προσεγγίσεων σε δοσμένη γραφική παρτιτούρα,

	<p>Αναγνώριση των συμβόλων στη γραφική παρτιτούρα του έργου <i>Αχορρίψεις</i> του Ι. Ξενάκη και σύνθεση σε δοσμένο πλαίσιο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αυτοσχεδιασμός/σύνθεση ως ανταπόκριση σε μουσικό έργο – <i>Σύνδεση με ακρόαση</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Εντοπισμός χαρακτηριστικών μελωδικών, ρυθμικών, μορφολογικών στοιχείων ○ Εντοπισμός ύφους, έκφρασης ○ Μετασχηματισμός ○ Επέκταση <p>Ενδεικτικά: Αυτοσχεδιάζουν με κίνηση στο έργο «Θάλασσα» του Σταμάτη Σπανουδάκη, χρησιμοποιώντας αποσπάσματα από το έργο <i>Θάλασσα</i> του Σπανουδάκη, μουσικά όργανα, φωνή, ήχους με το σώμα, ηλεκτρονικούς ήχους και κίνηση δημιουργούν σύνθεση και την παρουσιάζουν στην τάξη</p>
<p>3. Να δημιουργούν απλές ενορχηστρώσεις σε περισσότερα από δύο στρώματα ατομικά και ομαδικά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αίσθηση ισχυρών και ασθενών μερών του μέτρου Ενδεικτικά: Σε δοσμένη μελωδία προστίθεται δεύτερη απλή μελωδία με μισά στο ισχυρό και ημι-ισχυρό μέρος του μέτρου και διάστημα 3ης ή 6ης στα σημεία συνήχησης • Αναγνώριση και αξιοποίηση χαρακτηριστικών ρυθμικών/μελωδικών σχημάτων ανάμεσα σε άλλα μουσικά στοιχεία (μελωδικά, αρμονικά) Ενδεικτικά: Εντοπίζουν χαρακτηριστικό ρυθμικό σχήμα σε δοσμένη μελωδία και το χρησιμοποιούν ως ρυθμικό οστινάτο στην ενορχήστρωση • Αρμονικά στοιχεία (οστινάτο, ισοκράτης, μπορντούν και χρήση δοσμένων συγχορδιών I - V, IV- V- I, 12μετρο μπλουζ) • Ισορροπία μερών της ενορχήστρωσης, εύστοχη κατανομή οργάνων Ενδεικτικά: Κατάλληλη επιλογή οργάνων για εκτέλεση ενορχήστρωσης μελωδίας αφρικάνικου τραγουδιού π.χ. σέκερε, cow-bell, ταμπούρο • <i>Σύνδεση με τη φωνητική και οργανική εκτέλεση – δυνατότητες και ανάπτυξη δεξιοτήτων εκτέλεσης</i> <p>Ενδεικτικά:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σύνθεση μελωδικού ή/και ρυθμικού οστινάτο σε δοσμένη μελωδία 2. Σύνθεση πολυρυθμών - κατανομή σε κρουστά 3. Ενορχήστρωση μελωδίας με περισσότερες μελωδικές, αρμονικές γραμμές (μελωδία και ρυθμικό και μελωδικό οστινάτο και μπορντούν) 4. Ενορχήστρωση με χρήση απλών συγχορδιών (I – IV – V) 5. Συνδυασμός φωνητικής και οργανικής ενορχήστρωσης (βλ. και δείκτης 4 <i>σύνθεση τραγουδιού</i>) π.χ. μελοποιούν πολυφωνικά μια στροφή για ένα πολυφωνικό ηπειρώτικο τραγούδι σε δοσμένη κύρια μελωδία
<p>4. Να συνθέτουν τραγούδια σε διάφορα είδη και στυλ ατομικά και ομαδικά μέσα από διαδικασίες</p> <p>α) αυτοσχεδιασμού ή και σύνθεσης μελωδίας σε στίχους, φράσεις ή ρίμες</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Δομική ανάλυση τραγουδιού ○ Ισορροπία φράσης, κατάλληλη έκταση φράσης, ολοκλήρωση φράσης ○ Αρμονική ανάλυση (συγχορδίες I V IV), μελωδική ανάλυση (τονικότητα στη μελωδία, τονικά ανοιχτή και κλειστή φράση) ○ Μορφή (στροφή -ρεφραίν - γέφυρα) Ενδεικτικά: Χαρακτηριστική μορφή στίχων AAB στο δωδεκάμετρο μπλουζ ○ Στυλ

β)προσαρμογής στίχου σε δοσμένες ή δικές τους μελωδικές δημιουργίες

Ενδεικτικά: Στο χορευτικό ελληνικό τραγούδι π.χ. Βαμβακάρη Φραγκοσυριανή διακρίνουν το συλλαβικό κυρίως βηματικό χαρακτήρα της μελωδίας και τη χαρακτηριστική συνοδεία στο χασάπικο χορό (εναλλαγή νότας - συγχορδίας), Στο λυρικό τραγούδι π.χ. Θεοδωράκη Όμορφη πόλη διακρίνουν την αργή ρυθμική αγωγή, χρήση φθόγγων μεγάλης διάρκειας στη μελωδία,

Χαρακτηριστικό μέτρο 4/4 – τονισμοί στο 2^ο και 4^ο κτύπημα του μέτρου-χρήση riffs στο ροκ τραγούδι

- Μελοποίηση στίχου
- Ανάπτυξη, επιλογή και οργάνωση μελωδικών/ρυθμικών σχημάτων
- Ρυθμός λόγου: τονισμένες και άτονες συλλαβές

Ενδεικτικά: σε δοσμένη συνοδεία προσαρμόζουν ρυθμικά στίχους σε στυλ ραπ, προσαρμόζουν ρυθμικά παροιμίες σε μέτρο 7/8

- Προσωδία, σύνδεση τονισμού και μέτρου στον λόγο και στη μουσική
- Επέκταση: Απλή και σύνθετη προσαρμογή μελωδίας σε στίχο

Ενδεικτικά: διακρίνουν τον συλλαβικό ή μελισματικό χαρακτήρα στο στίχο ελληνικού τραγουδιού και συνθέτουν με συλλαβικό χαρακτήρα στα τέσσερα τελευταία μέτρα ενός δικού τους ρεφραίν

- Προσαρμογή στίχου σε δοσμένο ρυθμό/δοσμένη μελωδία
- Αναγνώριση μέτρου
- Προσαρμογή μέτρου στο λόγο (βλ. μελοποίηση στίχου)

Ενδεικτικά: Γράφουν στίχους χρησιμοποιώντας τη μελωδία και ενορχήστρωση του τραγουδιού Άπονη ζωή, Σε δοσμένο ρυθμό μελωδίας προσαρμόζουν μελωδία και στίχους από το ποίημα «το μαύρο αλών» του Γιάννη Ρίτσου, Σε φωνή ποιητάρικη προσαρμόζουν στίχους για να διηγηθούν μια ιστορία

- Σύνδεση θεματολογίας με μελωδικά, ρυθμικά, μορφολογικά, εκφραστικά, στυλιστικά χαρακτηριστικά

Ενδεικτικά: Μελοποιούν στίχους του ποιητή Γιάννη Ρίτσου χρησιμοποιώντας τα χαρακτηριστικά της μουσικής που γνώρισαν στο Άξιον εστί του Θεοδωράκη,

Γράφουν στίχο με κοινωνικό περιεχόμενο - μελοποιούν και ενορχηστρώνουν το τραγούδι τους με μέτρο 4/4, τονισμό στο 2^ο και 4^ο κτύπημα του μέτρου και χρήση riff σε στυλ rock

- Αποτύπωση του νοήματος των στίχων μέσω της μουσικής (word painting)
- Απλή ενορχήστρωση (βλ. δείκτη αρ. 5) με βάση στυλιστικά χαρακτηριστικά

Ενδεικτικά: Απλή συνοδεία στο ζεϊμπέκικο (εναλλαγή V – I) με έμφαση στον χαρακτηριστικό ρυθμό, Λιτή ενορχήστρωση τραγουδιού σε στυλ νέου κύματος

- Σύνδεση με τη φωνητική και οργανική εκτέλεση – φωνητική και οργανική ερμηνεία του τραγουδιού

Ρεπερτόριο –Στυλ

- **Ελληνική και Κυπριακή Μουσική**
Παραδοσιακό, ρεμπέτικο, έντεχνο, τσιαττισιά
- **Μουσικές του κόσμου**
- **Δημοφιλής μουσική (ελληνική και ξένη)**
- **Μουσική Κινηματογράφου**
- **Μιούζικαλ**

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Τζαζ <p>Μορφές τραγουδιών</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Μονόφωνα ○ Με ηχώ ○ Με ερώτηση απάντηση ○ Με ostinato, riffs, vamp ○ Με ισοκράτη ○ Δίφωνα (απλές μελωδικές γραμμές) ○ Πολυφωνικά (απλές σύντομες γραμμές) ○ Στροφικά ○ Τραγούδια σε διμερή μορφή (κουπλέ –ρεφραίν) ○ Συνδυασμός των πιο πάνω
<p>5. Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία, συμπεριλαμβανομένου και του διαδικτύου, ως εργαλείο δημιουργίας, καταγραφής και προώθησης της σύνθεσής τους</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Μουσικά λογισμικά: σημειογραφίας, επεξεργασίας ήχου, ηχογράφησης Ενδεικτικά: Finale, Sibelius, Musescore, Audacity ● Επεξεργασία - μετασχηματισμός υπάρχοντος μουσικού υλικού με <ul style="list-style-type: none"> ○ Τεχνικές ηχογράφησης Ενδεικτικά: Ηχογράφηση ομαδικής εργασίας με στόχο την περαιτέρω επεξεργασία της ○ Τεχνικές επεξεργασίας του ήχου Ενδεικτικά: μίξη και επεξεργασία δοσμένου μουσικού υλικού με τη χρήση του Garageband/ Lmms, επεξεργασία μελωδικής φράσης με διαδικασίες select, cut, delete, fade-in, fade-out, δημιουργία drum-beat με bass drum - snare drum - ride cymbal και τη χρήση αντιστάθμισης (quantize) ● Δημιουργία πρωτότυπου μουσικού υλικού <ul style="list-style-type: none"> ○ Τεχνικές ηλεκτρονικής σύνθεσης Ενδεικτικά: Sequencing overdubbing (προσθετική ηχογράφηση), Πολυκάναλη ηχογράφηση με τη χρήση Isores, επιλογή – αντιθέσεις: τονικός/κρουστός χαρακτήρας– υφή – μορφή, Δημιουργία ηχητικού collage με ηχογράφηση ήχου ομιλίας, τραγουδιστικής φωνής, μουσικών οργάνων και επέκταση στην υφή – χροιά – δυναμική – τονικό ύψος ● Συνδυασμός λογισμικών επεξεργασίας ήχου και εικόνας για συνδυασμό εικόνας και συνθέσεων σε προγράμματα πολυμέσων Ενδεικτικά: Δημιουργία τηλεοπτικής διαφήμισης χρησιμοποιώντας το Audacity, το Windows Live Movie Maker και το Sibelius, Δημιουργία μουσικής υπόκρουσης σε βίντεο με χρήση Isores, ισοκράτη, χρήση εφέ και θεματική ανάπτυξη μελωδίας (σταδιακά) ● Χρήση διαδικτυακού περιβάλλοντος για συγχρονική (ζωντανή σύνδεση) και ασυγχρονική επεξεργασία συνθέσεων Ενδεικτικά: Interconnected Musical networks, jam2jam, Musit Interactive, musicshake, incredibox, ● Ανάρτηση των συνθέσεων σε διαδικτυακούς ιστότοπους Ενδεικτικά: Soundcloud, YouTube

<p>6. Να χρησιμοποιούν συμβατική ή μη συμβατική σημειογραφία συμπεριλαμβανομένης και προσωπικής σημειογραφίας για την καταγραφή της σύνθεσής τους</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση συμβατικής σημειογραφίας για καταγραφή συνθέσεων (βλ. δείκτες επάρκειας Μουσικού Γραμματισμού στην εκτέλεση) συμπεριλαμβανομένων λογισμικών καταγραφής συμβατικής σημειογραφίας • Χρήση – προσαρμογή συμβόλων μη συμβατικής σημειογραφίας για απόδοση μουσικών ήχων / συγκεκριμένων μουσικών εννοιών και καταγραφή συνθέσεων <ul style="list-style-type: none"> ○ Γραφική παρτιτούρα <p>Ενδεικτικά: Δημιουργία και καταγραφή σύνθεσης στο πρότυπο του έργου «Αχορρίψεις» του Ι. Ξανάκη</p> • Δημιουργία συμβόλων για απόδοση μουσικών ήχων/ συγκεκριμένων μουσικών εννοιών <ul style="list-style-type: none"> ○ Προσωπική σημειογραφία • Αξιολόγηση – επιλογή – οργάνωση κατάλληλων συμβόλων για απόδοση μουσικών ήχων/ συγκεκριμένων μουσικών εννοιών και καταγραφή συνθέσεων • Έλεγχος του κώδικα καταγραφής και βελτίωση
<p>7. Να συμμετέχουν ενεργά στις ομαδικές μουσικές δημιουργίες</p> <p>α) αναλαμβάνοντας ποικίλους ρόλους β) λαμβάνοντας ενεργά μέρος στη λήψη αποφάσεων γ) αξιολογώντας και αναθεωρώντας το αποτέλεσμα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Προσδιορισμός υπευθυνοτήτων και ρόλων κατά τη δημιουργία και την παρουσίαση Ενδεικτικά: Αφού ενορχηστρώσουν την αφρικάνικη μελωδία Kokoleoko σύμφωνα με χαρακτηριστικά της αφρικάνικης μουσικής αναθέτουν ρόλους κορυφαίου στο τραγούδι και κορυφαίου τυμπάνων • Αλληλοδιδασκτικές διαδικασίες • Τεκμηρίωση μουσικών εισηγήσεων και προβληματισμού • Ηχογράφηση - καταγραφή της εξέλιξης της εργασίας - αναστοχασμός • Τεχνικές σύνθεσης ως βάση αξιολόγησης της σύνθεσης • Παραγωγή κριτηρίων για την αξιολόγηση της διαδικασίας και του μουσικού αποτελέσματος Ενδεικτικά: Ποικιλία, συνοχή, πρωτοτυπία, επιτυχημένη ένταξη στυλιστικών χαρακτηριστικών • Βελτίωση – τελειοποίηση • Αξιολόγηση από την ομάδα συνομηλίκων
<p>8. Να δημιουργούν και να εντάσσουν τις δημιουργίες τους μέσα στο πλαίσιο του ευρύτερου κοινωνικού προβληματισμού</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση της μουσικής δημιουργίας με το σχολείο, την κοινωνία, το περιβάλλον και το παγκόσμιο γίνεσθαι <ul style="list-style-type: none"> ○ Εντοπισμός προβλήματος στο περιβάλλον της τάξης, του σχολείου, του τόπου κλπ. ○ Επιλογή μουσικών στοιχείων που αποδίδουν τη φύση του προβλήματος, ευαισθητοποιούν ○ Δημιουργία μουσικών project με χρήση πολυμέσων` ○ Προώθηση μουσικού μηνύματος μέσω διαδικτύου <p>Ενδεικτικά: Δημιουργία τραγουδιού προσαρμοσμένο σε θέμα της σύγχρονης πραγματικότητας με αναφορές στη θεματολογία που χρησιμοποιεί ο Διονύσης Σαββόπουλος, Δημιουργία τραγουδιού κατά του bullying/ του ρατσισμού και προώθησή του μέσω YouTube</p>

Ενδεικτική ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοσχεδιασμού:	Ενδεικτική ανάπτυξη δεξιοτήτων σύνθεσης:	Ενδεικτική ανάπτυξη δεξιοτήτων σύνθεσης με τη χρήση τεχνολογίας:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Αυτοσχεδιασμός ρυθμικής απάντησης σε ερώτηση 2. Αυτοσχεδιασμός σε μία νότα – δύο νότες με εναλλαγές στη χροιά, δυναμική, ταχύτητα σε δοσμένο ισοκράτη 3. Σε δοσμένη μελωδική ερώτηση με 2-4 νότες αυτοσχεδιάζουν απάντηση 4. Αυτοσχεδιασμός σε τρεις νότες – πεντατονική σε δοσμένο μπορντούν 2-4 μέτρα 5. Σε δοσμένη τρίμετρη ρυθμική φράση αυτοσχεδιάζουν το τέταρτο μέτρο 6. Αυτοσχεδιασμός σε τέσσερις νότες σε μέτρο 7/8 7. Αυτοσχεδιασμός στην Ντο μείζονα σε αρμονική συνοδεία V – I 8. Αυτοσχεδιασμός στην Ντο μείζονα σε αρμονική συνοδεία V – VI - I 9. Φωνητικός αυτοσχεδιασμός σε στυλ ραπ σε δοσμένη συνοδεία 10. Αυτοσχεδιασμός σε δύο – τρεις νότες με scat singing ή μελωδικό όργανο σε δοσμένη jazz συνοδεία 11. Αυτοσχεδιασμός σε απλή διμερή ή τριμερή μορφή 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σε δοσμένη μελωδία <ul style="list-style-type: none"> - σύνθεση ρυθμικού οστινάτο σε μέτρο 4/4, έκτασης σταδιακά από ένα μέτρο μέχρι φράση τεσσάρων μέτρων - σύνθεση μελωδικού οστινάτο σε δύο ή τρεις δοσμένες νότες 2. Σύνθεση μελωδίας ερώτηση - απάντηση (με φωνή/όργανα), σε πεντατονική κλίμακα + ένταξη εκφραστικών στοιχείων [Δυάδες] 3. Σύνθεση μελωδίας / μελωδίας για τραγούδι (βλ. δείκτης επιτυχίας 3) σταδιακά από 2 μέχρι 4 μέτρα 4. Σύνθεση ρυθμικής συνοδείας σε μελωδία [Δυάδες και σταδιακά περισσότεροι] 5. Σύνθεση για δύο όργανα μελωδία (πεντατονική) και συνοδεία (ισοκράτης – μπορντούν) [Δυάδες] 6. Επεξεργασία μελωδίας: αντικατάσταση, συνδυασμός, επέκταση, σμίκρυνση, μεγέθυνση, εναλλαγές ηχοχρώματος, αφαίρεση, αναστροφή, επαναδιοργάνωση + ένταξη εκφραστικών στοιχείων 7. Ρυθμική ανάπτυξη συνοδείας: Τέταρτα – μισά, τέταρτα – όγδοα, παρεστιγμένα, συγκοπή 8. Σύνθεση πολυρυθμών - κατανομή σε κρουστά - γραφή σε παρτιτούρα [3 άτομα και περισσότερα] 9. Απόδοση μορφής στη σύνθεση: εναλλαγή θέματος και αυτοσχεδιασμού, τριμερής μορφή, εισαγωγή – στροφή - ρεφραίν κλπ σε τραγούδι 10. Σύνθεση ως ηχοϊστορία, περιγραφική μουσική, μουσική για επένδυση εικόνας 11. Άλλες τεχνικές σύνθεσης – θεματική/ρυθμική ανάπτυξη: αλλαγή ύψους στο θέμα, σμίκρυνση-μεγέθυνση (παραλλαγές) 12. Σύνθεση με 3 φωνες συγχορδίες (σταδιακή εισαγωγή I V IV) 13. Σύνθεση μελωδίας σε δοσμένη σύνδεση συγχορδιών (I V IV, 12bar blues) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Βασικές διαδικασίες: προετοιμασία συστήματος, volume, ήχοι, pitch bend και πειραματισμός - αυτοσχεδιασμός σε ένα ήχο 2. Αυτοσχεδιασμός στα μαύρα πλήκτρα midi keyboard σε απλή αρμονία Μιb blues, τονικό κέντρο, εκφραστικότητα: χρήση pitch-bend 3. Σύνθεση και ηχογράφηση 4μετρου ρυθμού σε ένα track με επιλογή ήχου και επεξεργασία copy-paste 4. Σε δοσμένη 2μετρη ερώτηση δημιουργούν 2μετρη απάντηση σε τρεις νότες, πειραματισμός με τη χροιά 5. Καταγραφή – ηχογράφηση απλής μελωδικής φράσης και επεξεργασία με διαδικασίες select, cut, delete, fade-in, fade-out 6. Δημιουργία drum-beat με bass drum - snare drum - ride cymbal, ηχογράφηση – χρήση αντιστάθμισης (quantize) – (Hydrogen) 7. Πειραματισμός - σύνθεση με ένα ή δύο loops και προσαρμογή - ηχογράφηση ρυθμού λόγου σε στυλ rap 8. Διαδικασίες επεξεργασίας ήχου σε δοσμένο ηχητικό υλικό με reverb, chorus, distortion, pitch - tempo shifting 9. Δημιουργία ηχητικού collage με ηχογράφηση ήχου και ομιλίας, τραγουδιστικής φωνής, μουσικών οργάνων, υφή – χροιά – δυναμική – τονικό ύψος 10. Πολυκάναλη ηχογράφηση με τη χρήση loops, επιλογή – αντιθέσεις: τονικός/κρουστός χαρακτήρας, sustained/disjunct – υφή - μορφή 11. Σε δοσμένη μελωδία, συνοδεία και γραμμή μπάσου πειραματίζονται με εναλλακτική ενορχήστρωση 12. Σε δοσμένη ακολουθία συγχορδιών – γραμμής μπάσου – γραμμή κρουστού – προσαρμόζουν δική τους μελωδία 13. Πολυκάναλη ηχογράφηση ostinato – ισοκράτημα – κρουστό ρυθμικό σχήμα – μελωδία 14. Δημιουργία μουσικής υπόκρουσης σε βίντεο με χρήση loops, ισοκράτη, χρήση εφέ, θεματική ανάπτυξη μελωδίας (σταδιακά)